

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

DABAS LIEGUMA „LIELUPES PALIENES PĻAVAS” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Pasūtītājs: Jelgavas valstspilsētas pašvaldība

Dabas liegums atrodas Jelgavas valstspilsētā un
Jelgavas novada Jaunsvirlaukas un Cenu pagastos

Plāns izstrādāts laika posmam no 2025. gada līdz 2037. gadam

Izstrādātājs: SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”

Rīga, 2024. gada decembris

INSPIRING
ENVIRONMENT

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti:

Lūcija Kursīte – projekta vadītāja;
Aiga Tora – kartogrāfe, projekta koordinatore;
Santa Grandovska – kartogrāfe;
Kristiāna Siliņa – kartogrāfe;
Marija Stefānija Skudra – ekosistēmu pakalpojumi, kartogrāfe;
Anete Pošiva-Bunkovska – zālāju biotopu un vaskulāro augu eksperte;
Gatis Eriņš – tekošu saldūdeņu biotopu eksperts;
Toms Čakars – tekošu saldūdeņu biotopu eksperts;
Andris Dekants – ornitofaunas eksperts;
Maksims Balalaikins – bezmugurkaulnieku eksperts;
Jānis Birzaks – ihtiofaunas eksperts;
Gunārs Pētersons – zīdītāju, t.sk. sikspārņu eksperts;
Inga Grīnfelde – hidroloģijas eksperte.

Plāna izstrādes Konsultatīvā grupa:

*(apstiprināta ar Dabas aizsardzības pārvaldes rīkojumu Nr. 1.1/230/2023; grozījumi
ar rīkojumu Nr. Nr.1.1/65/2024)*

Ar balsošanas tiesībām

Evija Zvejniece – Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta
Monitoringa un plānojuma nodaļas vecākā eksperte;
Dace Stūre – Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādes “Centrālā pārvalde”
Attīstības un pilsētplānošanas departamenta teritorijas plānošanas
nodaļas teritorijas plānotāja;
Zane Laiviņa – Jelgavas novada Īpašuma pārvaldes Vides pārvaldības nodaļas vides
inženiere;
Jānis Vilmanis – Lauku atbalsta dienesta Zemgales reģionālā lauksaimniecības
pārvaldes vadītāja vietnieks;
Raimonds Sļesarevs – Valsts vides dienesta Atļauju pārvaldes Būvniecības attīstības
departamenta Teritorijas attīstības daļas vadītājs.

Ar padomdevēja tiesībām:

Jolanta Ližus – Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādes “Centrālā pārvalde”
Attīstības un pilsētplānošanas departamenta vides pārvaldības
speciāliste;
Laima Klidziņa – zemes īpašniece;
Jānis Āboliņš – biedrības "Jelgavas attīstībai" valdes priekšsēdētājs.

Saturs

Tekstā izmantotie saīsinājumi	5
Kopsavilkums.....	6
1. Aizsargājamās teritorijas apraksts.....	11
1.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR AIZSARGĀJAMO TERITORIJU	11
1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums.....	11
1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts	11
1.1.3. Plānošanas reģiona teritorijas plānojuma prasības teritorijas izmantošanai, pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana	15
1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums	18
1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	19
1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums	27
1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā.....	28
1.2. ĪSS AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	28
1.2.1. Klimats	28
1.2.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	29
1.2.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte	30
1.2.4. Augsne	42
1.3. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS	43
1.3.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība	43
1.3.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju	44
1.3.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi	47
2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums.....	55
2.1. AIZSARGĀJAMĀ TERITORIJĀ KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN FAKTORI, KAS TO IETEKMĒ	55
2.2. AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS	60
2.3. BIOTOPI, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	60
2.3.1. Saldūdens biotopi	66
2.3.2. Zālāju biotopi	68
2.4. SUGAS, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN SUGAS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	79
2.4.1. Flora	79
2.4.2. Fauna	83
2.5. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	116
3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu.....	117
3.1. IEPRIEKŠĒJĀ DA PLĀNA PERIODĀ VEIKTO APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU IZVĒRTĒJUMS	117
3.2. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA UN ĪSTERMIŅA MĒRĶI	117
3.3. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	119
A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi	129
B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana	132
C. Sabiedrības informēšana un izglītošana	139
D. Infrastruktūras uzturēšana un pilnveidošana	140
E. Izpēte un monitorings	141

4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumā	143
5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam un funkcionālajam zonējumam	144
5.1. PRIEKŠLIKUMS TERITORIJAS ZONĒJUMAM	144
5.2. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS INDIVIDUĀLAJIEM AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMIEM	147
6. Izmantotie informācijas avoti	148

Pielikumi:

- 1. pielikums.** Dabas aizsardzības plāna izstrādes dokumentācija
- 2. pielikums.** Normatīvie akti, kas attiecas uz dabas lieguma teritoriju
- 3. pielikums.** DL “Lielupes palienes pļavas” detalizēta infrastruktūras karte
- 4. pielikums.** DL “Lielupes palienes pļavas” detalizēta dabas vērtību karte
- 5. pielikums.** Iepriekšējā dabas aizsardzības plāna periodā veikto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums
- 6. pielikums.** DL “Lielupes palienes pļavas” detalizēta apsaimniekošanas pasākumu karte
- 7. pielikums.** Zinātniskais pamatojums DL “Lielupes palienes pļavas” paplašināšanai
- 8. pielikums.** Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas metodikas teorētiskais pamatojums
- 9. pielikums.** Dabas aizsardzības plāna izstrādē iesaistīto ekspertu atzinumi
- 10. pielikums.** Pārskats par dabas aizsardzības plāna sabiedrisko apspriešanu
- 11. pielikums.** Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada pašvaldību sniegtie atzinumi par dabas aizsardzības plānu izstrādi
- 12. pielikums.** Esošās tūrisma infrastruktūras izvērtējums
- 13. pielikums.** Pārskats par plānoto biotopu apsaimniekošanas pasākumu apjomiem Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamo biotopos
- 14. pielikums.** Dabas lieguma individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

Tekstā izmantotie saīsinājumi

BVZ – bioloģiski vērtīgie zālāji

BS – Baltijas jūras augstuma sistēma

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DA plāns – dabas aizsardzības plāns

DDPS – dabas datu pārvaldības sistēma

DL – dabas liegums

EP – ekosistēmu pakalpojumi

ES – Eiropas Savienība

IAIN – individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

IVN – ietekmes uz vidi novērtējums

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija

LAD – Lauku atbalsta dienests

LAS – Latvijas normālo augstumu sistēma

LDF – Latvijas Dabas fonds

LĢIA – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra

LVAf – Latvijas Vides aizsardzības fonds

LVĢMC – VSIA “Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

MK – Ministru Kabinets

N – slāpeklis

NĪN – nekustamā īpašuma nodoklis

P – fosfors

PNV – putniem nozīmīga vieta

SDF, Natura 2000 SDF – Natura 2000 teritoriju apraksta standarta datu forma

VARAM – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

VPVB – Vides pārraudzības valsts birojs

VMD – Valsts meža dienests

VVD – Valsts vides dienests

v.j.l. – virs jūras līmeņa

TIAN – teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi

ŪO – ūdens objekts

z.j.l. – zem jūras līmeņa

Putnu direktīva - 1979. gada 2. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību

Biotopu direktīva - 1992. gada 21. maija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un flora

Kopsavilkums

DL „Lielupes palienes pļavas” atrodas Jelgavas valstspilsētā (iepriekš – pilsēta) un Jelgavas novada Jaunsvirlaukas un Cenu pagastos. DL platība, atbilstoši DDPS „Ozols” pieejamajai informācijai, ir 361,73 ha. Lieguma teritoriju veido četras palieņu pļavu teritorijas Lielupes upes krastos.

Kā ĪADT DL „Lielupes palienes pļavas” 255 ha platībā (I un II teritorijas) tika noteikta 1999. gada 15. jūnijā, pieņemot MK noteikumus Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem”. Dabas lieguma robeža mainīta ar 2004. gada 8. aprīļa MK noteikumiem Nr. 226 „Grozījumi Ministru kabineta 1999. gada 15. jūnija noteikumos Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem” – liegumam pievienotas III un IV teritorija. Lieguma platība tādējādi tika palielināta līdz 352 ha. DL „Lielupes palienes pļavas” ir iekļauts *NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju sarakstā ar 2005. gada 15. septembra grozījumiem likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. DL izveidots, lai saglabātu dabiskās pļavas Lielupes krastos, īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un teritorijai raksturīgo ainavu. Saskaņā ar „Likuma par īpaši aizsargājamām teritorijām” pielikumu „Latvijas *Natura 2000* — Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju saraksts” (redakcijā, kas spēkā no 17.03.2022.), dabas liegums izveidots šādu biotopu un sugu aizsardzībai: 3260 *Upju straujtecēs un dabiski upju posmi*, 6210 *Sausi zālāji kalķainās augsnēs*, 6120* *Smiltāju zālāji*, 6270* *Sugām bagātas ganības un ganības pļavas*, 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes*, 6450 *Palieņu zālāji*, 6510 *Mēreni mitras pļavas*, akmeņgrauzis, baltais stārķis, biezā perlamutrene, brūnā čakste, dzērve, grieze, gugatnis, jūras ērglis, ķikuts, lielais dumpis, lielais ķīris, lielā gaura, mazais gulbis, mazais ormanītis, melnais stārķis, melnais zīriņš, niedru lija, ormanītis, purva tilbīte, spidiķis, upes nēģis, upes zīriņš, ūdrs, ziemeļu gulbis, zilrīklīte.

2021. gadā tika pabeigts IVN transporta pārvada (tilta) izbūvei pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā (Vides pārraudzības valsts biroja 2021. gada 15. janvāra atzinums Nr. 5-04/2). Atzinumā par paredzēto darbību tika noteikts, ka tā ir realizējama, tikai īstenojot kompensējamus pasākumus, t.i., paplašinot DL „Lielupes palienes pļavas” robežas. DA plāns tiek izstrādāts, ņemot vērā gan nepieciešamību paplašināt DL robežas, gan noteikt nepieciešamos apsaimniekošanas pasākumus un definēt DL aizsardzības mērķus. Kopējā DL pievienojamā platība ir 55,77 ha, kuru veido teritorijas, kuras pieguļ I teritorijai gan labajā, gan kreisajā Lielupes krastā.

DL „Lielupes palienes pļavas” funkcionālais zonējums noteikts ar 2008. gada 13. maija MK noteikumiem Nr. 326 „Dabas lieguma „Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kuros ir noteiktas 2 funkcionālās zonas: dabas lieguma un neitrālā zonā. Lai nodrošinātu netraucētu īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanu, dabas lieguma zonā ir noteikts sezonas liegums, kurā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam aizliegts uzturēties, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams lieguma uzraudzībai, apsaimniekošanas pasākumu un zinātnisko pētījumu veikšanai.

DL līdz šim tika izstrādāti un apstiprināti divi DA plāni – 2002. gadā (izstrādātājs SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”) un 2006. gadā (izstrādātājs LDF).

2023. gadā tika uzsākta jauna DA plāna izstrāde DL „Lielupes palienes pļavas”. DA plāns ir izstrādāts atbilstoši 2007. gada 9. oktobra MK noteikumiem Nr. 686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”. Plāns izstrādāts laika posmam no 2025. gada līdz 2037. gadam.

Uzsākot DA plāna izstrādi, 2023. gada 30. oktobrī Jelgavas valstspilsētas pašvaldībā tika organizēta informatīvā sanāksme. DA plāna izstrādes uzraudzībai ar DAP rīkojumu ir nodibināta Konsultatīva grupa, kurā ir pārstāvētas dažādas institūcijas un zemes īpašnieki. Līdz plāna sabiedriskajai apspriešanai norisinājās trīs Konsultatīvās grupas sanāksmes (2024. gada 1. februārī, 30. maijā, kā arī 29. augustā). Sabiedriskā apspriešana norisinājās no 2024. gada 16. septembra līdz 4. oktobrim, kuras laikā 30. septembrī norisinājās sabiedriskās apspriešanas sanāksme. Pārskats par sabiedriskās apspriešanas norisi iekļauts 10. pielikumā. Pēc sabiedriskās apspriešanas DA plāns atzinuma saņemšanai iesniegts Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novadu pašvaldībās. Saņemtie atzinumi pievienoti DA plāna 11. pielikumā. Pēc atzinumu saņemšanas norisinājās pēdējā Konsultatīvās grupas sanāksme 2024. gada 12. decembrī.

DL “Lielupes palienes pļavas” īpaši aizsargājamo biotopu platības aizņem gandrīz 79 % no lieguma teritorijas, no kurām lielākās platības (vairāk nekā 64 % jeb 232 ha) aizņem zālāju biotopi. Otra lielākā biotopu grupa DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijā ir ūdeņu biotopi, kas aizņem nedaudz vairāk par 14 % jeb 52 ha. DL konstatētas 5 retas vai aizsargājamās vaskulāro augu sugas, 28 īpaši aizsargājamo putnu sugas, no kurām 15 ir iekļautas Putnu Direktīvas (79/409/EEK) 1. pielikumā, 6 īpaši aizsargājamās vai Latvijā retas bezmugurkaulnieku sugas, 4 īpaši aizsargājamo zivju sugas, kā arī 4 īpaši aizsargājamās sikspārņu sugas.

Veicot teritorijas izpēti, tika konstatēti vairāki faktori, kas negatīvi ietekmē dabas vērtības. Ap 65 % no DL teritorijas aizņem zālāju biotopi – šīs biotopu grupas labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai nepieciešama to regulāra un atbilstoša apsaimniekošana. DL lielākā daļa zālāju tiek apsaimniekota, taču neapsaimniekotajās platībās notiek biotopu degradēšanās – samazinās sugu daudzveidība, pieaug invazīvo sugu skaits, zālāji aizaug ar kokiem un krūmiem. Apsaimniekotajās platībās negatīvu ietekmi uz zālāju struktūru un sugu daudzveidību atstāj pārāk vēla pļaušana un vietām arī pārganīšana. Lai gan vēlā pļauja ir labvēlīga putnu faunai, dabas liegumā nepieciešams līdzsvarot zālāju biotopu kvalitātes uzlabošanu ar putnu faunas aizsardzību.

Lai mazinātu ietekmes, ir izstrādāti vairāki apsaimniekošanas īstermiņa un ilgtermiņa mērķi, kā arī apsaimniekošanas pasākumi.

DL „Lielupes palienes pļavas” ilgtermiņa mērķi ir šādi: tiek veicināta atklātas ainavas saglabāšana, nodrošinot zālāju bioloģiskās daudzveidības palielināšanos un putniem nepieciešamo dzīvotņu uzturēšanu. Teritorijas ekstensīva saimnieciskā izmantošana veicina dabas vērtību saglabāšanos.

DL „Lielupes palienes pļavas” īstermiņa mērķi laika periodam 2025. līdz 2037. gadam ir šādi (sadalīti pa grupām):

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1. Nodrošināt DL aizsardzības normatīvā ietvara atbilstību jaunākajiem datiem un atziņām par teritorijai nepieciešamo aizsardzības režīmu;
- A.2. DL ekoloģiskās integritātes nodrošināšanai būtisku platību iekļaušana DL teritorijā.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

- B.1. Sekmēt saldūdeņu biotopu kvalitātes uzlabošanos 52 ha platībā, īstenojot apsaimniekošanas pasākumus;
- B.2. Sekmēt zālāju biotopu apsaimniekošanu 232 ha platībā, tādējādi uzlabojot zālāju kvalitāti un nodrošinot to platību nesamazināšanos, palielināt aizsargājamo zālāju biotopu platību vismaz par 9 ha;
- B.3. Uzturēt un palielināt retajām un aizsargājamajām sugām piemērotas dzīvotnes platības;
- B.4. Ierobežot invazīvo sugu izplatību, novēršot ainavas un biotopu degradāciju;
- B.5. Izveidot retajām un aizsargājamajām sugām piemērotas dzīvotnes DL pievienojamās teritorijās.

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

- C.1. Nodrošināt DL robežu atpazīstamību dabā;
- C.2. Nodrošināt apmeklētājiem pieejamu informāciju par DL dabas vērtībām, aizsardzības režīmu un ierobežojumiem;
- C.3. Veicināt sabiedrības vides apziņu, informējot un izglītojot par ilgtspējīgu dzīvesveidu, vides un aizsargājamās teritorijas vērtībām un veicamajiem apsaimniekošanas pasākumiem.

D. Infrastruktūras uzturēšana un pilnveidošana

- D.1. Pilnveidot un uzturēt esošo tūrisma un atpūtas infrastruktūru;
- D.2. Pilnveidot infrastruktūru piekļūšanai DL teritorijai;

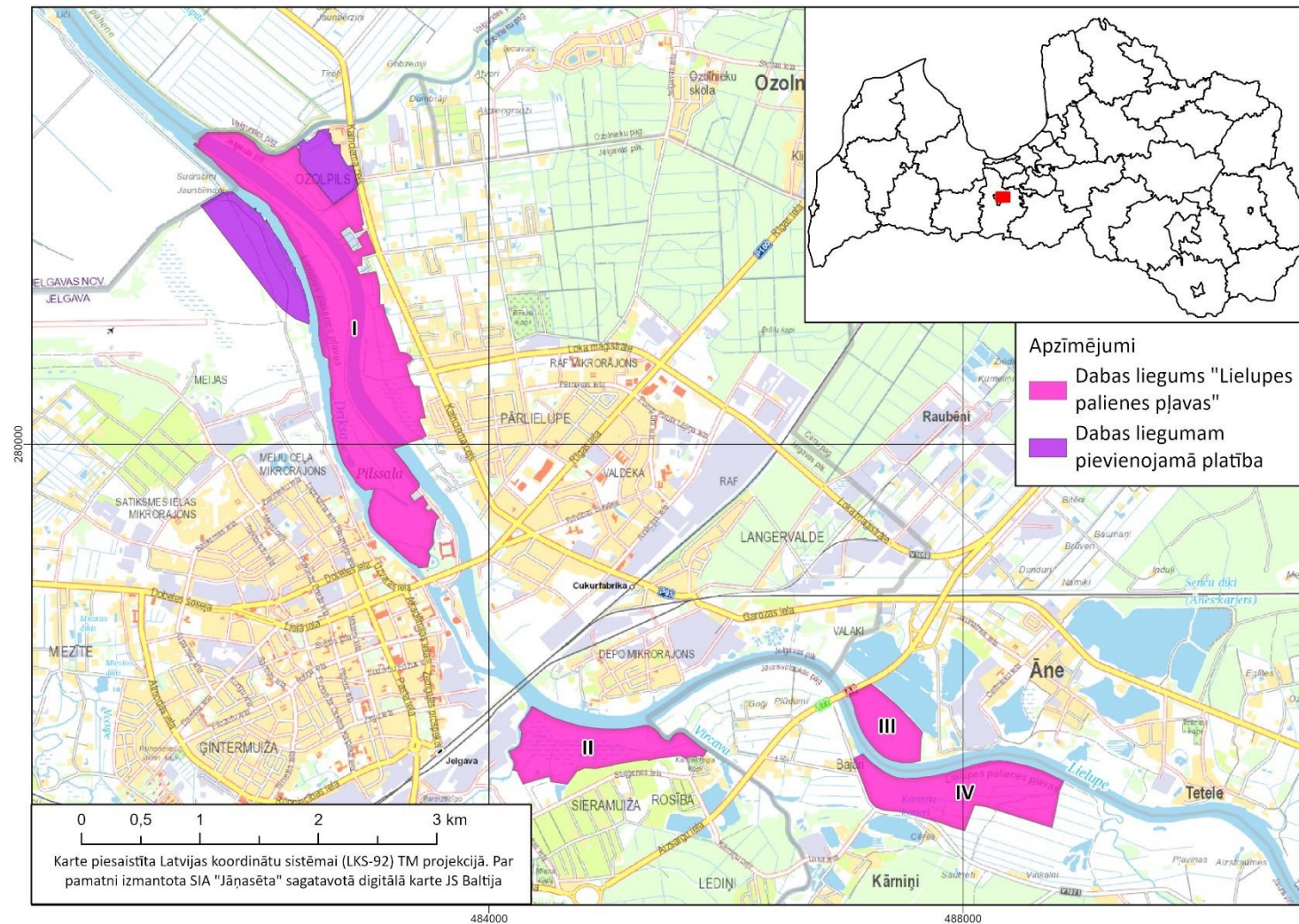
E. Izpēte un monitoringi

- E.1. Nodrošināt aizsargājamo biotopu stāvokļa un to apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu;
- E.2. Nodrošināt reto un īpaši aizsargājamo sugu monitoringu un izpēti un to dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu;
- E.3. Nodrošināt tūrisma un atpūtas ietekmju monitoringu;
- E.4. Iegūt informāciju par invazīvo sugu izplatību, plānot un koordinēt invazīvo sugu apkarošanas pasākumus

Lai nodrošinātu izvirzītos ilgtermiņa un īstermiņa mērķus, izstrādāts DL „Lielupes palienes pļavas” apsaimniekošanas pasākumu plāns, kas paredz pasākumus, kuru īstenošana atvieglotu DL teritorijas apsaimniekošanas plānošanu, veicinātu dabas vērtību aizsardzību un saglabāšanu, monitoringu, kā arī sabiedrības izglītošanu.

Dabas aizsardzības plāna 5. nodaļā ir iekļauts MK noteikumu projekts teritorijas IAIN izstrādei, kurā ir definēti ierobežojumi DL teritorijai.

DA plāns DL “Lielupes palienes pļavas” izstrādāts LVAF projekta “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” dabas aizsardzības plāna aktualizācija” Nr. 1-08/43/2023 ietvaros.

1.1. attēls. DL „Lielupes palienes pļavas” teritorija

1. Aizsargājamās teritorijas apraksts

1.1. Vispārēja informācija par aizsargājamo teritoriju

1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums

DL „Lielupes palienes pļavas” atrodas Jelgavas valstspilsētā (iepriekš – pilsēta) un Jelgavas novada Jaunsvirlaukas un Cenu pagastos. DL platība, atbilstoši DDPS „Ozols” pieejamajai informācijai, ir 361,73 ha.

DL “Lielupes palienes pļavas” ziemeļu pusē pieguļ dabas parks “Svētes paliene”, kas ūdensputniem ir starptautiskā mērogā ļoti nozīmīga teritorija pavasara caurceļošanas laikā. Kopā abas šīs teritorijas veido vienotu un ļoti vērtīgu dzīvotņu kompleksu.

Lieguma teritoriju veido četras palieņu pļavu teritorijas Lielupes upes krastos. No tām pirmā (216,7 ha) atrodas Jelgavas valstspilsētā – Pilssalā un pieguļošajā teritorijā Lielupes labajā krastā; otrā (54,8 ha) – Lielupes kreisajā krastā starp tās pietekām Vircavu un Platoni, kā arī Jelgavas valstspilsētas apkaimi Sieramuiža. Trešā teritorija (24,6 ha) ietver pļavas Lielupes labajā krastā uz dienvidiem no valsts galvenā autoceļa A8 Rīga – Jelgava un Senču dīķa; ceturtā (65,7 ha) – pļavas kreisajā krastā starp Lielupi un Kārniņu ceļu.

DL teritoriju centroīda koordinātes norādītas 1.1. tabulā.

1.1. tabula. DL “Lielupes palienes pļavas” centroīda koordinātas

	<i>Platums (Z)</i>	<i>Garums (A)</i>	<i>LKS-92 X</i>	<i>LKS-92 Y</i>
I teritorija	280905	482795	23° 43' 09.28"	56° 40' 19.03"
II teritorija	277438	484831	23° 45' 09.65"	56° 38' 27.14"
III teritorija	277622	487356	23° 47' 37.78"	56° 38' 33.37"
IV teritorija	277062	488021	23° 48' 16.92"	56° 38' 15.32"

LKS-92 - Latvijas koordinātu sistēma TM projekcijā

1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Pamatojoties uz LĢIA sagatavotajām topogrāfiskajām kartēm, kurās atspoguļots zemes izmantošanas veids, DL „Lielupes palienes pļavas” vislielāko platību aizņem atklātās teritorijas un ūdeņu teritorijas, bet DL pievienojamās teritorijās – atklātās teritorijas (skat 1.2. tabulu un 1.2. attēlu).

1.2. tabula. DL „Lielupes” un DL pievienojamo teritoriju zemes izmantošanas veidi

Zemes izmantošanas veids	Platība DL, ha	Procenti no DL platības	Platība DL pievienojamās teritorijās, ha
Atklātas teritorijas	269,2	74,4	43,3
Ūdeņi	60,1	16,6	1,6
Mitraines	23,5	6,5	-
Meži un krūmāji	8,5	2,3	10,7
Apbūve, zeme zem ceļiem	0,29	0,1	0,09
Dārzi, parki, kapsētas	0,11	0,03	0,12
Kopā:	361,7		55,8

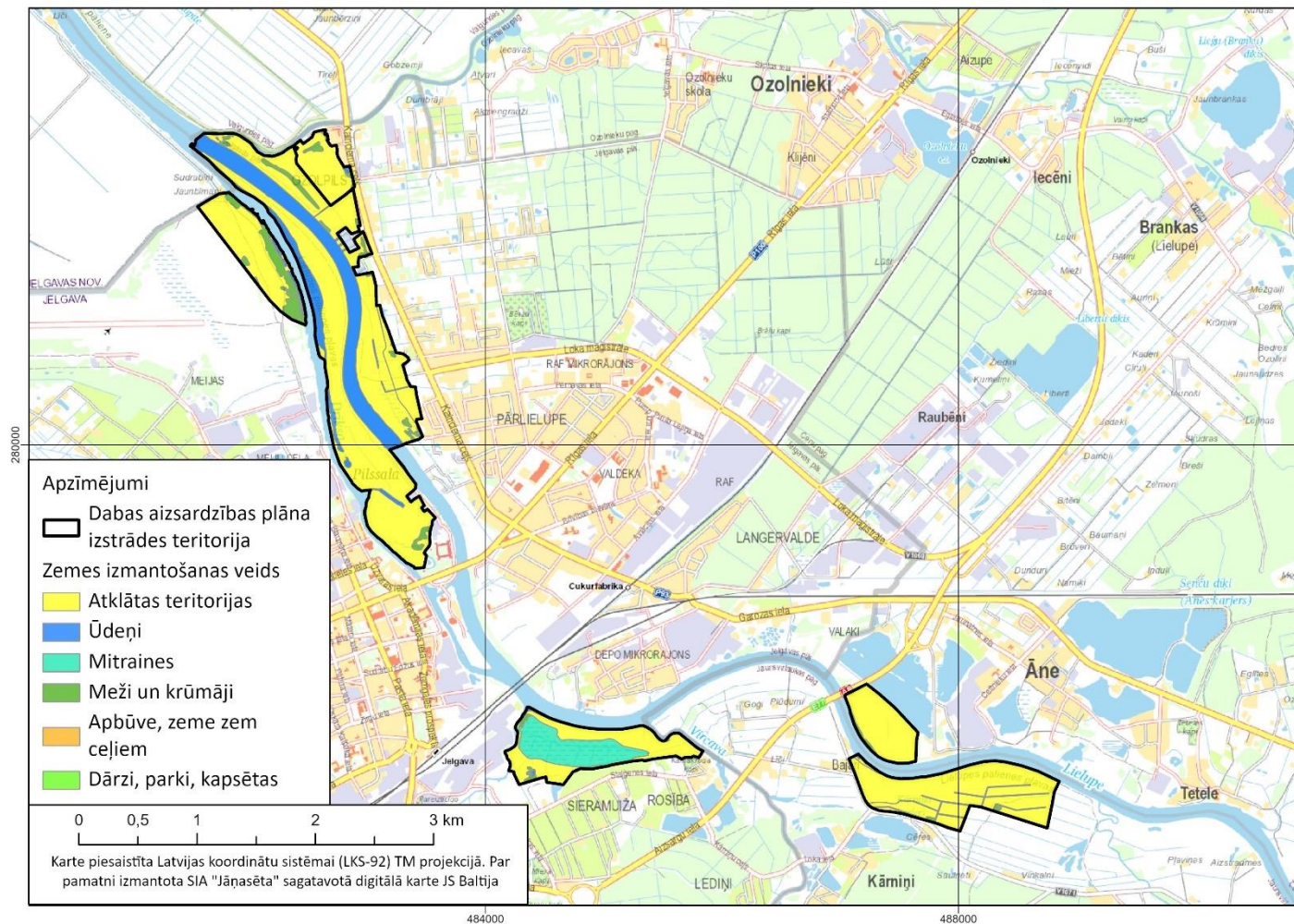
Datu avots: LĢIA, 2016-2018

Vairāk nekā 63 % DL „Lielupes palienes pļavas” teritorijas ir valsts īpašums (skat. 1.3. tabulu un 1.3. attēlu), tai skaitā Lielupes teritorija un Pilssala. DL I teritorijā, Lielupes labajā krastā, kā arī III un IV teritorijās zemes īpašumi ir fizisku vai juridisku personu īpašumā, bet Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada pašvaldībām pieder īpašumtiesības uz aptuveni 5 % DL teritorijas. DL pievienojamās teritorijas lielākoties veido zemes vienības, kuras pieder Jelgavas valstspilsētas pašvaldībai.

1.3. tabula. Zemes īpašumu piederība DL „Lielupes palienes pļavas” DL pievienojamās teritorijās

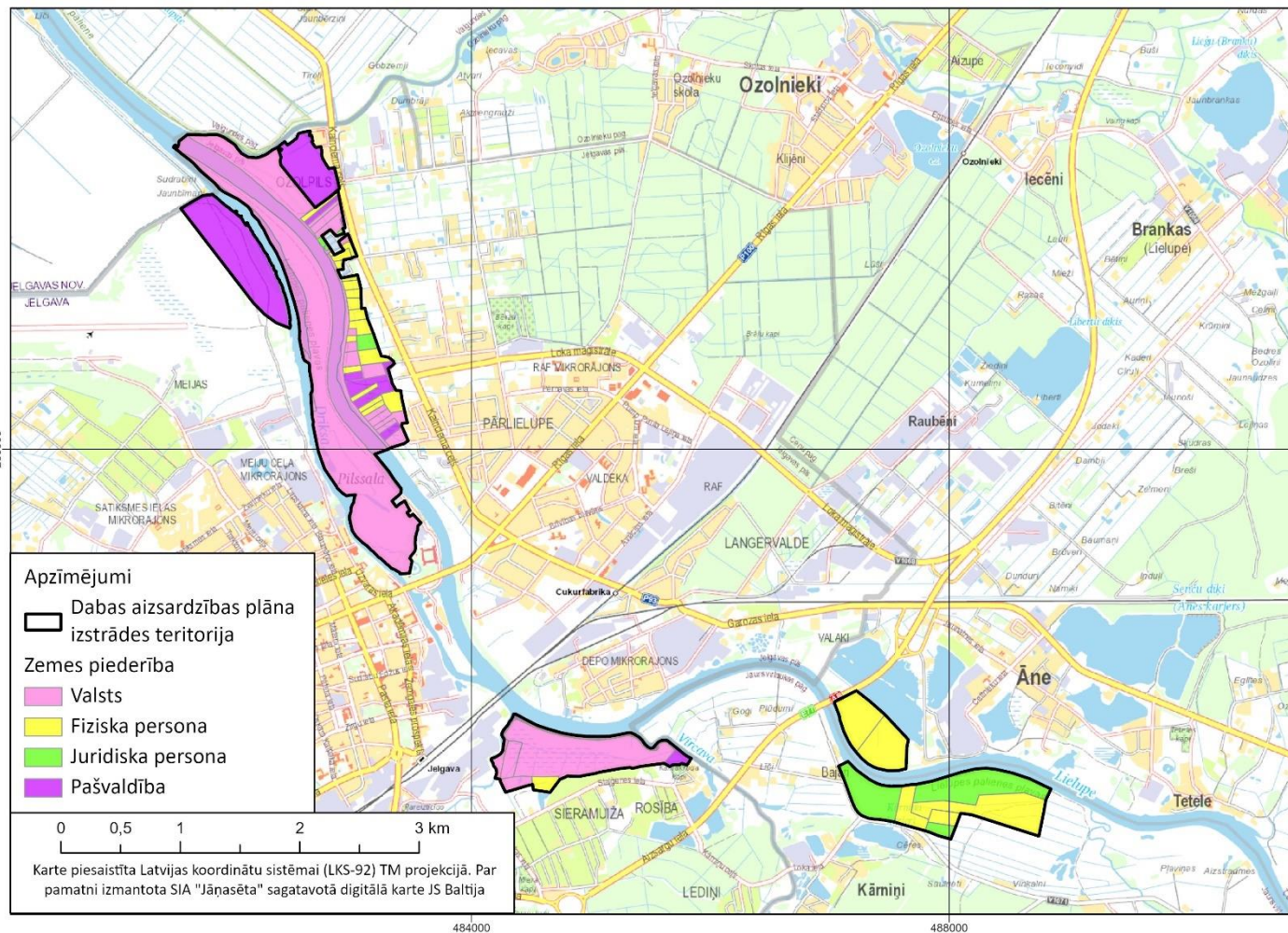
Īpašuma piederība	Dabas liegumā			Pievienojamās teritorijās	
	Skaitis	Platība, ha	Procenti no DL platības	Skaitis	Platība, ha
Valsts	26	230,1	63,6	-	-
Fiziska persona	23	74,8	20,7	-	-
Juridiska persona	6	40,4	11,2	1	0,04
Pašvaldība	21	16,5	4,6	4	55,7
Kopā:	76	361,7		5	55,77

Datu avots: VZD, 2023

1.2. attēls. Zemes izmantošanas veidi DL „Lielupes palienes pļavas” un DL pievienojamās teritorijās

Datu avots: LĢIA, 2016-2018

1.3. attēls. Zemes īpašumu piederība DL „Lielupes palienes plavas” un DL pievienojamās teritorijās

Datu avots: Valsts zemes dienests, 2023

1.1.3. Plānošanas reģiona teritorijas plānojuma prasības teritorijas izmantošanai, pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana

Saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 17. punktu, 2021. gada pašvaldību vēlēšanās ievēlētā novada dome izvērtē novadu veidojošo bijušo pašvaldību pieņemtos saistošos noteikumus un pieņem jaunus novada saistošos noteikumus. Līdz novada saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2022. gada 1. jūnijam ir spēkā novadu veidojošo bijušo pašvaldību saistošie noteikumi, izņemot saistošos noteikumus par teritorijas plānojumu, kurus izstrādā līdz 2025. gada 31. decembrim. Tādējādi DL un paplašināmajā teritorijā teritorijas atļauto (plānoto) izmantošanu nosaka:

- Jelgavas pilsētas teritorijas plānojums 2009.-2021. gadam ar grozījumiem (apstiprināts ar Jelgavas pilsētas pašvaldības novada domes 2017. gada 23. novembra saistošajiem noteikumiem Nr. 17-23 “Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu un grafiskās daļas apstiprināšana”);
- Ozolnieku novada teritorijas plānojums 2020 (apstiprināts ar Ozolnieku novada domes 2020. gada 12. marta saistošajiem noteikumiem Nr. 5/2020 “Ozolnieku novada teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”);
- Jelgavas novada teritorijas plānojums (apstiprināts ar Jelgavas novada domes 2011. gada 23. novembra saistošajiem noteikumiem Nr. 14 “Par Jelgavas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem”).

DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijā esošo novadu teritorijas plānojumos plānotā (atļautā) izmantošanā vislielākās platībās noteiktas kā *Dabas un apstādījumu teritorijas* un *Ūdeņu teritorijas*. DL I teritorijā Jelgavas valstspilsētā nelielās platībās plānotā (atļautā) izmantošanā noteikta kā transporta infrastruktūras teritorija (t.sk. arī plānotais transporta pārvads), savrupmāju apbūve, kā arī publiskā apbūve.

Paplašināmajā teritorijā Lielupes labajā krastā kā plānotā (atļautā) izmantošana ir noteikta publiskā apbūve, kura, atbilstoši Jelgavas pilsētas teritorijas plānojumam, noteikta, lai nodrošinātu gan komerciālu, gan nekomerciālu publiska rakstura iestāžu un objektu izvietojumu, paredzot atbilstošu infrastruktūru. Paplašināmās teritorijas Lielupes kreisajā krastā lielākajā daļā plānotā (atļautā) izmantošanā noteikta kā *Dabas un apstādījumu teritorija*, bet mazākās platībās – rūpnieciskās apbūves teritorijas un transporta infrastruktūras teritorijas.

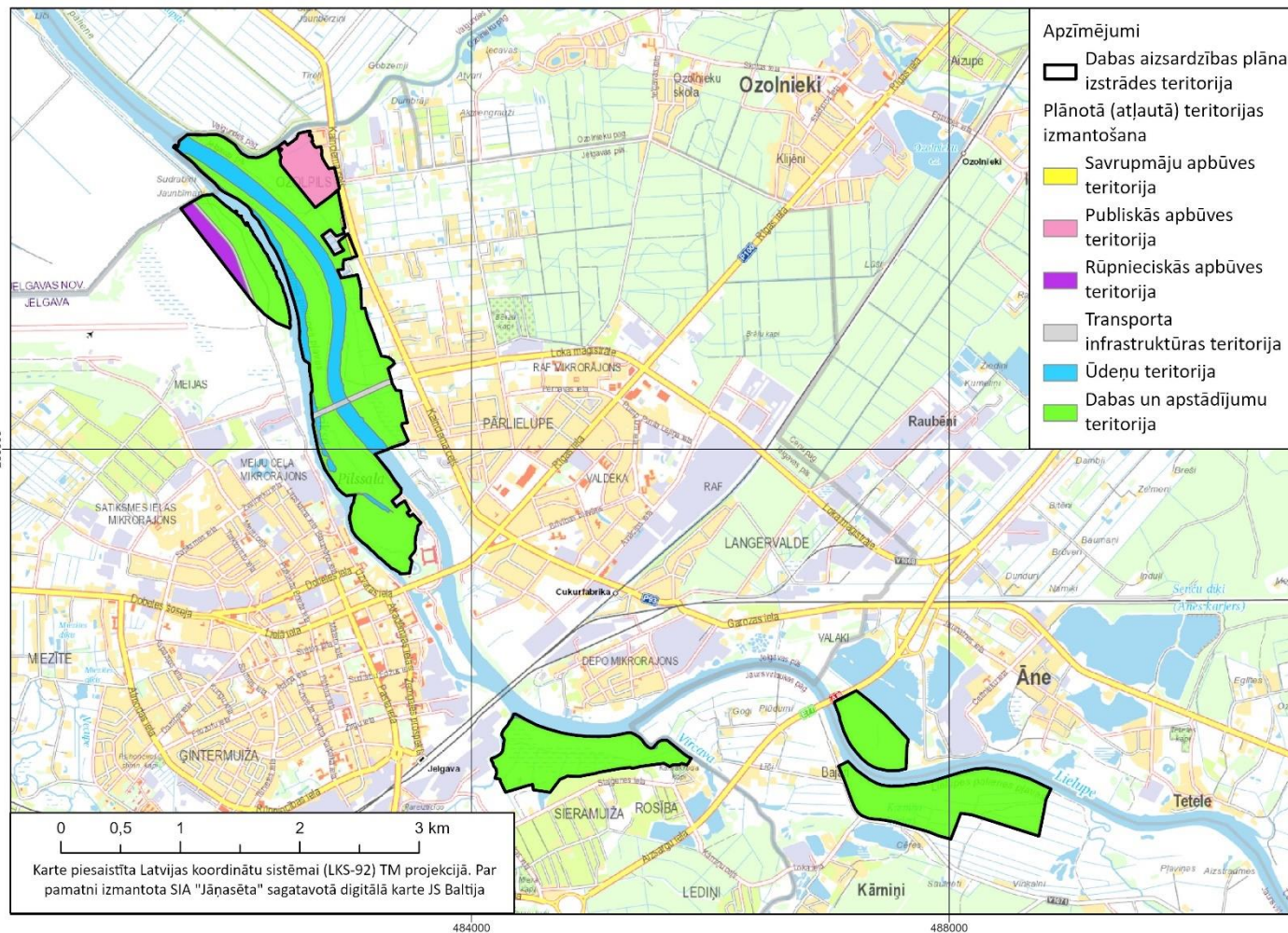
Teritoriju plānojumu grafiskās daļas plānotās (atļautās) izmantošanas kartēs ir attēlota DL teritorija un tās funkcionālais zonējums.

Pārskats par DL „Lielupes palienes pļavas” teritorijā esošajiem plānotās (atļautās) izmantošanas veidiem sniegts 1.4. tabulā un 1.4. attēlā.

1.4. tabula. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana DL „Lielupes palienes pļavas” un paplašināmajā teritorijā

Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana	Platība, ha	Procenti no DL teritorijas	Platība paplašināmajā teritorijā, ha
Dabas un apstādījumu teritorija	301,5	83,3	26,4
Ūdeņu teritorija	55,8	15,4	0,0002
Transporta infrastruktūras teritorija	3,43	0,9	2,5
Savrupmāju apbūves teritorija	1,01	0,28	
Publiskās apbūves teritorija	0,019	0,005	17,6
Rūpnieciskās apbūves teritorija	-	-	9,2

Datu avots: TAPIS, 2023

1.4. attēls. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana DL „Lielupes palienes pļavas” un paplašināmajā teritorijā

Datu avots: TAPIS, 2023

1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums

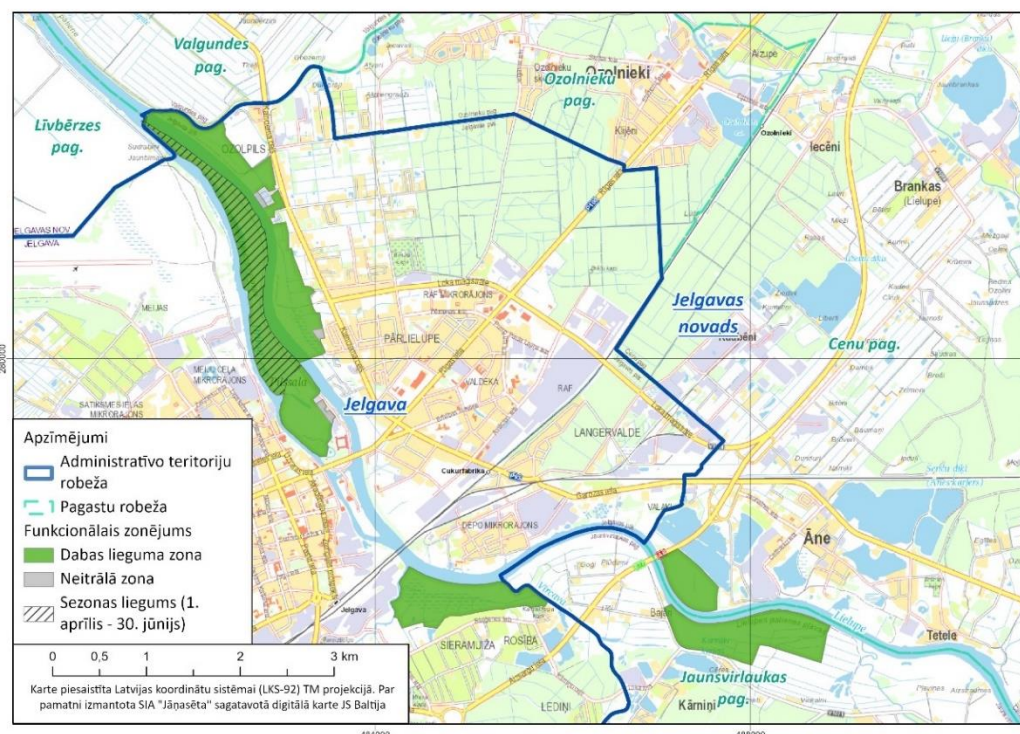
DL “Lielupes palienes pļavas” funkcionālais zonējums noteikts 2008. gada 13. maija MK noteikumos Nr. 326 “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem DL “Lielupes palienes pļavas” ir noteiktas 2 funkcionālās zonas: dabas lieguma un neitrālā zonā (skat. 1.5. tabulu un 1.5. attēlu). Lai nodrošinātu netraucētu īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanu, dabas lieguma zonā (skat. 1.5. attēlu) ir noteikts sezonas liegums, kurā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam aizliegts uzturēties, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams lieguma uzraudzībai, apsaimniekošanas pasākumu un zinātnisko pētījumu veikšanai.

1.5. tabula. Esošais funkcionālais zonējums DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijā

Funkcionālā zona	Platība, ha	Procenti no DL teritorijas
Dabas lieguma zona (DLZ)	357,8	98,9
T. sk. sezonālā lieguma zona	71,8	19,9
Neitrālā zona (NZ)	3,90	1,1

Datu avots: DDPS “Ozols”, 2023

1.5. attēls. Esošais funkcionālais zonējums DL “Lielupes palienes pļavas”

Datu avots: DDPS “Ozols”, 2023

1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Vēsturiski tagadējā DL teritorijā ir bijušas pļavas un ganības, kas regulāri noganītas un pļautas. Visaktīvāk tika apsaimniekota Pilssala, kur līdz pat ~ 1986. gadam atradās Latvijas Lauksaimniecības universitātes mācību lauki, kur tika arts, pļauts, ecēts, kā arī ganīti lopi. Sākot ar 1986. gadu, Pilssalas apsaimniekošana krasi samazinājās līdz dažu govju ganīšanai salas vidusdaļā (LDF, 2006).

Ar 1991. gada 12. jūlija Jelgavas pilsētas Tautas deputātu padomes 11. sesijas lēmumu Lielupes piekrastes pļavām piešķirts vietējas nozīmes ornitoloģiskā lieguma statuss. Ar šo lēmumu apstiprināts arī lieguma apsaimniekošanas režīms (LDF, 2006).

Jelgavas palienes pļavu vietējas nozīmes DL tika izveidots 1991. gadā, lai aizsargātu un saglabātu putnu daudzveidību. Savukārt ar Latvijas Republikas Vides aizsardzības komitejas 1992. gada 15. decembra rīkojumu Nr. 7 “Par ģipāši aizsargājamo dabas objektu aizsardzības nodrošināšanu pilsētu zemēs” lieguma teritorija Pilssalā iekļauta to objektu sarakstā, kuru teritorijās nav atjaunojamas bijušo zemes ģipāšnieku un viņu mantinieku zemes ģipāšuma tiesības un kuru zemes nav nododamas ģipāšumā (LDF, 2006).

Kā ģipāDT DL „Lielupes palienes pļavas” 255 ha platībā (I un II teritorijas) tika noteikta 1999. gada 15. jūnijā pieņemot MK noteikumus Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem”. DL dibināšanas mērķis – saglabāt dabiskās pļavas Lielupes krastos. DL robeža mainīta ar 2004. gada 8. aprīļa MK noteikumiem Nr. 226 „Grozījumi Ministru kabineta 1999. gada 15. jūnija noteikumos Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem”” – liegumam pievienotas III un IV teritorija. Lieguma platība tādējādi tika palielināta līdz 352 ha. DL “Lielupes palienes pļavas” ir iekļauts *NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju sarakstā ar 2005. gada 15. septembra grozījumiem likumā “Par ģipāši aizsargājamām dabas teritorijām”.

2002. gadā SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” izstrādāja DL DA plānu 2003. – 2008. gadam, kuru 2005. gada 1. martā apstiprināja Vides ministrija. DA plānā tika rekomendēts īstenot sekojošus apsaimniekošanas pasākumus:

- DL robežzīmju izvietošana;
- Ar DL saistītu dokumentu sakārtošana (apgrūtinājumi zemesgrāmatā, līgums ar zemes ģipāšnieku vai apsaimniekotāju lieguma aizsardzības, izmantošanas un dabas aizsardzības plāna prasību ievērošanas nodrošināšanai);
- Pļavu pļaušana un ganīšana, kā arī ieteicama koku un krūmu izciršana lielākajā daļā lieguma teritorijas ziemas periodā;
- Grāvju uzturēšana un atjaunošana;
- Izveidot lieguma statusam atbilstošu tūrisma infrastruktūru (autostāvvietas, informācijas standus, informācijas zīmes, skatu torni);
- Teritorijas monitorings.

2002. gadā izstrādātajā DA plānā ir sniegti ieteikumi DL IAIN, kā arī rekomendēts DL noteikt 3 funkcionālās zonas – stingrā režīma zonu, regulējamā režīma zonu, kā arī dabas lieguma zonu (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, 2002).

2004. gadā LDF uzsāka LIFE projekta “Palieņu pļavu atjaunošana ES nozīmes sugām un biotopiem” (LIFE04 NAT/LV/000198) īstenošanu. 2006. gadā projekta ietvaros veikta dabisko zālāju atjaunošana aptuveni 200 ha platībā, Pilssalā ierīkotas pussavvaļas zālējumu ganības, kur ganīšanās notiek joprojām. Projekta ietvaros 2007. gada augustā Pilssalā tika izlaists 16 savvaļas zirgu *Konik Polski* ganāmpulks. Savvaļas zirgu ieviešanas mērķis bija atjaunoto Lielupes palienes pļavu uzturēšana, noganot garo zāli un neļaujot teritorijai aizaugt ar krūmiem (LDF, 2007).

2006. gadā LDF izstrādāja DA plānu DL “Lielupes palienes pļavas” 2007.-2017. gadam. Saskaņā ar VARAM ministra K. Gerharda 2018. gada 30. janvāra rīkojumu Nr.1-2/18 „Par dabas aizsardzības plānu darbības termiņa pagarināšanu” DL „Lielupes palienes pļavas” DA plāna darbības termiņš tika pagarināts līdz 2022. gada 31. decembrim. DA plānā tika ietverti sekojoši apsaimniekošanas pasākumi:

- Administratīvie pasākumi – lieguma robežu iezīmēšana dabā un robežzīmju uzturēšana, kā arī grozījumu veikšana esošajos teritoriju plānojumos;
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumi – palienes pļavu atjaunošana, cērtot krūmus, un to uzturēšana, pļaujot un/vai ganot;
- Atpūtas infrastruktūras labiekārtošanas pasākumi – barjeru, atpūtas vietas, skatu torņa, skatu platformas un informācijas stendu ierīkošana;
- Sabiedrības izglītošanas pasākumi – potenciālos DL apmeklētāju informēšana par lieguma vērtībām un pastāvošajiem ierobežojumiem;
- Monitoringa pasākumi.

2015. gadā LDF veica DL I un II teritorijas zālāju inventarizāciju, pēc kuras tika secināts, ka zālāju apsaimniekošana nav bijusi optimāla, kas radījis gan veģetācijas, gan pļavu putnu daudzveidības samazināšanos, tādēļ nepieciešama apsaimniekošanas pasākumu pielāgošana atbilstoši dabas daudzveidības uzturēšanas prasībām. Pētījumā kā galvenie apsaimniekošanas trūkumi ir minēti:

- Neregulēta noganīšana ar savvaļas zirgiem Pilssalā, kas izraisījusi atsevišķu vietu pārganīšanu (Pilssalas dienvidu daļā), tomēr lielākā daļa pārējo zālāju, sevišķi mitrākās daļas netiek noganītas pietiekoši;
- Nepareiza pļaušana. Lielākā daļa zālāju netiek pļauti visā platībā – bieži netiek pļautas mitrākās vietas. Pļaušana veikta pavirši (zāle nopļauta ļoti augstu) un vēlu. Iepriekšējos gados vismaz daļā poligonu zāle pļauta to nenovācot, kas veicinājis papildus barības vielu uzkrāšanos zālājā un veģetācijas struktūras izmaiņas (Sniedze, 2015).

2016. gadā LDF ar LVAF atbalstu īstenoja projektu “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu atjaunošana”, kura ietvaros tika veikta aizaugušo un ilgstoši neapsaimniekoto DL zālāju atjaunošana:

- 5 ha platībā veikta pirmreizējā pļauja;

- 5,8 ha platībā veikta krūmu un Jelgavas pilsētas mežziņa iezīmēto koku izciršana;
- aptuveni 1 ha platībā veikta nocirsto koku sakņu izraušana, bet 3 ha platībā – izcirsto krūmu sakņu frēzēšana (www.ldf.lv, 2024).

2017. gadā R. Ondzules izstrādātajā diplomdarbā “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” 2. Teritorijas revitalizācijas projekts” tika sniegti priekšlikumi revitalizācijas projekta īstenošanai, kas ietver:

- hidroloģiskā režīma normalizēšanu, izbūvējot lietus kanalizāciju, līdz šim DL ieplūstošo lietus notekūdeņu savākšanai, attīrīšanai un novadīšanai;
- DL pastāvošās meliorācijas sistēmas atjaunošanu ar meliorācijas izraisīto ietekmju novērtēšanu;
- priekšlikumus DL vērtību aizsardzībai, pārvaldībai un turpmākai apsaimniekošanai, tai skaitā rekomendācijām izmaiņām IAIN (Ondzule, 2017).

2017. gadā sagatavotajā “Natura 2000 nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma no 2018. līdz 2030. gadam” (turpmāk tekstā – Natura 2000 programma). DL “Lielupes palienes pļavas” kā apsaimniekošanas un aizsardzības prioritātes tika norādītas:

- Zālāju biotopu daudzveidība un sugu piesātinājums ir ļoti augsts, tādēļ DL prioritāte ir gan biotopu, gan augu un putnu sugu dzīvotņu saglabāšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī;
- Zālāju biotopu apsaimniekošana un atjaunošana līdz maksimāli iespējamai platībai; to uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, nodrošinot arī atbilstošus apstākļus pļavu putnu aizsardzībai. Prioritāri atjaunojami biotopi ir 6450 Paliņu zālāji un 6510 Mēreni mitras pļavas;
- Pašlaik pārganīto un nepietiekami noganīto, kā arī bijušo mazdārziņu teritoriju un ilgstoši pamesto zālāju (pašlaik ES zālāju biotopu kritērijiem neatbilstošās teritorijas) atjaunošana par ES nozīmes zālāju biotopiem un uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī;
- Tāda hidroloģiskā režīma uzturēšana un atjaunošana, kas nodrošina zālāju biotopu un putnu dzīvotņu labvēlīgu aizsardzības stāvokli (prioritāra ir Sieramuižas teritorija).

Natura 2000 programmā kā vispārīgie DL “Lielupes palienes pļavas” nepieciešamie apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi ir norādīti:

- Lieguma I un II teritorijā jāievieš LDF 2015. gadā veiktās inventarizācijas laikā ieteiktie apsaimniekošanas pasākumi;
- Lieguma III un IV teritorijā jāveic zālāju biotopu inventarizācija, sniedzot apsaimniekošanas izvērtējumu un ieteikumus;
- Jāizvērtē lieguma paplašināšanas iespējas, iekļaujot liegumam piegulošos zālājus (piemēram, liegumam I teritorijā pie tā ziemeļaustrumu un austrumu robežas piekļaujas ilggadīgi zālāji, kas ir potenciāli ES nozīmes zālāju biotopi).
- Jāizstrādā un jāievieš hidroloģiskā režīma atjaunošanas plāns (prioritāri lieguma II teritorijai un I teritorijas ziemeļu daļai), ietverot II teritorijā nesen izveidojušos mitrāja, kas nozīmīgs aizsargājamām putnu sugām niedru lījai

Circus aeruginosus un lielajam dumpim *Botaurus stellaris*, saglabāšanas un nepieciešamās uzturēšanas izvērtējumu.

2017. un 2018. gadā LDF ar LVAf atbalstu īstenoja projektu “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” zālāju botāniskās un ornitoloģiskās vērtības uzlabošana un to apsaimniekošanas iespēju pilnveidošana”. Projekta ieviešanas mērķis bija īstenot 2006. gadā izstrādāta DA plānā paredzētos pasākumus, lai:

- mazinātu Lielupes palienes zālāju fragmentāciju un uzlabotu ligzdošanas apstākļus zālājos ligzdojošajiem putniem;
- uzlabotu botānisko kvalitāti zālājos, kuri neatbilst ES nozīmes zālāju biotopu kvalitātes kritērijiem;
- uzlabotu zālāju apsaimniekošanas iespējas;
- nodrošinātu piemērotāko apsaimniekošanu – noganīšanu – lieguma II teritorijas zālājiem un no ganīšanas atkarīgajiem zālāju biotopiem;
- veiktu apsaimniekošanas sekmju un aizsargājamo biotopu apsaimniekošanas vadlīnijās aprakstīto biotopu atjaunošanas metožu efektivitātes novērtēšanu.

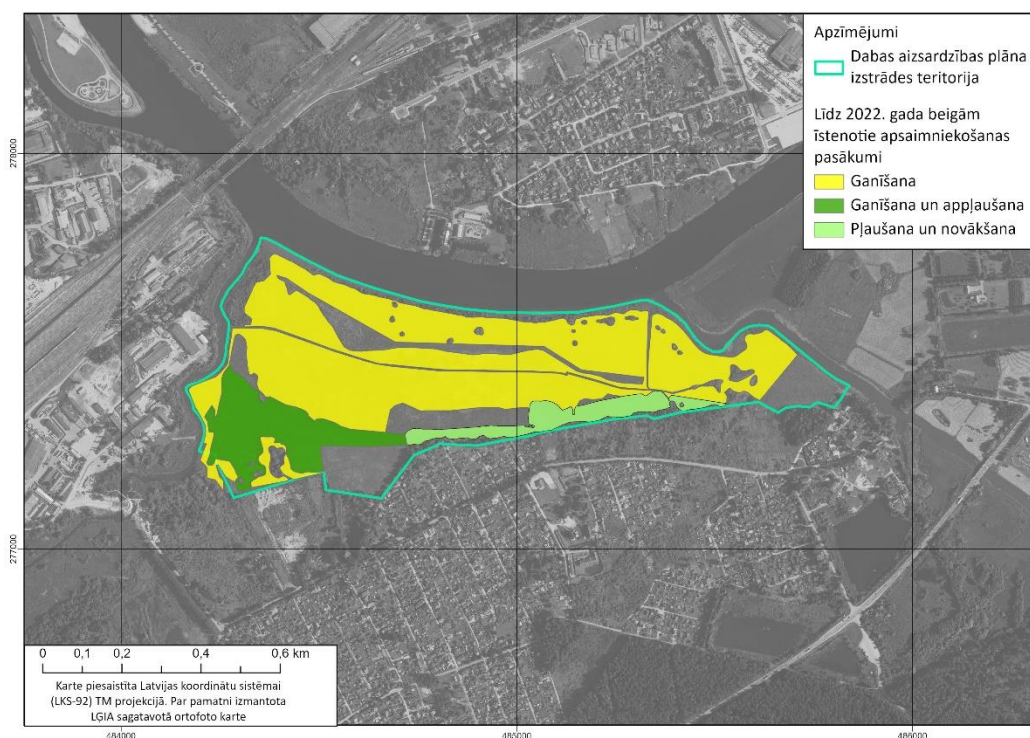
Projekta ietvaros īstenoti sekojoši uzdevumi:

- Strauji augošo koku un krūmu ciršana un izcirstā materiāla aizvākšana;
- Izcirsto koku un krūmu sakņu frēzēšana un augsnes līdzināšana;
- Niedru pļaušana un izplautā materiāla aizvākšana;
- ES nozīmes zālāju biotopu atjaunošana - to botāniskās kvalitātes uzlabošana;
- Aploku un ganību vārtu uzstādīšana;
- Caurteku atjaunošana, zālāju apsaimniekošanas iespēju nodrošināšanai;
- Pārmitro zālāju hidroloģiskā izpēte un to hidroloģisko apstākļu atjaunošanas izvērtēšana, zālāju apsaimniekošanas iespēju nodrošināšanai nākotnē;
- Apsaimniekošanas pasākumu monitoringa plāna izstrāde, monitoringa datu ievākšana un analīze;
- Informācijas stendu uzstādīšana, apsaimniekošanas pasākumu veikšanas vietās;
- Sabiedrības informēšana par lieguma dabas vērtībām, to aizsardzības un apsaimniekošanas vajadzībām un veiktajiem apsaimniekošanas pasākumiem (LDF tīmekļa vietne).

2018. gadā vienu sezonu notika arī II teritorijas (Sieramuižas) noganīšana ar savvaļas zirgiem (daļa no Pilssalas zirgu ganāmpulka, kas pirms pārdošanas atradās karantīnā) (B. Strazdiņa, pers. kom.).

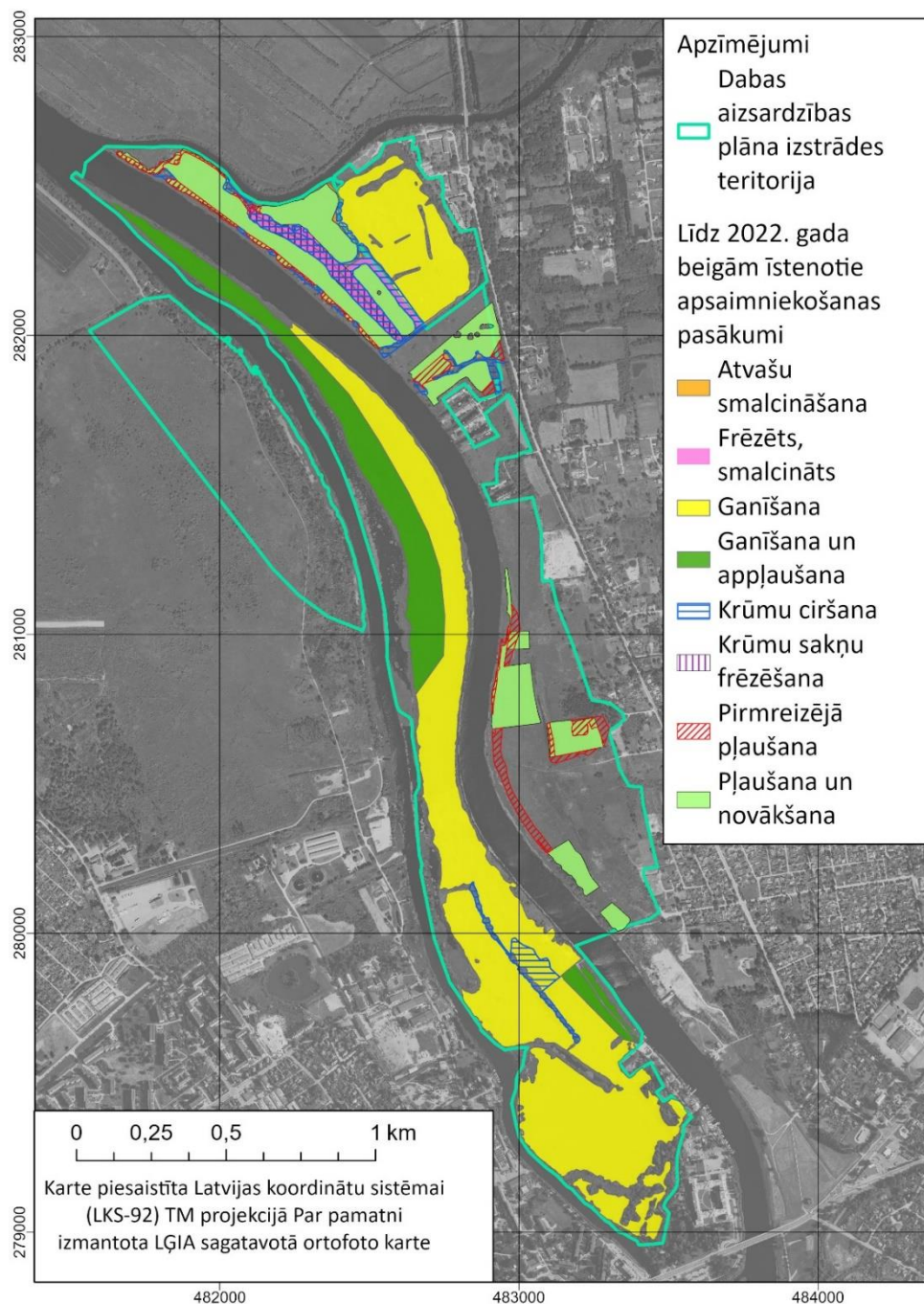
Daļa DL un pieguļošās teritorijas apsaimniekota arī LIFE projekta “Zālāju atjaunošana un to dažādas izmantošanas veicināšana” (LIFE16NAT/LV/262) jeb GRASSLife ietvaros, kad 2018.-2020. gadā II teritorijā ganījās LDF mobilais ganāmpulks ar Galoveja šķirnes liellopiem, bet 2020.-2023. gadā ar mobilo ganāmpulku noganīta plānotā DL paplašinājuma teritorija pie valsts reģionālā autoceļā P99 Jelgava—Kalnciems (kā viens no mērķiem teritorijas noganīšanai izvirzīta latvāņu un citu invazīvo sugu ierobežošana). II teritoriju regulāri nogana arī vietējie iedzīvotāji ar 2-3 govīm, taču šāds daudzums ir nepietiekams šādai platībai (B.Strazdiņa, pers. kom.).

2023. gadā DL I un II teritorijā 19,24 ha platībā tika īstenotas Kohēzijas fonda finansētā projekta "Apsaimniekošanas pasākumu veikšana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanai" (Nr. 5.4.3.0/20/I/001) aktivitātes, veicot krūmu izciršanu un sakņu frēzēšanu, pļaušanu, zālāju sugām bagāta siena izklāšanu, kā arī hidroloģisko apstākļu regulēšanu. Darbi veikti I teritorijā Lielupes labajā krastā, iepretim skatu tornim (apauguma noņemšana, frēzēšana, pļaušana, siena izklāšana, invazīvo sugu apkarošana; skat. 1.7. attēlu) un II teritorijā (krūmu ciršana, zāles un niedru pļaušana, grāvja pārtīrīšana un regulatora izbūvēšana; skat. 1.6. attēlu) (DAP, 2023).

1.6. attēls. DL “Lielupes palienes salas” II teritorijā veiktie apsaimniekošanas pasākumi

Datu avots: DDPS “Ozols”, 2024

1.7. attēls. DL „Lielupes palienes salas” I teritorijā veiktie apsaimniekošanas pasākumi

Datu avots: DDPS „Ozols”, 2024

Lielāko daļu DL zālāju platību (izņemot Pilssalu) apsaimnieko ar pļaušanu – Jelgavas valstspilsētas pašvaldībai piederošās zemes kopš 2013. gada apsaimnieko LDF (lielākoties nopļautais siens nonāk Pilssalā, zirgu ganāmpulka piebarošanai ziemā), savukārt valstij piederošo platību apsaimniekošanu organizē DAP. Privātīpašniekiem piederošās platības III un IV teritorijā lielākoties tiek apsaimniekotas, taču I teritorijā Lielupes labajā krastā ir vairākas zemes vienības, kurās apsaimniekošana ilgstoši nenotiek, šādas platības ir arī IV teritorijā. Apsaimniekoto platību atrašanās vietu ar

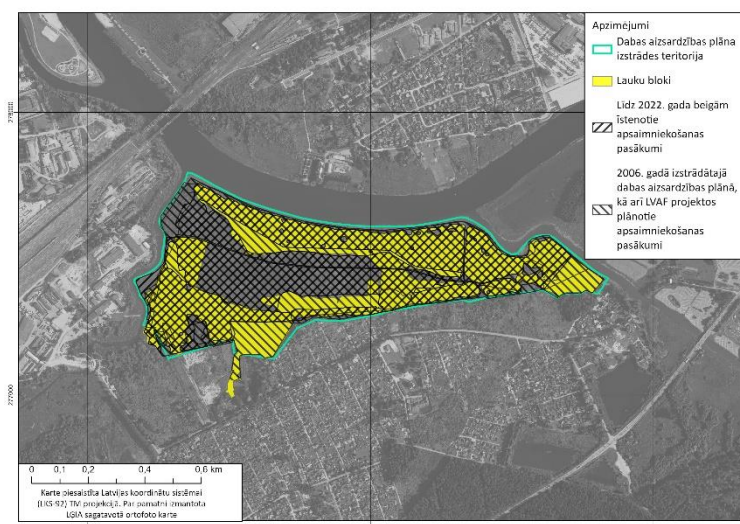
diezgan augstu precizitāti parāda LAD reģistrēto lauku bloku izvietojums (skat. 1.8.-1.10. attēlu un 1.6. tabulu). 2006. gadā izstrādātajā DA plānā ir paredzēts, ka apsaimniekošana veicama lielākajā daļā DL teritorijas, taču apsaimniekošana šobrīd nenotiek gan pārmitrajās teritorijās, gan arī platībās, kur īpašnieki to nav ieinteresēti darīt.

1.6. tabula. Apsaimniekotās platības (lauku blokos) DL un paplašināmajā teritorijā

Apsaimniekošanas statuss	Platība DL teritorijā, ha	Platība paplašināmajā teritorijā, ha	Kopā
Platības lauku blokos kopā	208,9	4,3	213,2
Zālāju biotopi lauku blokos	161,0	3,5	164,5
Zālāju biotopi ārpus lauku blokiem	70,4	0,9	71,3
Lauku bloki, kuros nav zālāju biotopu	47,9	0,7	48,7

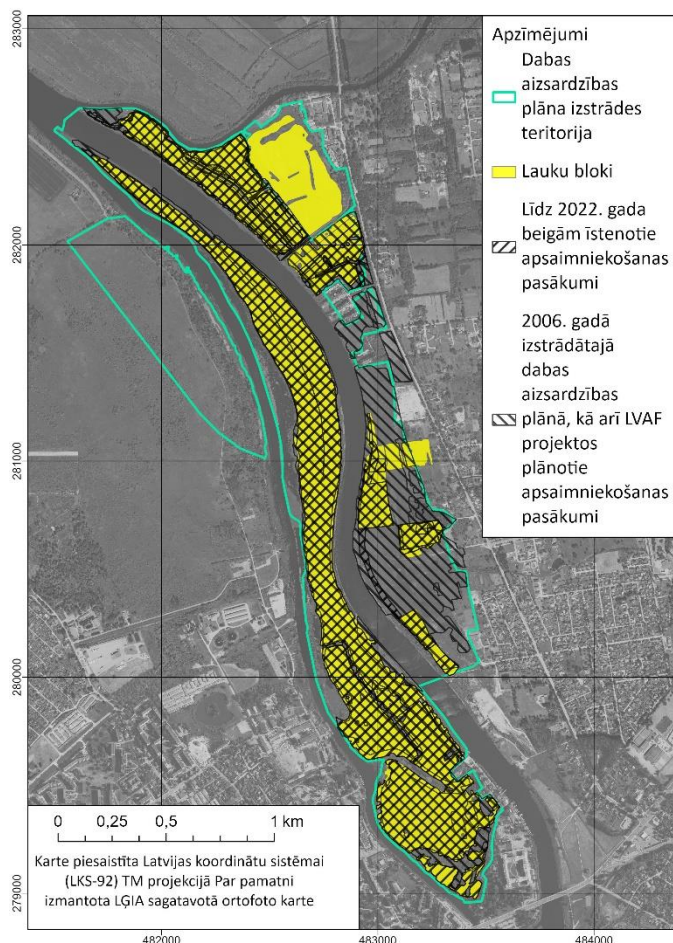
Datu avots: LAD, DDPS “Ozols”, 2024

Pilssalā kopš 2007. gada notiek noganīšana ar “Konik” šķirnes zirgiem. 2023. gadā zirgu ganāmpulks bija pieaudzis līdz 70-80 dzīvniekiem (www.lsm.lv). Kā optimālāko savvaļas zirgu daudzumu Pilssalas teritorijas noganīšanai apsaimniekotājs vērtē 70 dzīvniekus. Noganīšana sākotnēji notika neregulēti visā Pilssalas teritorijā, kas ietilpst DL, bet kopš 2017.-2018. gada notiek regulēti – divos aplokos. Vasaras sākumā nogana pilsētai tuvāko salas galu, lai nodrošinātu netraucētus apstākļus putnu ligzdošanai salas ziemeļu galā, bet vasaras otrajā pusē gana ziemeļu puses aplokā; ziemā zirgi pārvietojas pa visu teritoriju, bet piebarošana ar sienu notiek pie skatu torņa. Atsevišķas ganību daļas, sevišķi ar invazīvajām sugām aizaugušās vietas, tiek applāutas (E.Nordmanis, pers. kom.).

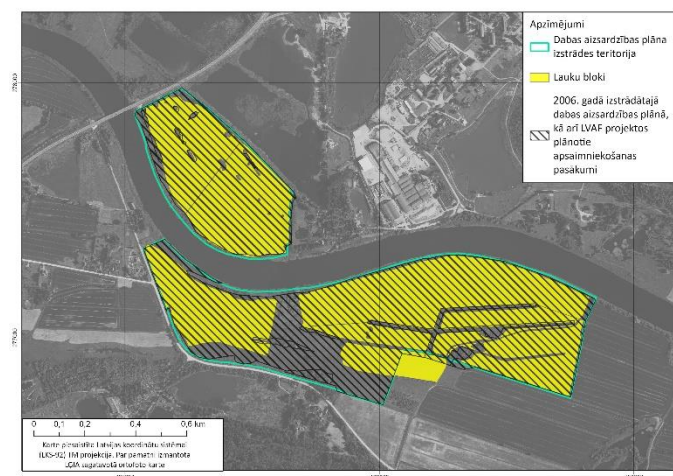
1.8. attēls. Pabeigto un plānoto apsaimniekošanas pasākumu platības un LAD lauku blokos esošās platības (uz 2022. gadu) DL II teritorijā

Datu avots: LAD, DDPS “Ozols”, 2024

1.9. attēls. Pabeigto un plānoto apsaimniekošanas pasākumu platības un LAD lauku blokos esošās platības (uz 2022. gadu) DL I teritorijā

Datu avots: LAD, DDPS “Ozols”, 2024

1.10. attēls. Pabeigto un plānoto apsaimniekošanas pasākumu platības un LAD lauku blokos esošās platības (uz 2022. gadu) DL III un IV teritorijā

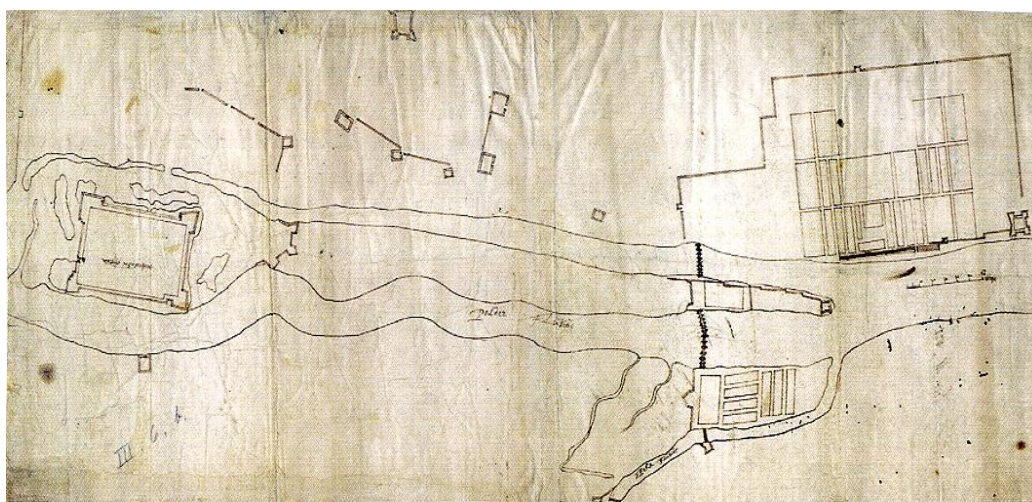
Datu avots: LAD, DDPS “Ozols”, 2024

1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums

DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijā vispilnīgākā informācija par kultūrvēsturisko mantojumu pieejama par I teritoriju, kurā ietilpst Pilssala.

1265. gadā Livonijas ordeņa mestrs Konrāds no Mandernas pavēlēja celt pili, kur ordeņa brāļiem patverties no zemgaļiem. Tomēr pirmā rakstiskā informācija par Pilssalu fiksēta 1254. gadā, Zemgales dalīšanas aktā, kurā minēts Garā sala, kas ir senākais Pilssalas nosaukums. Ap 14. gadsimta vidu pie pils jau izveidojās apmetne un vietējo iedzīvotāju aprītē parādījās nosaukums Jelgava, bet 1573. gadā Jelgavai piešķīra viduslaiku pilsētas tiesības un ģerboni.

Senākais zināmais Jelgavas pils un Pilssalas attēls ir datējams no 1622. gada, kad pie Jelgavas pārziemo Zviedrijas karaļa Gustava II Ādolfa vadītā armija (skat 1.11. attēlu). Attēlā nav redzama Driksas upe, bet ir attēlota atteka, kas Jelgavas vēsturē ir zināma ar Ezera vārdu (visticamāk Platones upes atteka). No pils uz ziemeļiem ir iezīmēts nocietinājums – skanste. Driksas vietā Pilssalas ziemeļu galā abos Lielupes krastos bija izvietojusies zviedru armija. Pie Iecavas upes ietekas Lielupē tika izveidots skanstes veida nocietinājums, bet abus Lielupes krastus, pāri salas galam, savienoja tilts – sasieti plosti vai sastiprinātas liellaivas.

1.11. attēls. Gustava II Ādolfa 1622. gada jūlija – augusta Jelgavas aplenkuma plāns. (Uz Pilssalas redzams visu salu šķērsojošs nocietinājums ar trim stūru izbūvēm)

Attēla avots: Zviedrijas Kara arhīvs Stokholmā

Driksas vietā līdz 17.gs. vidum ir Platones upes atteka, kas iespējams vasaras laikā izsīka. Driksas rašanās saistīta ar hercoga Jēkaba valdīšanas laikā veiktajiem pils un pilsētas nocietināšanas darbiem, rokot kanālus un grāvjus, kā arī būvējot vaļņus un bastionus. Livonijas laikā pils apaug ar citām hercoga rezidences būvēm. Upju krasti un nocietinājumi tika nostiprināti ar zemē iedzītiem baļķiem.

Pilssalā kā potenciāla kultūrvēsturiskā vērtība ir minams nocietinājums – skanstis, kas attēlota 1622., 1652., un 1785. gada Jelgavas pilsētas plānos, tomēr nav pieejama detalizēta informācija par skanstis uzcelšanas un pamešanas laiku, apbūvi un izmantotajiem celtniecības materiāliem.

Kopš 2013. gadā Pilssalā regulāri norisinās arheoloģiskie izrakumi A. Tomašūna vadībā. 2013. gadā izrakumu mērķis bija vecās skanstes atrašanās vietas izpēte, kā arī tika pārbaudīts Pilssalas ziemeļu gals. 2015. un 2016. gadā pētījumi turpinājās Pilssalas ziemeļu daļā, kur tika atsegti 19. gadsimta sākuma krievu karavīru apbedījumi.

DL II, III un IV teritorijās neatrodas kultūrvēsturiski objekti, kā arī nav pieejama informācija par šo teritoriju potenciālo kultūrvēsturisko vērtību.

1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā

DL „Lielupes palienes pļavas” atrodas Jelgavas valstspilsētā un Jelgavas novada Jaunsvirlaukas un Cenu pagastos. Tā pārvaldi īsteno VARAM pakļautībā esošā DAP, kura arī uzrauga DA plāna izstrādes gaitu un pēc plāna apstiprināšanas veicinās tā ieviešanu.

Teritorijas atļauto izmantošanu nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums. Vispārējo dabas aizsardzības prasību ievērošanas valsts kontroli īsteno DAP. Vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli veic VVD Dienvidrietumu reģionālā vides pārvalde.

LAD Zemgales reģionālā lauksaimniecības pārvalde uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības nozarē un pilda ar lauksaimniecību un lauku atbalsta politikas īstenošanu saistītas funkcijas.

1.2. Īss aizsargājamās teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.2.1. Klimats

Klimatiskos apstākļus Jelgavas valstspilsētā un novadā ietekmē apkārtnes līdzenais reljefs. Lielupes baseinu, kura palienē atrodas Jelgava, būtiski ietekmē arī Rīgas jūras līča tuvums, tāpēc klimats ir mēreni kontinentāls.

Valdošie vēji Jelgavas valstspilsētā un novadā ir dienvidu, dienvidrietumu. Līdzšinējās normas periodā (1991. - 2020. gads) novērojumu stacijā “Jelgava” vidējais vēja ātrums ir 2,9 m/s. Pēdējo 30 gadu laikā mierīgākais vējš ir augustā, tā vidējais vēja ātrums ir 2,2 m/s. Novērojumu stacijā “Jelgava” vidēji 7,3 % gada ir bezvējš. Vējainākais gadalaiks ir ziema ar vidējo vēja ātrumu 3,5 m/s (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>, 2024).

Klimatiskās standarta normas periodā (1991.-2020. gads) Jelgavas valstspilsētā un novadā vissiltākais mēnesis ir jūlijs, tā vidējā gaisa temperatūra ir +18,1° C. Savukārt visaukstākais gada mēnesis ar vidējo gaisa temperatūru -2,6° C ir februāris (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>, 2024).

Maksimālā fiksētā gaisa temperatūra novērojumu stacijā “Jelgava” ir +36° C (novērota 1994. gada 13. jūlijā), savukārt viszemākā gaisa temperatūra (-34,9° C) reģistrēta 1985. gada 11. februārī. (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>, 2024).

Jelgavas valstspilsētā un novadā gada nokrišņu daudzums pēdējo 30 gadu periodā ir vidēji 644,9 mm/ gadā. Mēnešu griezumā visvairāk nokrišņu ir jūlijā (82,6 mm), bet vismazāk – martā, kad kopējais nokrišņu daudzums sasniedz vidēji 33,1 mm (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>, 2024).

Veģetācijas perioda ilgums ir atkarīgs no gaisa temperatūras, ko ietekmē vairāki faktori – atrašanās vieta, augstums virs jūras līmeņa un reljefs. DL teritorijā ilggadīgais vidējais veģetācijas periods ir vidēji 200-202 dienas. Vidējais veģetācijas perioda iestāšanās laiks parka teritorijā ir 9. aprīlis, savukārt vidējais veģetācijas perioda beigu datums ir 25. oktobris (Briede, 2018).

Sniegs DL teritoriju klāj vidēji 94-100 dienas gadā, savukārt sals novērojams 120 – 130 dienas gadā. Pastāvīga sniega sega parādās vidēji ap 25. decembri, bet izkūst ap 20. martu. Sniega segas biezums – 15-20 cm. Pirmās salnas novērotas aptuveni 5. oktobrī, bet visvēlākās – 13. jūnijā. (Briede, 2018).

Vidējais saules spīdēšanas ilgums Latvijas teritorijā ir 1790 stundas gadā, bet DL teritorijā vidēji 1870 - 1920 stundas gadā (Briede, 2018).

Nākotnes prognozes liecina, ka gada vidējā gaisa temperatūra Jelgavas valstspilsētā un novadā turpinās paaugstināties. Gadsimta beigās (2071.-2100. gads), atbilstoši vidēju klimata pārmaiņu scenārijam, gada vidējā gaisa temperatūra sasniegs +9,5°C, kas ir par 2,3° C augstāka nekā 1991.-2020. gadu periodā. Savukārt nozīmīgu klimata pārmaiņu scenārija gadījumā gada vidējā gaisa temperatūra sasniegs +11,5° C, kas ir par 4,3° C augstāka nekā mūsdienās (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>, 2024).

Būtiski saruks sala dienu skaits - no vidēji 123 sala dienām 1991.-2020. gadu periodā līdz 80 dienām pie vidējām klimata pārmaiņām un līdz vidēji 52 dienām pie nozīmīgām klimata pārmaiņām 2071.-2100. gadu periodā (<https://videscentrs.lv/mc.lv/>, 2024).

1.2.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

DL “Lielupes palienes pļavas” teritorija atrodas Viduslatvijas zemienes Tīreļu līdzenumā. Zemienes Latvijā veidojušās ledāja erozijas, akumulācijas un glaciotehtoniskās darbības ietekmē pamatiežu virsmas pazeminājumos, kurus apledojuma laikā aizpildīja ledus lobi. Kvartāra nogulumu sega zemienēs ir plāna, vidēji 10-20 m, vietām tās var nebūt nemaz. Zemieņu reljefā labi atspoguļojas pamatiežu virsmas nelīdzenumi – lokāli pazeminājumi, paaugstinājumi, denudācijas palikšņi un kāples (Zelčs, 2018).

DL ir izvietojies Lielupes palienē, kur izplatīti aluviāli nogulumi. Lielupes ieleja Jelgavas valstspilsētas teritorijā ir pārsvarā 950-1000 m plata, pie lecavas ietekas strauji paplašinoties līdz 2,4-2,7 km. Tā ir sekla, samērā neizteikta. Ielejas dziļums ir 2,0-3,5

m. Starp Lielupi un tās atteku Driksu atrodas divas garenas salas – Pilssala (4,5 km) un Pasta sala (750 m). Lielupes gultne valstspilsētas robežās ir 95-140 m plata, lejpus Pilssalas paplašinoties līdz 170-200 m, tālāk lejteces virzienā atkal sašaurinoties (Zelčs, 2018; LVM GEO; LĢIA). Daļa no ielejas mūsdienās ir pārveidota un uzbērtā. Tajā ir izvietota dzīvojamā apbūve un rūpnīcu teritorijas. Reljefs lieguma teritorijā ir līdzens, pārsvarā 0,5-2,0 m v.j.l. robežās, vietām nedaudz pārsniedzot 3,0 m v.j.l. To veido lēzeni pacēlumi un ieplakas pārplūstošās pļavās Lielupes abos krastos, kā arī uz Pilssalas. Palieņu pļavu regulārās applūšanas iespaidā veidojas aluviālajiem nogulumiem raksturīgā smilšaino un organisko slāņu mija, kas kalpo kā pamatne un substrāts DL sastopamo palieņu zālāju biotopiem un to raksturīgajām augu sugām. Reljefs upes krastos dabisko sedimentācijas un noskalošanās salīdzinoši neaktīvo procesu iespaidā ir samērā nemainīgs, tikai vietām veidojot atsevišķus noskalojumus vai sanesumus. Vietām vērojama upes pastiprināta aizaugšana, īpaši Driksā.

Pamatiežu virsma lieguma teritorijā iegul ~15-20 m dziļumā. To veido augšdevona Stipinu un Amulas svītu nogulumi – dolomīti, dolomītmerģeļi, merģeļi ar ģipša starpslāņiem, smilšakmeņi. Stipinu svītā izplatītākais nogulumiezis ir dolomīts, bet sastopams arī mālains dolomīts un dolomītmerģelis, ar smilšakmens, aleirolīta, māla un ģipša starpkārtām. Lielupes, Mūsas un Mēmeles baseinos Stipinu svītu veido tīri karbonātieži. Lieguma teritorijā nogulumieži atrodas zem tos pārsedzošā kvartāra nogulumu slāņa, bet citviet Lielupes, Iecavas, Imulas, Amulas, u.c. upju krastos tie atsedzas arī virszemē kā karbonātisku pamatiežu atsegumi. Uzskatāms piemērs ir Jumpravas dolomīta atsegums, kas tiek uzskatīts par lielāko Stipinu svītas dabisko atsegumu Latvijā. Svītas biezums ir 3-18 m. Amulas svīta sastāv no smilšakmeņiem, aleirolītiem, māliem, dolomītiem un dolomītmerģeļiem, ar ģipša lēcām un starpkārtām. Svītas biezums ir 6-28 m (Stinkulis, 2018; LU ĢZZF WMS).

Kvartāra nogulumu biezums palieņu pļavās ir ~15-20 m. Lielupes ielejā ir izplatīti pārsvarā aluviālie nogulumi – smilts, grants, oļi, arī dūņaina smilts ar dūņu starpkārtām. Zemākajās palieņu daļās, reljefa ieplakās, pastāvīgi pārmitro apstākļu ietekmē, norisinās pārpurvošanās un kūdras veidošanās. Aluviālo nogulumu biezums variē no dažiem desmitiem centimetru līdz vairākiem metriem. Jelgavas valstspilsētā, DL I teritorijas dienvidu daļas un pārējo teritoriju tuvumā izplatīti Baltijas ledus ezera glaciolimniski smilšainie, puteklainie un mālainie nogulumi, kas vietām var būt sastopami arī zem lieguma teritorijā esošajiem aluviālajiem nogulumiem. I teritorijas apkārtnē Lielupes krastos izplatīti Litorīnas jūras smilšainie nogulumi, kas vietām varētu būt sastopami arī zem lieguma teritorijā esošajiem aluviālajiem nogulumiem (LVM GEO). DL izplatītie smilšainie nogulumi raksturojas ar labām ūdens filtrācijas īpašībām.

1.2.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte

Vispārīgs raksturojums

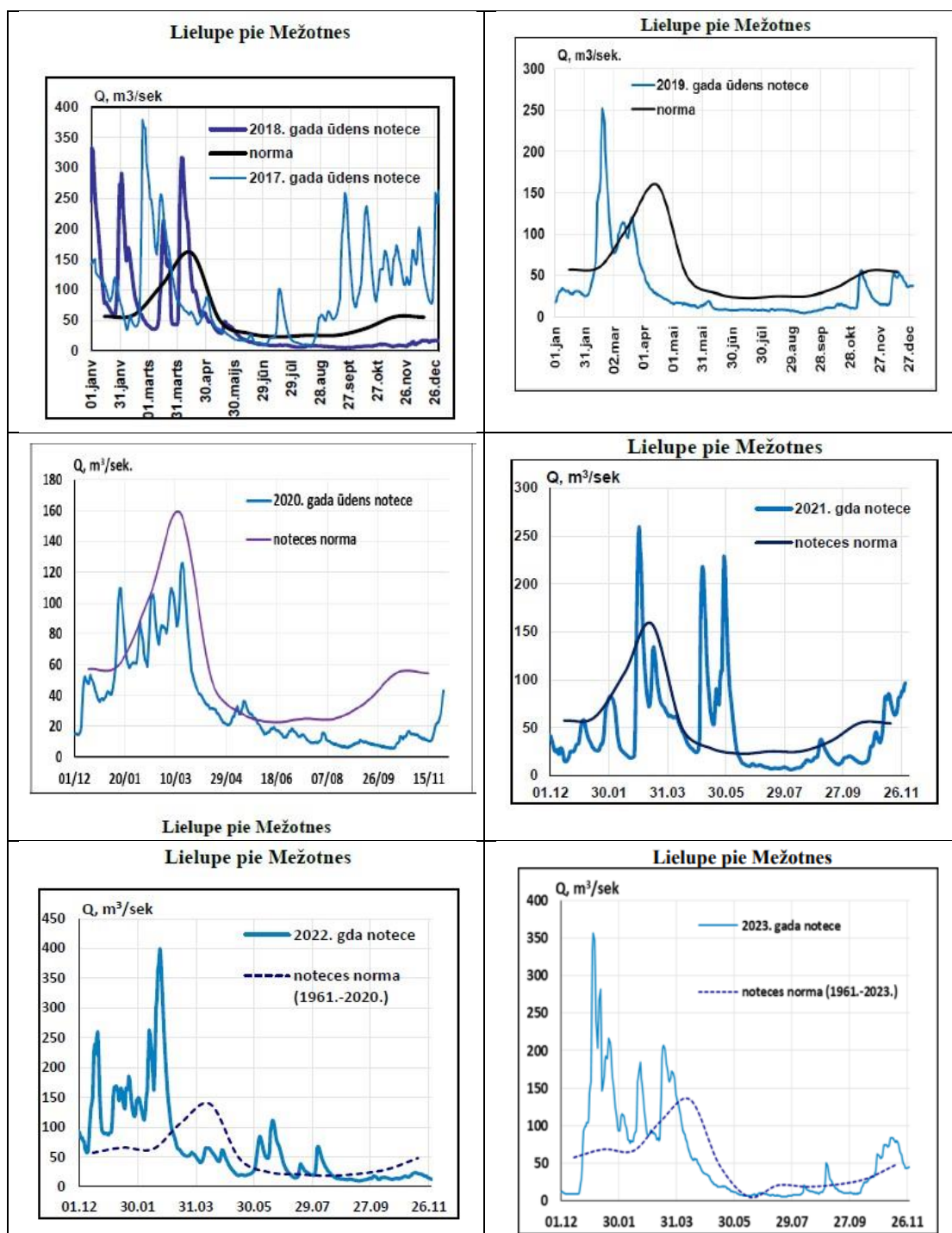
DL “Lielupes palienes pļavas” kompleksu veido esošās teritorijas un plānotajā redakcijā arī paplašināmā teritorija, kas atrodas Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada robežās. Pārmitro zālāju DL I teritorija atrodas Jelgavas pilsētas ziemeļos starp Lielupes labo krastu un Kalnciema ceļu. Šajā teritorijā hidroloģisko režīmu nosaka

Lielupe un tās atteka Driksa. Pārmitro zālāju dabas lieguma II teritorija atrodas Jelgavas pilsētas dienvidaustrumos pie Sieramuižas. Šo teritoriju no trim pusēm apņem upes – Platone rietumos, Lielupe ziemeļos un Vircava austrumos. Lielāko daļu apkaimes aizņem mazdārziņi.

Lieguma teritorija, izņemot Pilssalu, uzņem arī noteci no atklātajiem grāvjiem un lietus ūdens novades sistēmām, kas drenē daļu Jelgavas valstspilsētas teritorijas, uzņemot pilsētas radīto piesārņojumu. Jelgavas valstspilsētā lietus kanalizācijas sistēmas un meliorācijas sistēmas veido slēgto cauruļu, novadgrāvju un sūkņu staciju sistēma, kas sistemātiski tiek pilnveidota un uzlabota, lai mazinātu plūdu riskus valstspilsētas teritorijā.

DL teritorijā ietilpstošie vai lieguma teritoriju robežām piegulošie ūdensobjekti ietilpst Lielupes upju baseina apgabalā. DL ietilpst Lielupes posms 3 km garumā un visā upes platumā, daļēji Driksas posms. Šobrīd dabas liegumā ietilpst 64,7 ha Lielupes akvatorijas un 9,6 ha Driksas (Lielupes attekas) akvatorijas (atbilstoši LĢIA topogrāfiskās kartes 1:10 000 datiem). Lieguma teritoriju robežām piekļaujas Lielupes pietekas – Iecava, Plocene un Vircava, kā arī Pils kanāls.

Vislielāko hidroloģisko un dzīvotņu nodrošinājuma ietekmi DL veido Lielupe, kas ir Latvijas otra lielākā upe pēc caurteces apjoma. Lielupes garums ir 119 km, sateces baseina platība – 17787 km², no kuriem Latvijas teritorijā ir 8849,3 km². Upei ir vairāk nekā 250 pietekas, viena no garākajām pietekām ir Svēte (116 km). Lielupe sākas Bauskas pilsētā, satekot Mūsai un Mēmelei, tā plūst caur Jelgavu un gar Jūrmalu, līdz ieplūst Baltijas jūras Rīgas līcī. Lielupe ir tipiska potamāla upe ar lēnu plūsmu, upes kopējais kritums ir ļoti mazs - tikai 10,8 m (0,09 m/km) (Apsīte, 2018). Upes dziļums lejpus Jelgavas sasniedz 8 - 12 m (www. upes.lv, 2024). Mazūdens periodā notece Lielupē ir stipri palēnināta, kas ir saistīts ar mazo kritumu un straumes ātrumu. Noteci arī apgrūtina vējuzplūdi no Rīgas līča, kas var būt par iemeslu pretējam ūdens tecējumam. Vējuzplūdu ietekmē spiediens uz augšu pa upi izplatās līdz pat aptuveni 90 km attālumam no grīvas (Apsīte, 2018), kas ietver arī dabas liegumā ietilpstošo posmu. Lielupe atbilst upes tipam – potamāla tipa ļoti liela upe (R7) (atbilstoši 2004. gada 19. oktobra MK noteikumiem Nr.858 “Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību”), upes krasti praktiski visā upes posmā ir bagātīgi aizauguši ar makrofītiem. No ledus segas Lielupe parasti atbrīvojas martā, tomēr laika posmā no 2017. līdz 2023. gadam pavasara maksimālais caurplūdums piecos gados no septiņiem fiksēts jau februāra otrajā pusē (skat. 1.12. attēlu) un attiecīgi notikusi ledus iešana.

1.12. attēls. Gada vidējās un ikgadējās noteces dinamika 2017. – 2023. gadā

Datu avots: LVGMC, 2018-2023

Ekoloģiskās kvalitātes raksturojums

Lielupes posms, kas ietilpst DL, iekļaujas ŪO *Lielupe_2*. ŪO *Lielupe_2* (kods: L143DA) un tas ir upes posms no Garozes ietekas līdz Svētes ietekai. Ūdensobjekta platība ir 53,45 km², bet tā kopējā sateces baseina platība ir 13903,51 km². Upes baseina posmam raksturīga liela lauksaimniecības slodze un salīdzinoši daudz pieteku (Svēte, Platone, Vircava u. c.), kas būtiski ietekmē ūdens kvalitāti. ŪO atrodas divas monitoringa stacijas. Viena no tām ir monitoringa stacija „Lielupe, 1,0 km augšpus

Jelgavas”. Ekoloģiskā kvalitāte tajā novērtēta kā vidēja, kas atbilst iepriekšējam novērtējumam 2018. gadā. Otra monitoringa stacija ir “Lielupe, 2,5 km lejpus Jelgavas”. Tajā ekoloģiskā kvalitāte samazinājusies no sliktas līdz ļoti sliktai (LVĢMC, 2024). Pēdējais upes kvalitātes novērtējums pēc monitoringa stacijās ievāktajiem raksturojošiem fizikāli ķīmiskajiem, bioloģiskajiem un hidromorfoloģiskajiem parametriem tika veikts 2023. gadā (LVĢMC, 2024). Parametru vērtējums ir sniegts 1.7. tabulā.

1.7. tabula. Ūdensobjekta kvalitāti raksturojošo parametru novērtējums (pēc LVĢMC, 2018, 2023)

Stacija, novērojumu gads	Bioloģiskie				
	Makrozoo- bentoss	Makrofīti	Fitobentoss	Fitoplanktons	Bioloģija, kopā
Lielupe, 1,0 km augšpus Jelgavas, 2018	2	3	2	1	3
Lielupe, 1,0 km augšpus Jelgavas, 2023	2	2	1	2	2
Lielupe, 2,5 km lejpus Jelgavas, 2018	1	4	1	2	4
Lielupe, 2,5 km lejpus Jelgavas, 2023	5	4	1	3	5

Stacija, novērojumu gads	Fizikāli - ķīmiskie										
	BS P5	BSP7	O ₂	N/NH ₄	N/NO ₃	P/PO ₄	P _{kop}	N _{kop}	Zn	Cu	Fiz. – ķīm. kopā
Lielupe, 1,0 km augšpus Jelgavas, 2018	1,3	1,5	10,4	0,07	1,56	0,029	0,069	3,0	1,5	1,9	2
Lielupe, 1,0 km augšpus Jelgavas, 2023	1,3 8	-	10,0	0,055	-	-	0,046	4,65	-	-	4
Lielupe, 2,5 km lejpus Jelgavas, 2018	1,8	2,1	9,8	0,13	1,25	0,029	0,079	2,7	2,0	1,9	2
Lielupe, 2,5 km lejpus Jelgavas, 2023	1,5 3	-	10,0	0,064	-	-	0,069	4,30	-	-	4

Apzīmējumi ūdens kvalitātes raksturošanai: izcila, laba, vidēja, slihta, ļoti slihta

Kopējais ŪO *Lielupe_2* novērtējums 2018. gadā vērtēts kā “slikts”, ūdensobjekta kvalitātes vērtējums saglabājies nemainīgs laika posmā no 2018. līdz 2022. gadam (LVĢMC, 2018-2023). Tiek prognozēts, ka ietekmējošo faktoru kopums upes baseinā - galvenokārt zemes lietojums intensīvai lauksaimniecībai, turpinās ietekmēt ūdensobjekta kvalitātes vērtējumu, attiecīgi nav sagaidāma kvalitātes nozīmīga uzlabošanās pārskatāmā nākotnē.

Lielupes hidroloģiskais režīms nosaka arī palienes pļavu, kas veido lieguma dabas vērtības uzturošo pamatni, hidroloģisko režīmu. Pavasaros un vasarās pļavas regulāri applūst vai ievērojami paaugstinās gruntsūdens līmenis tajās, šīs ietekmes ir noteicošie aspekti, kas nosaka DL abiotisko un biotisko apstākļu kopumu.

Plūdu risks

Lielupes baseina plašas teritorijas bieži pārplūst, tas saistāms ar upes baseina ģeoloģisko uzbūvi un lēzenajiem krastiem, tāpēc to varētu atzīmēt kā vienu no plūdu apdraudētākajiem upju baseiniem Latvijā gan pavasara palu, gan lietus uzplūdu periodos.

Atbilstoši Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022. - 2027. gadam, Jelgavas valstspilsēta ir noteiktas kā viena no Lielupes upju baseinu apgabala nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijām. Plūdu un plūdu riska teritorijas Lielupes upju baseinā Jelgavas apkārtnē ir attēlotas 1.13. attēlā.

Jelgavas valstspilsētas teritorija ir pakļauta plūdu riskam, kas tiek saistīts gan ar pavasara palēm sniega kušanas un lietus dēļ, gan ar ledus sastrēgumiem, gan daļēji arī ar vējuzplūdiem. Lielupes palienes applūšana sākas pie ūdens līmeņa atzīmes 1,55 m LAS (1,40 m BS), bet pašas pilsētas zemāko teritoriju applūšana sākas pie atzīmes 2,65 m LAS (2,50 m BS).

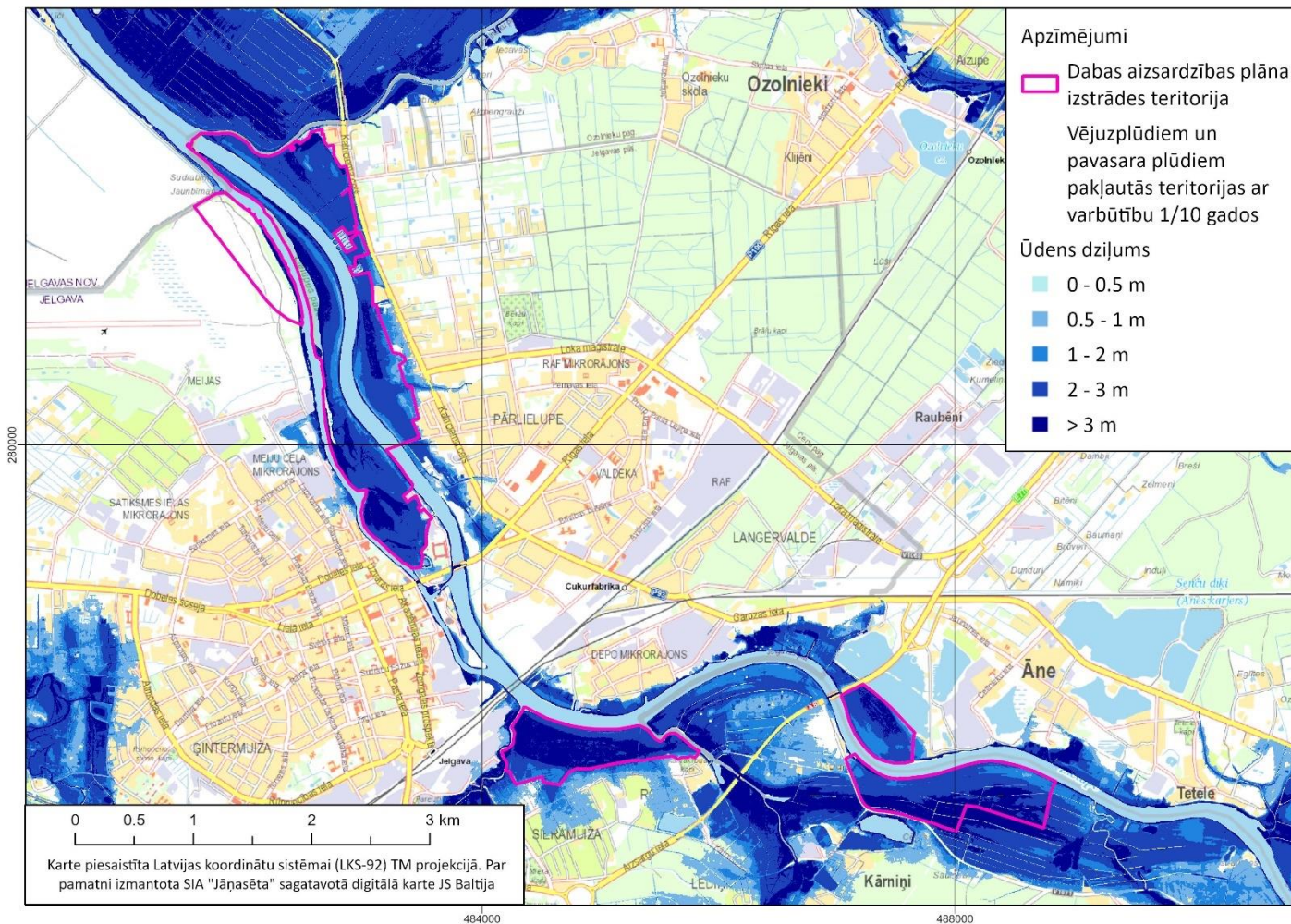
Pēdējo gadu lielākie plūdi Lielupē tika reģistrēti 2010. gada 25. martā, kad ledus sastrēguma rezultātā ūdens līmenis paaugstinājās līdz 3,32 m BS jeb 3,47 m LAS atzīmei (plūdi ar 5 % varbūtību), nodarot zaudējumus gandrīz 100 000 eiro apmērā. 2013. gada plūdus Jelgavas pilsētā radīja sniega kušanas ūdeņi, līdz ar to ūdens līmenis ir bijis zemāks, sasniedzot 2,91m LAS (plūdi ar 20 % varbūtību) (Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, 2019).

Meliorācija

DL palieņu pļavas ir izveidojušās ilgstošā procesā, kurā savu lomu ir spēlējuši gan Lielupes hidroloģiskais režīms, gan cilvēku saimnieciskās darbības – lauksaimniecība, lopu ganīšana un siena pļaušana. Pateicoties līdzenajam reljefam, liegumā dominē plašas, atklātas palieņu pļavu ainavas, kuras pēdējos gados sāk saposmot krūmu puduri un joslas. Krūmu platībām palielinoties, samazinās palieņu ainaviskā vērtība, kā arī tiek apdraudēta pļavu ilgtspējīga eksistence. Kā viens no pļavu negatīvi ietekmējošajiem faktoriem ir lauksaimnieciskās darbības pārtraukšana sakarā ar palieņu hidroloģiskā režīma izmaiņām, kā rezultātā teritorijas apsaimniekošanu nav iespējams realizēt pļavu pārmitrā stāvokļa dēļ. Optimālais režīms būtu panākt tādu

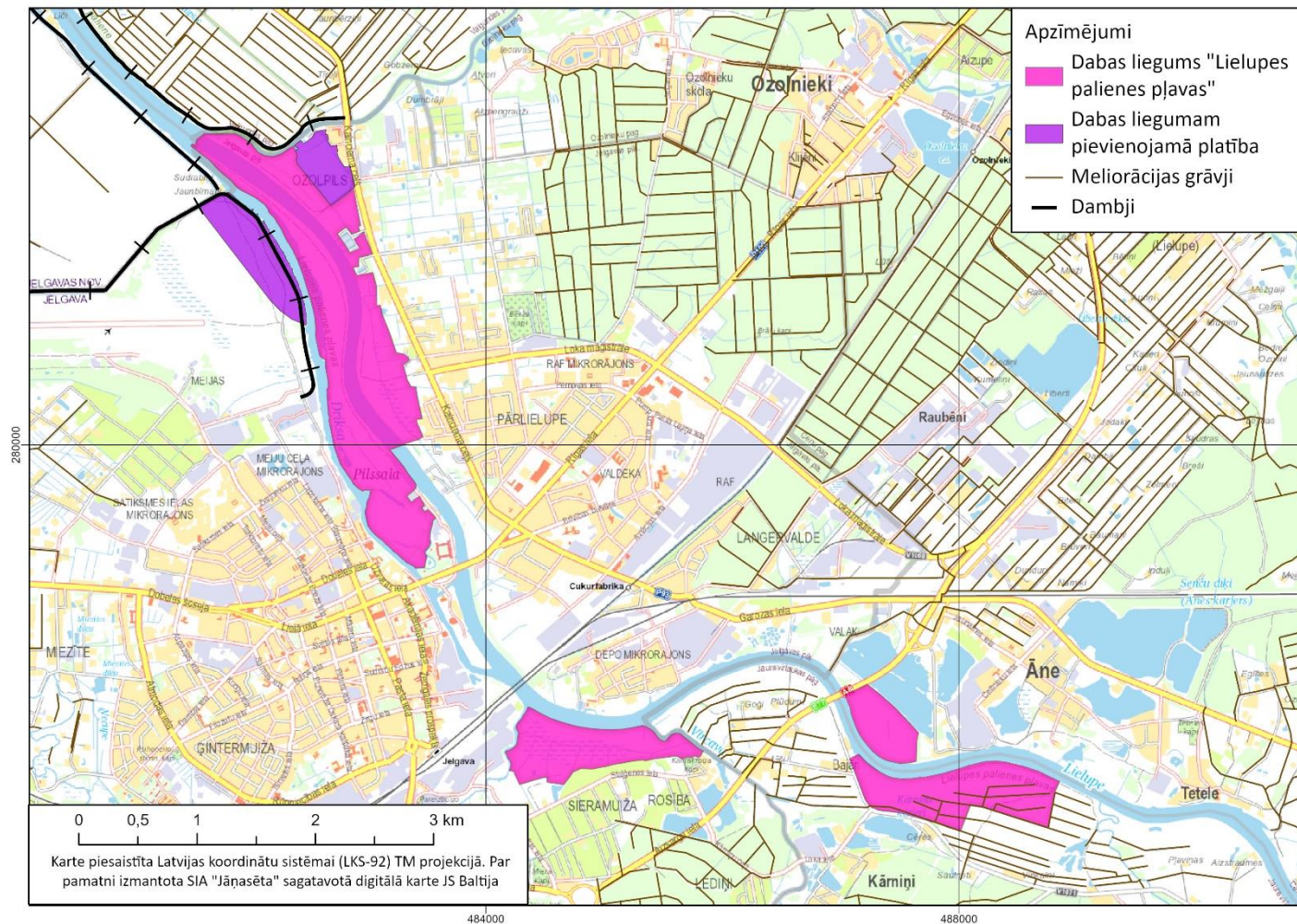
situāciju, ka zālāju applūšana un palu ūdeņu uzkrāšanās iespējas saglabājas, bet ilgstoši pārmitro platību palielināšanās tiek novērsta.

DL “Lielupes palienes pļavas” un paplašināmās teritorijas meliorācijas sistēmu shematisks attēlojums ir sniegts 1.14. attēlā. Meliorācijas sistēmas, kas reģistrētas VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" uzturētajā meliorācijas kadastrā ir Jelgavas lidlauka aizsargdambis un meliorācijas sistēma ŪSIK 385321, kas drenē DL “Lielupes palienes pļavas” posmu Lielupes kreisajā krastā, no Sesavas ietekas Lielupē līdz Jelgavas apvedceļam.

1.13. attēls. Plūdu riska teritorijas Lielupes upju baseinā

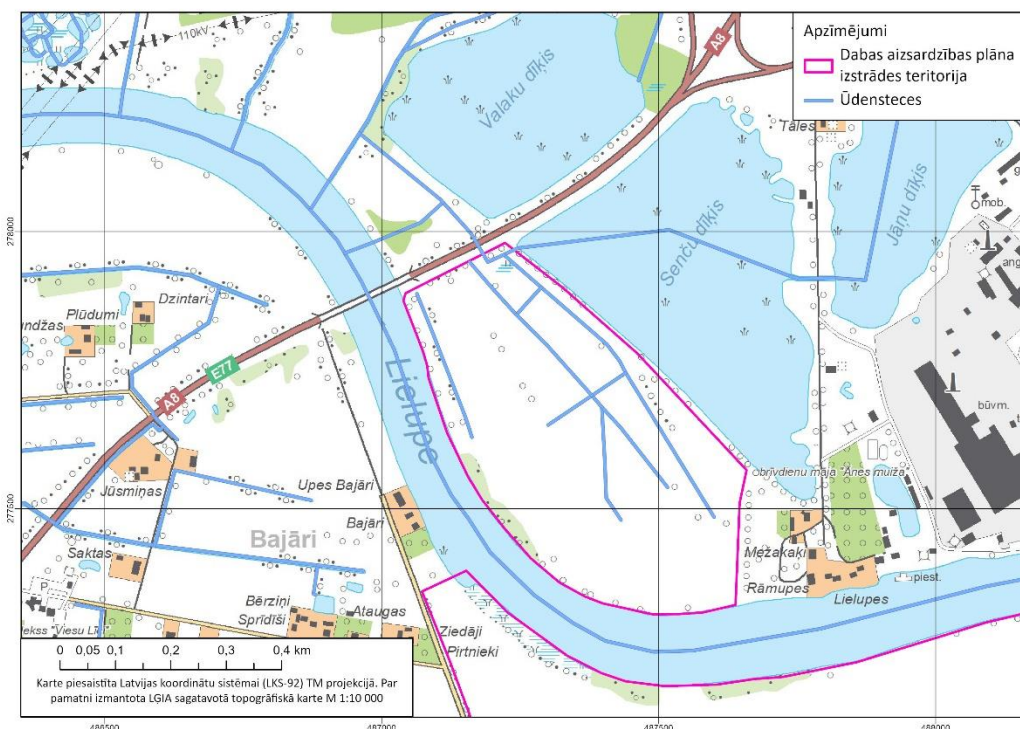
Datu avots: LVĢMC, 2024

1.14. attēls. DL "Lielupes palienes pļavas" un paplašināmās teritorijas meliorācija

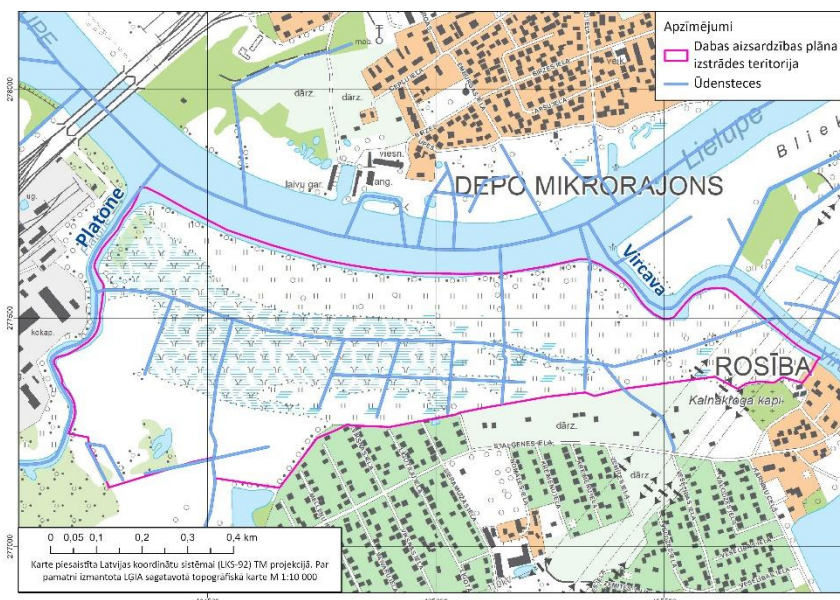
Datu avots: VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi", 2024

Analizējot pieejamo kartogrāfisko materiālu, tika konstatētas VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" uzturētajā meliorācijas kadastrā neregistrētas meliorācijas sistēmas, kas drenē esošo DL “Lielupes palienes pļavas” teritoriju un paplašināmās teritorijas.

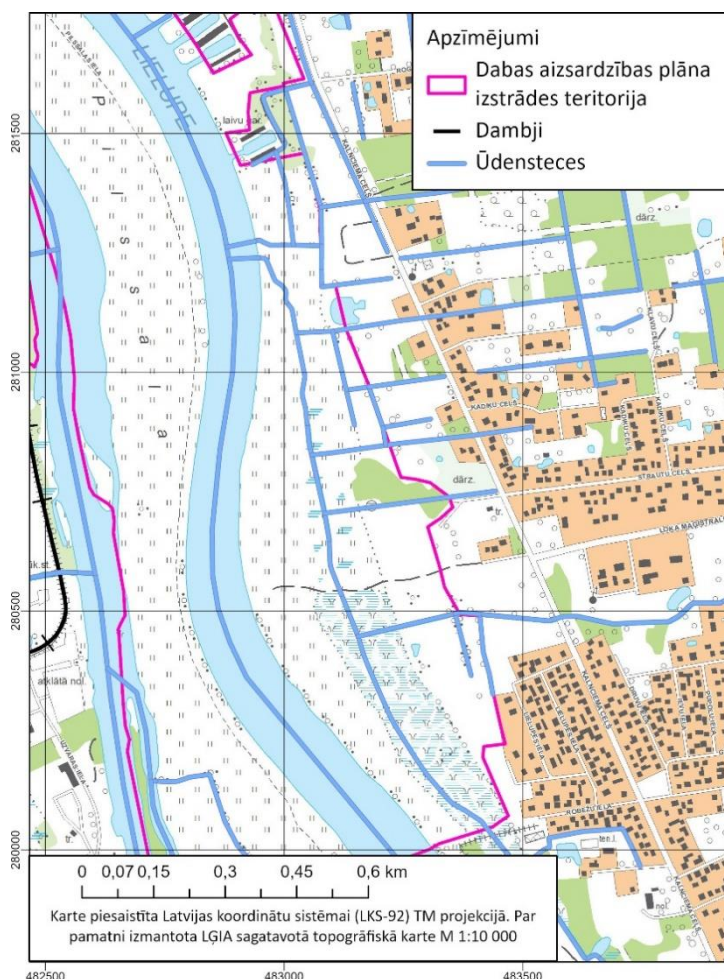
1.15. attēls. DL “Lielupes palienes pļavas” III teritorijas grāvju sistēma

DL “Lielupes palienes pļavas” III teritorijas drenējošo grāvju sistēma, kas nodrošina palienes pļavām nepieciešamo hidroloģisko režīmu, ir attēlota 1.15. attēlā. Attēlā redzams, ka ūdens tiek savākts un novadīts Lielupē. Kritisku lomu var spēlēt caurteka zem apvedceļa.

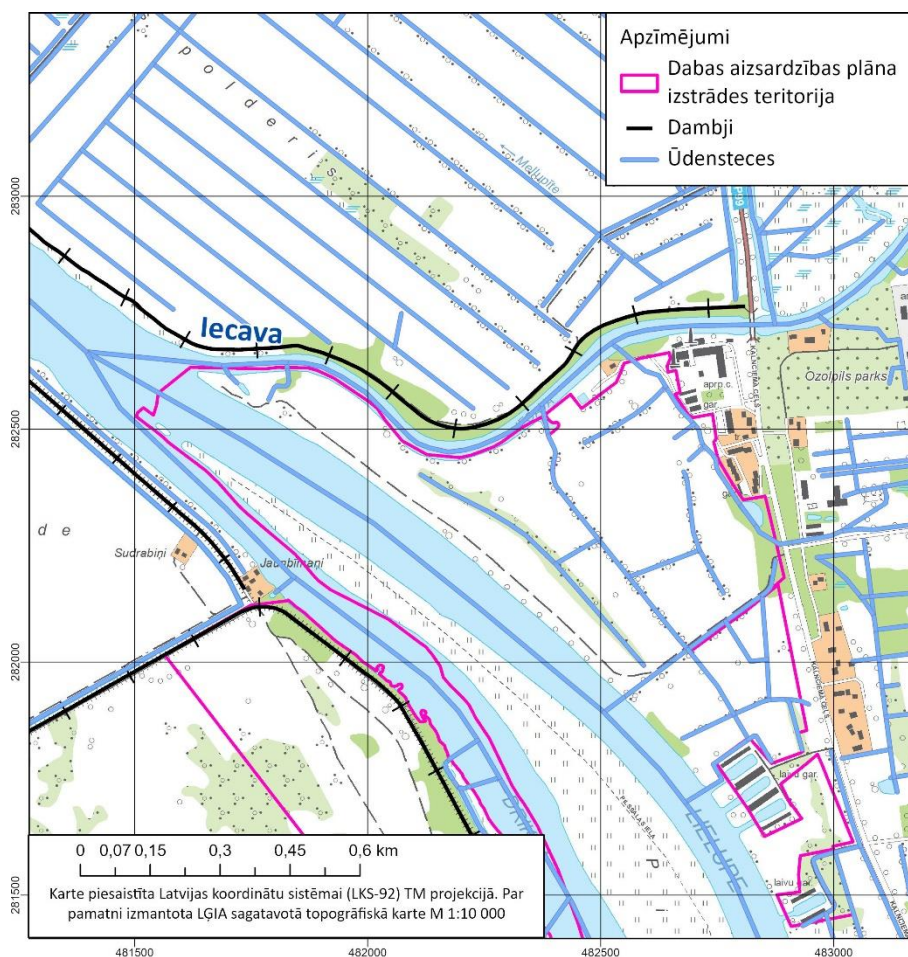
1.16. attēls. DL “Lielupes palienes pļavas” II teritorijas grāvju sistēma

DL “Lielupes palienes pļavas” II teritorijas hidroloģisko režīmu nodrošina grāvju sistēma, kas veidota paralēli Lielupes krastam un veic palienes nosusināšanas funkciju, kā arī nodrošina pieguļošo teritoriju virszemes ūdens novadīšanu Lielupē. Drenējošo grāvju sistēma, kas nodrošina palienes pļavām nepieciešamo hidroloģisko režīmu, ir attēlota 1.16. attēlā, kur redzams, ka ūdens tiek savākts un novadīts gan Vircavā, gan Platonē. Riskus var radīt tranzīta plūsmas no pieguļošajām teritorijām, kas var nest papildus piesārņojuma slodzi un rada nepieciešamību drenēt DL teritoriju.

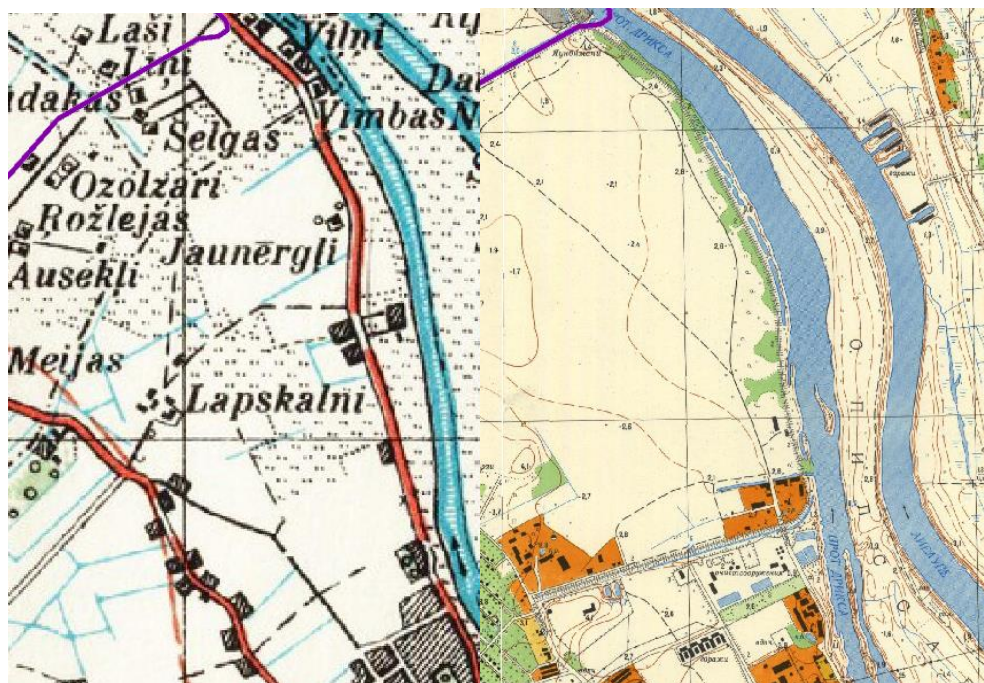
1.17. attēls. DL “Lielupes palienes pļavas” I teritorijas, Lielupes labā krastā no Robežu ielas līdz Rogu ceļam, grāvju sistēma

DL “Lielupes palienes pļavas” I teritorijā, Lielupes labā krastā no Robežu ielas līdz Rogu ceļam, hidroloģisko režīmu nodrošina grāvju sistēma, kas veidota paralēli Lielupes krastam, savāc ūdeņus no pieguļošajām teritorijām un veic palienes nosusināšanas funkciju, kā arī daļu RAF mikrorajona teritoriju virszemes ūdens novadīšanu Lielupē. Drenējošo grāvju sistēma, kas nodrošina palienes pļavām nepieciešamo hidroloģisko režīmu, ir attēlota 1.17. attēlā. Attēlā redzams, ka ūdens tiek savākts un novadīts Lielupē. Riskus var radīt tranzīta plūsmas no pieguļošajām teritorijām un RAF mikrorajona, kas var nest papildus piesārņojuma slodzi un rada nepieciešamību drenēt lieguma teritoriju, lai nodrošinātu apdzīvoto teritoriju nosusināšanu.

1.18. attēls. DL “Lielupes palienes pļavas” I teritorijas, Lielupes labā krastā starp Rogu ceļu un Iecavas ieteku Lielupē, grāvju sistēma

DL “Lielupes palienes pļavas” I teritorijas, Lielupes labā krastā no Rogu ceļa ielas Iecavas ietekai Lielupē, hidroloģisko režīmu nodrošina grāvju sistēma, kas veidota paralēli Lielupes krastam, savāc ūdeņus no pieguļošajām teritorijām un veic palienes nosusināšanas funkciju, kā arī daļu Ozolpils mikrorajona teritoriju virszemes ūdens novadīšanu Lielupē. Drenējošo grāvju sistēma, kas nodrošina palienes pļavām nepieciešamo hidroloģisko režīmu, ir attēlota 1.18. attēlā. Attēlā redzams, ka ūdens tiek savākts paralēlajās grāvju sistēmās, pieslēgts tranzīta grāvim un novadīts Lielupē. Riskus var radīt tranzīta plūsmas no pieguļošajām teritorijām un Ozolpils mikrorajona, kas var nest papildus piesārņojuma slodzi un rada nepieciešamību drenēt lieguma teritoriju, lai nodrošinātu apdzīvoto teritoriju nosusināšanu. Paplašināmās teritorijas pie Ozolpils meliorācijas sistēmas veido kontūrgrāvis, kas norobežo dzīvojamo māju rajonu no palienes, kā arī susinātājgrāvji, kas nodrošina palienes hidroloģisko režīmu.

1.19. attēls. DL “Lielupes palienes pļavas” paplašināmās teritorijas Jelgavas lidlauka poldera teritorijā vēsturiskās meliorācijas sistēmas

Avots: LVM GEO

Paplašināmās teritorijas Jelgavas lidlauka poldera teritorijā meliorācijas sistēmas nav un nav tikušas veidotas. Analizējot vēsturiskās kartes var secināt, ka ir pastāvējušas nelielas grāvju sistēmas, kas novadījušas lieko ūdeni Driksas upē (skat. 1.19. attēlu).

DL “Lielupes palienes pļavas” paplašināmās teritorijas Jelgavas lidlauka poldera teritorijā un teritorijā pie Ozolpils no hidroloģiskā viedokļa ir potenciāls izveidot augstvērtīgus palieņu zālājus, tomēr tas prasīs nestandarta inženiertehniskus risinājumus un papildus analīzi un aprēķinus par regulāri applūstošu teritoriju robežām.

1.2.4. Augsne

DL “Lielupes palienes pļavas” teritorija ietilpst Piejūras smilšainās zemienes augšņu rajona (Nikodemus, 2018) Rīgas apakšrajonā. Šajā teritorijā augšņu izplatību un veidošanos pamatā nosaka smilšainie cilmieži, augsts gruntsūdens līmenis un slikta dabiskā drenētība. Augšņu rajonā dominē tipiskā podzola smilts augsnes, starpkāpu ieplakās daudzviet sastopamas iluviālā humusa podzola un ortšteina podzola augsnes, sastopamas arī relatīvi daudz purva kūdraugsnes. Upju palienēs (tai skaitā arī Lielupes palienē) dominē aluviālās augsnes.

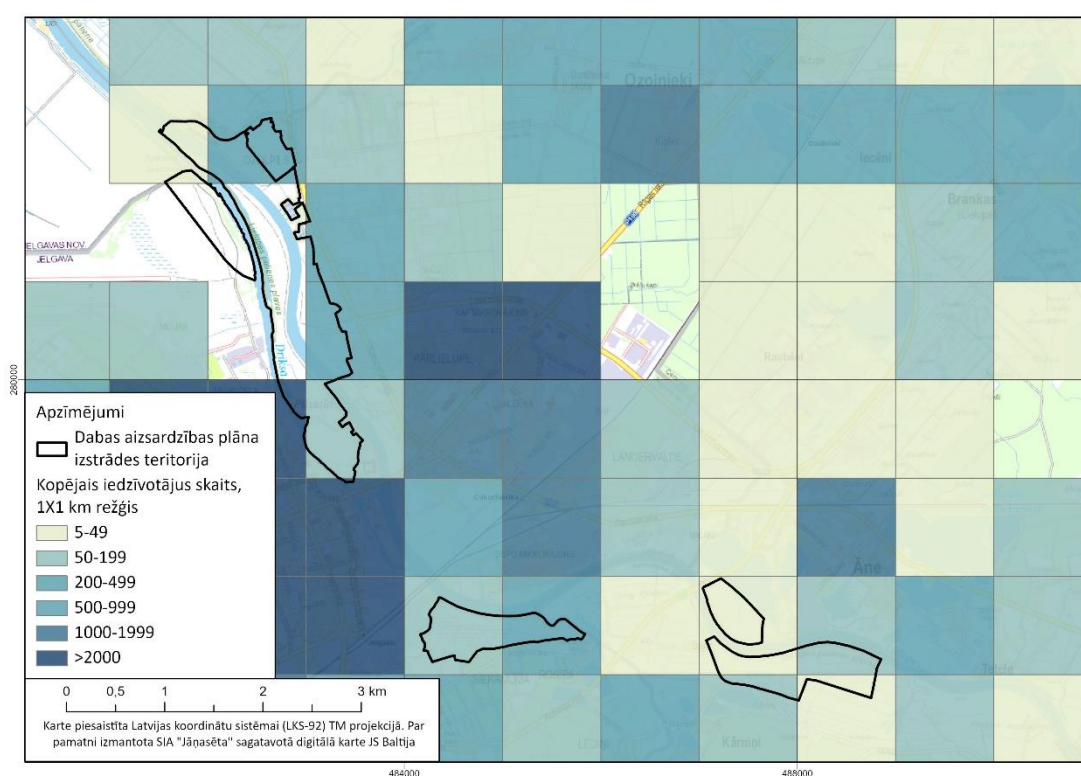
DL teritorijā pārsvarā izplatītas aluviālās augsnes uz smilts cilmiežiem. Augstais gruntsūdens līmenis nosaka glejošanās procesu dominanci augsnes attīstībā. Lielupei kā līdzenuma upei ar nelielu straumes ātrumu palienes teritorijā ir raksturīga puteklaina smilšmāla nogulumu izplatība ar augstu organisko vielu saturu, veidojot priekšnoteikumus auglīgu augšņu attīstībai.

Atbilstoši Valsts Zemes ierīcības projektēšanas institūta “Zemesprojekts” (1987) augšņu klasifikācijas sistēmai, dabas lieguma teritorijā izplatītas Aluviālās velēnu glejotās (Ag) un Aluviālās velēnu gleja (AG) augsnes, kā arī nelielā daļā teritorijas sastopamas – Zemā purva kūdras (Tz) un Velēnu gleja (Vg) augsnes (Kārklīšs, 2016).

1.3. Aizsargājamās teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts

1.3.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

Lai gan DL “Lielupes palienes pļavas” I un II teritorija, kā arī paplašināmā teritorija atrodas Jelgavas valstspilsētas teritorijā, bet III un IV blakus blīvi apdzīvotām teritorijām (Ānei un Kārniņiem), tomēr DL teritorija nav apdzīvota, kā arī tajās neatrodas viensētu teritorijas. Informācija par iedzīvotāju izvietojumu DL attēlota 1.20. attēlā.

1.20. attēls. Iedzīvotāju blīvums un apdzīvotu vietu izvietojums DL “Lielupes palienes pļavas” un pievienojamo teritoriju tuvumā

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde, 2023

1.3.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju

Pilssalas ielas degradētās teritorijas sakārtošana

2024. gada jūlijā noslēdzās divus projektu – ERAF līdzfinansēto projektu “Pilssalas ielas degradētās teritorijas sakārtošana” un valsts investīciju projektu “Jelgavas Bērnu un jaunatnes sporta skolas infrastruktūras attīstība” – īstenošana daļā zemes vienības ar kadastra apzīmējumu 09000120017.

Projekta ietvaros DL neitrālajā zonā Pilssalā tika izbūvēts autostāvlaukums un laukumi fiziskajām aktivitātēm, izveidotas barības novietnes Pilssalas savvaļas zirgiem, izveidotas atpūtas vietas, velonovietnes, veloceliņi, tualete, kā arī mainīts arī piekļuves maršruts skatu tornim.

Projekta īstenošanas rezultātā ir paredzama DL I teritorijā esošā skatu torņa apmeklētāju skaita palielināšanās, kā arī kļūs intensīvāka Lielupes un Driksas izmantošana ūdens sporta veidiem un ūdenstransportam, tai skaitā motorizētiem transportlīdzekļiem.

Detalizēta informācija par esošās rekreācijas infrastruktūras novietojumu ir attēlota DA plāna 3. pielikumā.

Ūdens tūrisms

Gan Lielupes upe leņpus tilta, gan Driksas upe aktīvi tiek izmantota ūdens tūrismam. Vasaras sezonā Jelgavas iedzīvotājiem, kā arī pilsētas apmeklētājiem tiek piedāvāti braucieni gan ar motorizētiem transportlīdzekļiem, piemēram, kuģīšiem, motorjahtām, motorlaivām, gan arī nemotorizētiem transportlīdzekļiem – ūdens velosipēdiem, laivām, SUP dēļiem. Ūdens transporta, it īpaši motorizēto transportlīdzekļu, izmantošana upes akvatorijā rada traucējumu putniem DL teritorijā.

Kārtību, kādā Jelgavas valstspilsētas administratīvajā teritorijā ietilpstošo Lielupes upes daļu un Driksas upi (turpmāk tekstā – upes akvatorija) izmanto satiksmei kuģošanas līdzekļi, kurus lieto komercdarbības veikšanai, nosaka Jelgavas pilsētas pašvaldības 2024. gada 25. jūlija saistošie noteikumi Nr.24-28 “Jelgavas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā ietilpstošās Lielupes upes daļas un Driksas upes izmantošana”. Noteikumu mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu izmantošanu, kontrolētu komerciālu kuģošanas līdzekļu pakalpojumu sniegšanu un drošu satiksmi Pašvaldības administratīvās teritorijas upju akvatorijā.

Atšķirībā no spēku zaudējušajiem Jelgavas pilsētas pašvaldības 2017. gada 27. aprīļa saistošajiem noteikumiem Nr. 17-13 "Par Jelgavas pilsētas administratīvajā teritorijā ietilpstošās Lielupes upes daļas un Driksas upes izmantošanu", vairs nav paredzēta pasažieru kuģu, ūdens velosipēdu, sērfošanai paredzēto dēļu (piemēram, SUP) vai citu sportam un atpūtai paredzēto peldlīdzekļu izmantošanas komercdarbībai maršruta saskaņošana ar pašvaldības iestādi "Jelgavas reģionālais tūrisma centrs". Turpmāk kustības grafika saskaņošana ar Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādi

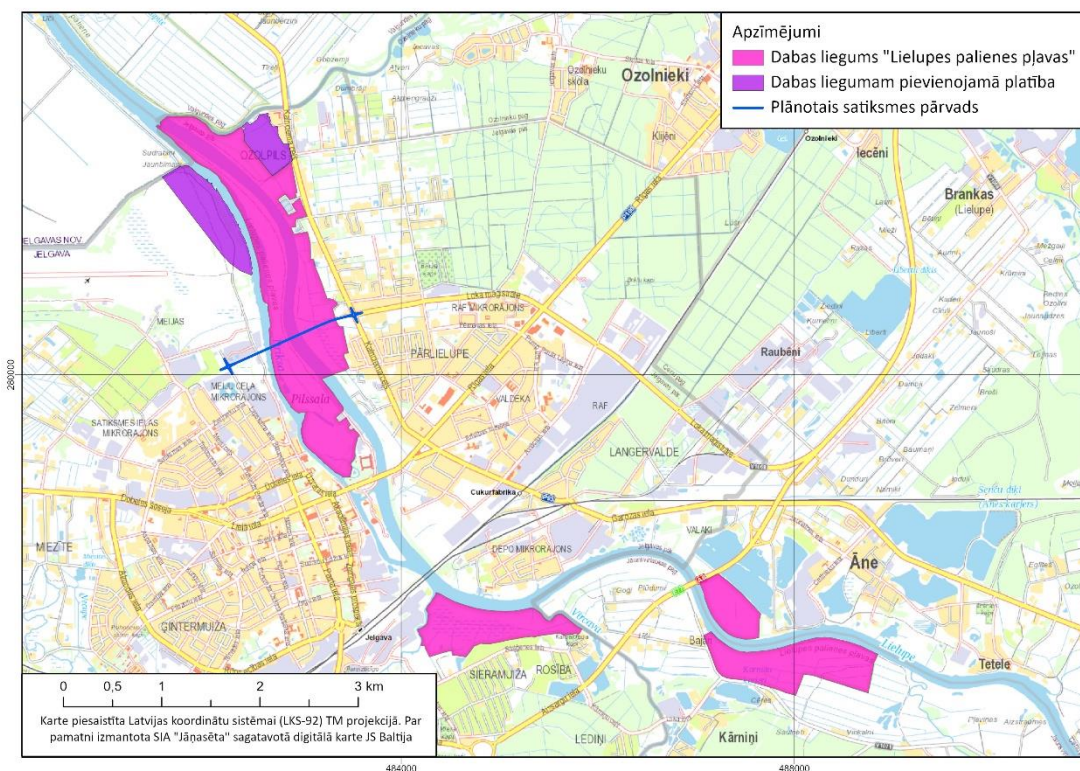
"Pilsētsaimniecība" būs nepieciešama tikai regulāriem kravas komercpārveidējumiem, kuri tiks veikti biežāk kā vienu reizi nedēļā.

2016. gadā ir izstrādāts būvprojekts „Navigācijas zīmju uzstādīšana maza izmēra kuģu kustības regulēšanai Driksas upē un Lielupē”, kā ietvaros sagatavots priekšlikums Driksas upes un Lielupes posmā no Dzelzceļa tilta līdz 20 kV elektropārveides līnijai sadalījumam 6 zonās, nosakot katras akvatorijas izmantošanas nosacījumus, t.sk. paredzot nepieciešamās projektējamās, saglabājamās un demontējamās navigācijas zīmes, noteikumu praktiskai ieviešanai DL I teritorijai pieguļošā Lielupes akvatorijā ir iekļauta 4. zonā (Lielupes posms no Jelgavas Jahtkluba līdz 20 kV elektropārveides līnijai), kur maksimālais atļautais ūdenstransporta pārvietošanās ātrums ir 8 km/h, kā arī pārvietošanās ar ūdens motocikliem un vizināšanās ar ūdens slēpēm ir aizliegta darbdienās no plkst. 15.00 līdz 19.00 un sestdienās, svētdienās un svētku dienās no plkst. 9.00 līdz 15.00. Driksas upes posms no J. Čakstes bulvāra rotācijas apļa vietas līdz 20 kV elektropārveides līnijai maksimālais atļautais ūdenstransporta pārvietošanās ātrums ir 8 km/h, kā arī nav atļauta pārvietošanās ar ūdens slēpēm (Jelgavas pilsētas dome, 2019).

2008. gada 13. maija MK noteikumu Nr. 326 “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 9.3. punktā ir minēts, ka DL teritorijā ir aizliegts pārvietoties ar ūdens motocikliem, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu pārvietošanos, pildot dienesta pienākumus. Tādējādi būtu nepieciešams precizēt ūdenstransporta navigācijas zīmes 4. zonā.

Transporta pārvada (tilta) būvniecība

2015. gadā tika uzsākts IVN process paredzētajai darbībai – transporta pārvada (tilta) izbūvei pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā” (skat. 1.21. attēls). Tilts paredzēts autotransporta satiksmei, pa kuru atļauta arī gājēju pārvietošanās, kā arī velosipēdu kustība. Plānotais tilta un pieeju izbūves kopgarums ir ~ 1376 m – no Lapskalna un Atmodas ielu krustojuma Lielupes kreisajā krastā līdz Kalnciema ceļa (autoceļš P99) un Loka maģistrāles krustojumam Lielupes labajā krastā. Daļu no tilta posma (~ 730 m) plānots realizēt, šķērsojot DL “Lielupes palienes pļavas”. IVN izstrādes laikā novērtējumus par plānotā transporta pārvada (tilta) ietekmi uz tam pieguļošajām teritorijām, tai skaitā DL I teritoriju, sniedza biotopu eksperts, ornitologs, hidrologs, kultūrvēstures eksperts, kā arī ainavu eksperts, u.c.

1.21. attēls. Plānotā transporta pārvada (tilta) novietojums

IVN laikā tika secināts, ka transporta pārvada izbūves rezultātā paredzama būtiska negatīva ietekme uz Natura 2000 teritorijas ornitofaunu 56,8 ha lielā platībā (500 m joslā uz abām pusēm no plānotā tilta), kas šķērsos (fragmentēs) DL I teritoriju, un tā izpaudīsies kā putniem piemērotu dzīvotņu zudums, kvalitātes pasliktināšanās un traucējumu (trokšņi, gaisma) palielināšanās, kas summēsies ar pastāvošajiem negatīvās ietekmes uz Natura 2000 teritoriju faktoriem (galvenokārt aizaugšana), kuru rezultātā ievērojami sarūkusi (vai atsevišķām sugām izzudusi) ligzdošana DL teritorijā.

2019. gada 22. oktobrī MK saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta sesto, septīto daļu un 2011. gada 19. aprīļa MK noteikumu Nr. 300 “Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)” 45. punktu izdeva rīkojumu Nr. 526 “Par Jelgavas pilsētas pašvaldības paredzētās darbības – transporta pārvada (tilta) izbūves pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā – īstenošanu”, ar kuru atzīts, ka Jelgavas pilsētas pašvaldības paredzētā darbība ir vienīgais risinājums pilsētas satiksmes organizācijai, kā arī pilsētas ziemeļu daļas sociālās un ekonomiskās attīstības nodrošināšanai, kā arī atzīts, ka transporta pārvada (tilta) izbūve pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā nepieciešama sabiedrībai nozīmīgu interešu apmierināšanai.

IVN ziņojumā, lai kompensētu putniem (tai skaitā caurceļojošajiem) piemērotu dzīvotņu zudumu un nodrošinātu piemērotu dzīvotņu izveidi tām pašām putnu sugām, kuras tiks ietekmētas, izbūvējot transporta pārvadu, paredzēts izveidot kompensējošās palienes zālāju platības pie DL I teritorijas robežas, kurās jau šobrīd ir līdzvērtīgs palieņu zālāju biotops vai pastāv iespēja nodrošināt līdzvērtīga palieņu zālāja biotopa izveidošanos.

VPVB 2021. gada 15. janvārī sagatavoju atzinumu Nr. 5-04/2, kurā ir noteikti nosacījumi transporta pārvada izbūvei, tai skaitā:

- Paredzētās darbības īstenošana pieļaujama tikai ar nosacījumu, ka tiek īstenoti IVN ziņojumā paredzētie ietekmes uz DL kompensējošie pasākumi;
- Šķērsojuma būvniecību atļauts uzsākt tikai pēc kompensējošo pasākumu ieviešanas uzsākšanas, kas nozīmē kā minimums pēc jauna DA plāna DL izstrādes un apstiprināšanas, DL robežu maiņas, iekļaujot tajās kompensējošās platības, kā arī attiecīgu grozījumu veikšanas ārējos normatīvajos aktos, kas nosaka DL robežas un IAIN;
- Paredzētās darbības īstenošana veicama secīgi, vispirms īstenojot IVN ziņojumā paredzētos pasākumus kompensējošo platību izveidei, tai skaitā jauna aizsargdambja būvniecību un esošā dambja nojaukšanu. Ziņojumā paredzētie pasākumi kompensējamo platību apsaimniekošanai un pielāgošanai putnu dzīvotņu veidošanai uzsākami jau līdz šķērsojuma būvniecībai;
- Paredzētās darbības īstenošana pieļaujama tikai ar nosacījumu, ka tiek īstenoti IVN ziņojumā paredzētie ietekmes uz DL un tā blakus teritorijās konstatēto dabas vērtību novēršanas un samazināšanas pasākumi;
- Paredzētās darbības īstenošana pieļaujama tikai ar nosacījumu, ka tiek īstenoti IVN ziņojumā paredzētie negatīvās ietekmes uz DL novēršanas un samazināšanas, kā arī kompensējošo pasākumu efektivitātes monitorings, kas uzsākams vismaz divus gadus pirms Paredzētās darbības īstenošanas un turpināms 10 gadus pēc būvdarbu pabeigšanas un šķērsojuma ekspluatācijas uzsākšanas.

1.3.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi

1.3.3.1. Makšķerēšana un zvejniecība

Daļu no DL teritorijas – Pilssalu un tai pretējā krastā esošās platības, kā arī pļavu teritoriju starp Platones un Vircavas upēm – aktīvi izmanto Jelgavas pilsētas iedzīvotāji kā atpūtas un makšķerēšanas vietas.

Rūpnieciskā un pašpatēriņa zveja Lielupē netiek veikta visā tās garumā kopš 2005. gada, bet licencētā makšķerēšana Lielupē netiek veikta DL pieguļošajās teritorijās.

Saskaņā ar pieejamiem datiem par lomiem licencētajā makšķerēšanā Jelgavas novadā (no Staļģenes tilta līdz Bauskas novada administratīvajai robežai) gadā tiek iegūtas 0,1-1,2 t zivju, galvenokārt, līdaka, līnis, plaudis, vimba un zandarts. Lomos makšķerēšanā nav norādītas Biotopu direktīvā vai Latvijas likumdošanas aktos noteiktās aizsargājamās zivju sugas.

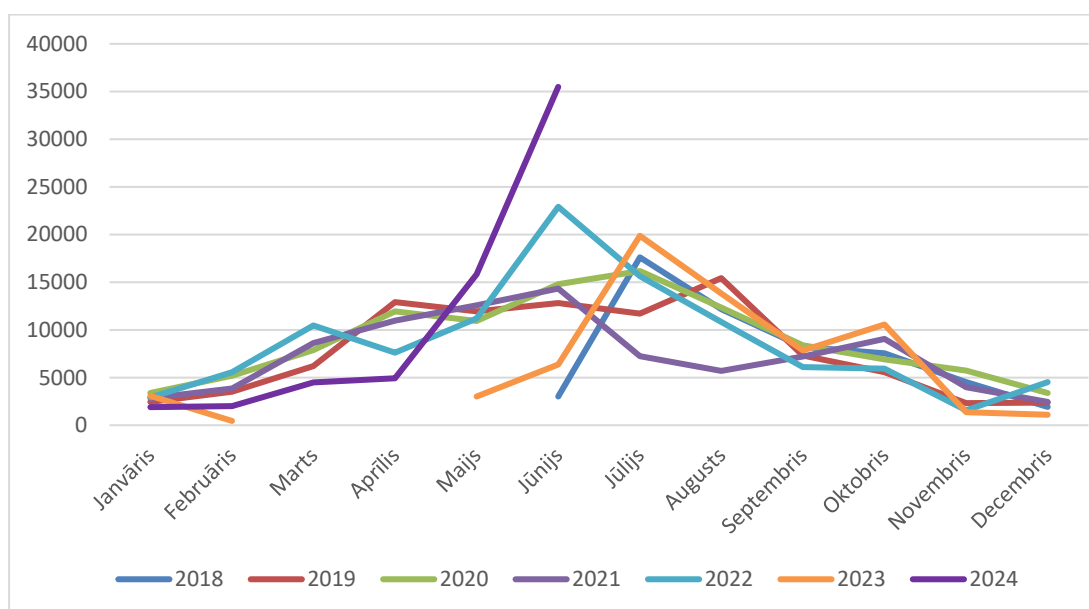
Saskaņā ar Jelgavas novada pašvaldības 2023. gada 26. aprīļa saistošajiem noteikumiem Nr. 7 “Par licencēto makšķerēšanu un zemūdens medībām Lielupē Jelgavas novada administratīvajā teritorijā” un nolikumu “Licencētai makšķerēšanai un zemūdens medībām Lielupē Jelgavas novada administratīvajā teritorijā” DL II

teritorijas akvatorijā ir visu gadu, izņemot laika periodu no 1. aprīļa līdz 31. maijam, ir atļautas licencētās zemūdens medības. Dati par licencētajās zemūdens medībās iegūtajām zivīm nav pieejami.

1.3.3.2. Tūrisms

Lai organizētu apmeklētāju plūsmu un būtiski mazinātu apmeklētāju radīto slodzi uz Pilssalu un DL teritoriju kopumā, Jelgavas valstspilsētas dome Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzfinansētā projekta Nr.5.4.1.1/17/A/004 “Pils salas infrastruktūras attīstība tūrisma un veselības aktivitāšu veicināšanai Jelgavā” ietvaros izveidoja Pilssalas teritorijas apskates un atpūtas infrastruktūru. 2018. gada vasarā tika izbūvēts 19,2 metrus augsts koka skatu tornis un labiekārtota piknika vieta savvaļas zirgu, putnu, divu upju un pilsētas panorāmas vērošanai, kā arī no skatu torņa sākas 3,2 km gara Veselības taka Pilssalas ziemeļu virzienā (skat. 3. pielikumu).

Saskaņā ar Jelgavas reģionālā tūrisma centra sniegto informāciju, DL teritorijā esošā skatu torņa apmeklētāju skaits gada laikā pārsniedz 100 000. Intensīvāka skatu torņa apmeklēšana ir novērojama laika periodā no aprīļa līdz augustam (skat. 1.22. attēlu).

1.22. attēls. Skatu torņa DL „Lielupes palienes pļavas” apmeklētāju skaits

Datu avots: Jelgavas reģionālais tūrisma centrs, 2024

DL II, III un IV teritorijā nav izvietoti tūrisma infrastruktūras objekti, tomēr dažviet visā DL teritorijā Lielupes piekrastes zona tiek izmantota atpūtai un makšķerēšanai, tādējādi radot nekontrolētu antropogēno slodzi uz teritoriju (taku iemīšana, sadzīves atkritumi, u.c.).

1.3.3.3. Lauksaimniecība

Kopējā lauksaimniecības zemju platība DL „Lielupes palienes pļavas”, kas reģistrēta LAD 2024. gadā un kuri ir pieteikti platību maksājumiem, ir 226 ha, no kuriem 100 % aizņem ilggadīgie zālāji.

1.3.4. Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšana

Ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanas metodikas teorētiskais pamatojums

Ekosistēmu pakalpojumi (EP) ir ekosistēmu procesi, kas tiešā vai netiešā veidā atbalsta cilvēku labklājību (Patterson, Coelho, 2009). Tradicionālā ekonomikas teorija neņem vērā ārējo vides ietekmi, kas rodas praktiski no jebkādas cilvēka darbības un liela daļa ekosistēmu preču un pakalpojumu – piemēram, svaigs gaiss, tīrs ūdens, apputeksnēšana un sēklu izplatīšana, tiek uzskatīti par pašsaprotamiem (Baumol, Oates, 1998). Gadu desmitiem dabas resursu pārmērīga izmantošana izraisīja vides degradāciju daļēji tāpēc, ka trūkst izpratnes un informācijas par ekosistēmu sniegto pakalpojumu faktisko vērtību un dabas kapitāla izmaiņām. Pēdējo 10 gadu laikā izpratne par EP faktisko vērtību ir ievērojami uzlabojusies, un ir izstrādātas vairākas metodikas, kuru mērķis ir aprēķināt dabas kapitāla faktisko vērtību un ekosistēmu sniegto pakalpojumu izmaksas. Šajā kontekstā, ekosistēmu pakalpojumu pieeja (EPP), ko definē kā zemes, ūdens un dzīvo resursu integrētas pārvaldības stratēģiju, kas vienlīdzīgi veicina saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu (<https://ekosistemas.daba.gov.lv/public/>), ir vērtīgs rīks, kas palīdz teritoriju izvērtējuma un lēmumu pieņemšanas procesā ņemt vērā pēc iespējas detalizētāku informāciju par dabas vērtībām un ekosistēmu funkciju izmaiņām, kas var tikt būtiski ietekmētas noteiktas darbības vai noteikto plānošanas un pārvaldības lēmumu rezultātā. Tajā pašā laikā jānorāda, ka EP pieejai ir savi ierobežojumi, kas ir saistīti ar iespēju apzināt un novērtēt atsevišķas, grūtāk apzināmas vai izmērāmas ekosistēmas funkcijas, tādēļ šī metode jāizmanto integrēti ar citām.

Šobrīd EP novērtējumu pieeja ir plaši atzīta gan starptautiskā līmenī, gan Latvijā. EP pieeja ir iekļauta Konvencijā par bioloģisko daudzveidību (*Convention on Biological Diversity*) un Tūkstošgades ekosistēmu novērtējumā (*Millennium Ecosystem Assessment*).

DL DA plāna izstrādes kontekstā EP novērtējums izmantots kā rīks, kas, papildus citām pieejām, palīdz plāna izstrādātājiem un iesaistītām pusēm apzināt un izprast DL sniegtos EP un pieņemt pamatotus lēmumus, ņemot vērā pilnvērtīgāku informāciju par dabas resursu pārvaldības un izmantošanas savstarpējām ietekmēm. Ņemot vērā šāda novērtējuma pamatmērķus, t.i., nodrošināt lēmumu pieņemējus ar informāciju par dabas resursu un dabas kapitāla elementu izmantošanas savstarpējo mijiedarbību šīs ĪADT pārvaldības mērķu sasniegšanā, kā arī izvērtējot šobrīd pieejamās EP novērtējuma metodes, pieejamās informācijas apjomu, kvalitāti un detalizācijas pakāpi, ir secināts, ka tiešās EP vērtēšanas metožu pielietošana visiem EP DL teritorijā nav iespējama. Attiecīgi netiešās, ieskaitot biofizikālo, sociālās-kultūras un ekspertu vērtējumā balstīto metožu kombinācijas, vērtēšanas pieejas var tikt uzskatītas par piemērotāko pieeju DL gadījumā.

Piedāvātā novērtējuma metodika

Piedāvātā novērtējuma metodikas pamata etapi ir īsumā aprakstīti 1.8. tabulā.

1.8. tabula. Piedāvātās EP novērtējuma metodikas galvenie etapi

Nr.	Etapi	Īss apraksts
1.	Nozīmīgāko DL EP atlase	Īstenots, ņemot vērā ekspertu vērtējumu un pieejamo informāciju par noteikta EP nodrošinājumu un teritoriālo izplatību.
2.	EP kartēšana	Esošo datu avotu identificēšana un apkopošana vai jaunu datu kopu izstrāde (ieskaitot biotopu izplatības kartes, kultūras un tūrisma objektu kartes, topogrāfiskās kartes u.c.).
3.	EP nodrošinājuma novērtējums	Novērtējuma pamatā ir ekspertu novērtējums, kura rezultātā EP nodrošinājums tiks novērtēts, balstoties uz kvalitatīvu ranžēšanu.
4.	Integrētu (summāru) EP karšu izveide	Novērtējumam atlasīto EP novērtējuma karšu slāņu izveide DL teritorijai. Integrētu (summāru) EP karšu izveide, kuros tiks noteikta summārā EP vērtība katrai ģeotelpiskajai vienībai.
5.	EP kompromisu un sinerģiju novērtējums	Kompromisu un sinerģiju EP identificēšana un šo mijiedarbību ietekmes novērtējuma identificēšana, kā arī attiecīgo ģeotelpisko vienību definēšana un karšu izveide.

EP atlase

Balstoties uz DL teritorijas detalizēto analīzi, projekta ekspertu grupa sagatavoja EP sarakstu, kas aptver visas trīs EP grupas – apgādes EP, regulējošos EP un kultūras EP. 1.9. tabulā ir sniegts EP saraksts, kas tika izvēlēti turpmākai analīzei.

1.9. tabula. Vērtēšanai atlasītie ekosistēmu pakalpojumi

	Grupa	Klase	Pakalpojums
Apgādes pakalpojumi			
Pārtika	Biomasa	Savvaļas dzīvnieki un to produkti	Zivis
Regulējošie un uzturošie pakalpojumi			
Fizikālo, ķīmisko un bioloģisko apstākļu uzturēšana	Dzīves cikla uzturēšana Dzīvotņu un genofonda aizsardzība	Dzīvotņu un vairošanās vietu uzturēšana	Piemērotas dzīvotnes un vairošanās vietas dažādām sugām
		Apputeksnēšana un sēklu izplatīšana	Piemērotas dzīvotnes un vairošanās vietas apputeksnētajiem
	Kaitēkļu un slimību kontrole	Kaitēkļu kontrole	Piemērotas dzīvotnes un vairošanās vietas kaitēkļu dabiskajiem ienaidniekiem

	Grupa	Klase	Pakalpojums
		Slimību kontrole	Spēcīgu un veselīgu populāciju un indivīdu uzturēšana
	Augsnes veidošanas un uzturēšanas procesi	Dēdēšanas process un tā ietekme uz augsnes auglību	Augiem pieejamo barības vielu nodrošinājums
		Sadalīšanas un piesaistes procesi	Augu atlieku noārdīšana, slāpekļa piesaiste
		Erozijas kontrole	Aizsardzība pret eroziju
	Ūdens stāvoklis	Saldūdens ķīmiskais stāvoklis	Slāpekļa, fosfora piesaiste
Kultūras pakalpojumi			
Fiziska un intelektuāla saskare ar biotu, ekosistēmām un ainavām	Tieša un netieša (fiziskā un pieredzē balstīta) mijiedarbība	Netiešas pieredzes gūšana ar augiem, dzīvniekiem un ainavām dažādos vides apstākļos	Putnu, dzīvnieku vērošana
		Tiešā (fiziskā) dabas izmantošana dažādos vides apstākļos	Pastaigas, aktīvā atpūta dabā
	Intelektuāla un attēlojošā mijiedarbība	Zinātniska nozīme	Ekosistēmas un to elementi kā pētījumu objekti
		Izglītojoša nozīme	Daba kā mācību vide
		Izkaidējoša nozīme	Daba kā darbības vide kinofilmām vai izkaidējošiem raidījumiem
		Estētiska nozīme	Ainavas skaistums, iedvesma mākslai, mūzikai utt.
	Garīga un/vai simboliska mijiedarbība	Simboliska nozīme	Koki, dzīvnieki un ainavas kā simboli
	Citas ar kultūru saistītas izpausmes	Pastāvēšanas vērtība	Prieks par savvaļas dzīvniekiem, dabu un ainavu
		Saglabāšanas vērtība	Vēlēšanas saglabāt augus, dzīvniekus un ainavas nākamajām paaudzēm

EP kartēšana

Veicot EP kartēšanu, ir izmantoti dažādi DA plāna izstrādātājiem pieejamie informācijas avoti, lai noteiktu ekosistēmu un biotopu robežas, identificētu interesējošo objektu atrašanās vietas u.t.t., ieskaitot tūrisma un rekreācijas

infrastruktūras un objektu kartes, sugu atradņu kartes, zemes lietojuma datus, kā arī citus datu avotus.

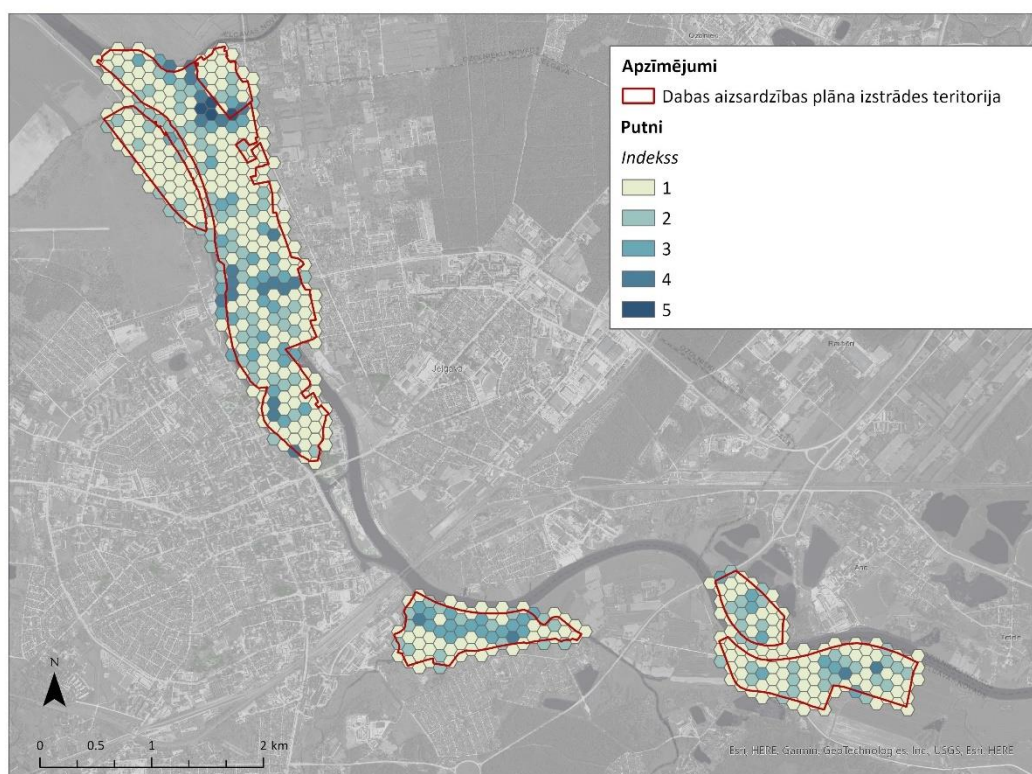
Ņemot vērā DL teritorijas aptverto platību, novērtējumā izmantotā informācija tika optimizēta, sadalot dabas lieguma teritoriju 560 heksagonos ar platību 1 ha, kur katrs heksagons raksturo izlīdzināto vidējo situāciju attiecīgajā platības vienībā.

EP vērtības novērtējums

Katra no atlasītiem EP kvalitāte un nodrošinājums DL teritorijā tika kvalitatīvi un semi-kvantitatīvi novērtēts, izmantojot vienotu pieeju projekta ekspertu fokusa grupā, kura laikā eksperti balstoties uz viņu specifiskām zināšanām, literatūras pētījumiem vai arī pieejamiem datiem, ka arī informāciju par situāciju noteiktā teritorijā, piešķīra EP vērtībai vērtējumu no 0 līdz 5, kur:

- “0” – EP netiek nodrošināts;
- “1” – EP ļoti zema vērtība;
- “2” – EP zema vērtība;
- “3” – EP vidēja vērtība;
- “4” – EP augsta vērtība;
- “5” – EP ļoti augsta vērtība.

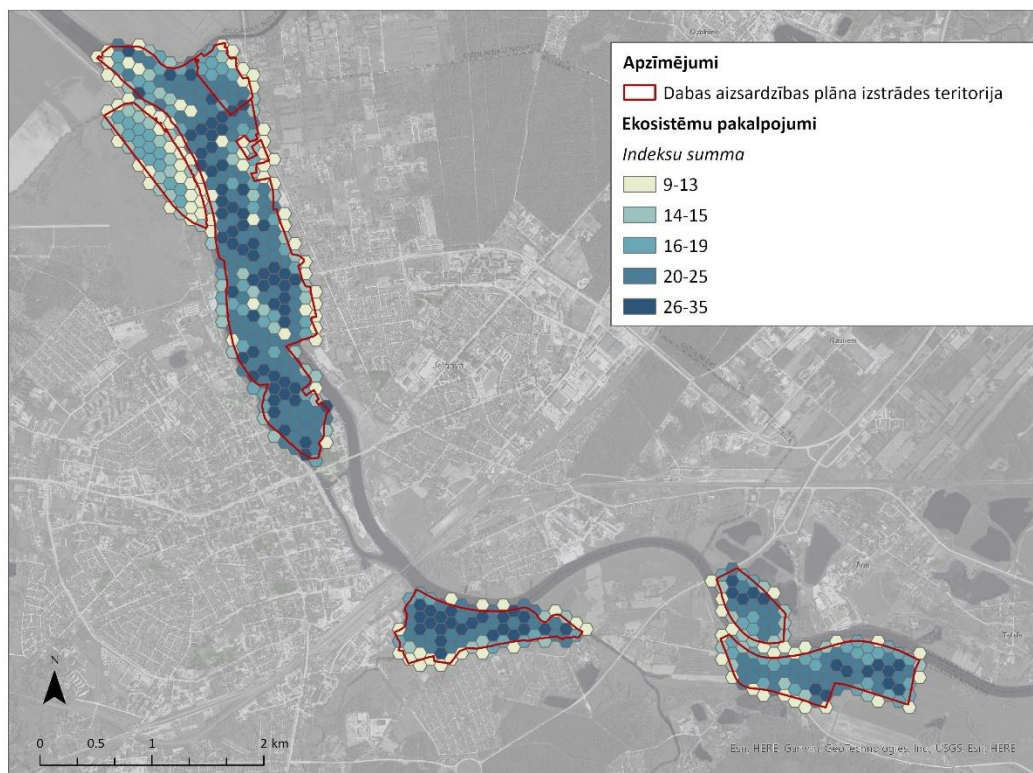
Katrs EP tika novērtēts atsevišķi, telpiski atspoguļojot novērtējuma rezultātu kartēs (skat. piemēru 1.23. attēlā).

1.23. attēls. Teritorijā novēroto putnu izvērtējums

Integrētās EP kartes izveide

Ņemot vērā, ka šī EP novērtējuma uzdevums ir sniegt papildus informāciju par EP vērtību DA plāna izstrādes procesā un sniegt atbalstu DL funkcionālā zonējuma sagatavošanā, ka arī ņemot vērā novērtējumam pieejamo resursu un datu ierobežojumus, integrētās (summārās) EP kartes mērķis ir parādīt teritorijas, kas ir vērtīgas EP nodrošinājuma kontekstā, neņemot vērā iespējamo EP savstarpējo konfliktu vai sinerģijas. Tāpēc, izstrādājot integrētu (summāru) EP karti, visi novērtētie EP uzskatīti par vienlīdzīgiem un to kvalitatīvie novērtējumi tika matemātiski summēti un iegūtās summārās vērtības tika attiecinātas pret ĢIS noteikto telpisko vienību (heksagonu) un attēlotas kartē (skat. 1.24. attēlu).

1.24. attēls. Integrētā EP nodrošinājuma novērtējuma karte

EP kompromisu un sinerģiju novērtējums

Interpretējot EP novērtējuma rezultātus ĪADT, ir jāņem vērā EP mijiedarbību un savstarpējo saistību: izmaiņas viena EP nodrošinājumā un tā izlietojumā var ietekmēt arī citu EP nodrošinājuma potenciālu. Atsevišķos gadījumos noteikto EP vienlaicīga izmantošana nav iespējama. Kā piemērs no citām ĪADT minams, ka bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanas pakalpojums un aramzemju izmantošana intensīvā lauksaimniecībā graudu un citu kultūraugu audzēšanai, nodrošinot augstu vērtību apgādes pakalpojumam pārtikas ražošanai, noteiktā teritorijā vienlaikus nevar tikt nodrošināts. Līdzīgi arī savvaļas augu un to produktu nodrošināšanas pakalpojums un intensīvas koksnes resursu nodrošināšanas pakalpojums noteiktā teritorijā vienlaikus nevar tikt izmantoti. Tajā pašā laikā citi EP var tikt izmantoti sinerģijā, papildinot viens otru, kā, piemēram, dzīvotņu un reto vai aizsargājamo sugu vairošanas vietu uzturēšanas pakalpojums un globālā klimata regulācijas pakalpojums (oglekļa piesaiste un aizturēšana) purvu teritorijās.

DL “Lielupes palienes pļavas” gadījumā izteikti savstarpēji izslēdzošie EP nav identificēti. Atsevišķos gadījumos tūrisms un kultūras objekti ir identificēti kā ar kopējo EP vērtību potenciāli konfliktējoši EP. Tomēr, ņemot vērā ĪADT apmeklētāju skaitu un pieņemot, ka apmeklētāji ievēro DL noteiktos noteikumus, šī saimnieciskā darbība nerada ievērojamu slodzi uz teritorijām un neveidojas būtiskas konflikta situācijas. Attiecīgi kompromisu novērtējums un papildus aprēķini netika veikti.

2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums

2.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē

DL “Lielupes palienes pļavas” īpaši aizsargājamo biotopu platības aizņem gandrīz 79 % no lieguma teritorijas, no kurām lielākās platības (vairāk nekā 64 % jeb 232 ha) aizņem zālāju biotopi. Otra lielākā biotopu grupa dabas liegumā “Lielupes palienes pļavas” teritorijā ir ūdeņu biotopi, kas aizņem nedaudz vairāk par 14 % jeb 52 ha. DL konstatētas 5 retas vai aizsargājamās vaskulāro augu sugas, 28 īpaši aizsargājamo putnu sugas, no kurām 15 ir iekļautas Putnu Direktīvas (79/409/EEK) 1. pielikumā, 6 īpaši aizsargājamās vai Latvijā retas bezmugurkaulnieku sugas, 4 īpaši aizsargājamo zivju sugas, kā arī 4 īpaši aizsargājamās sīkspārņu sugas.

Veicot teritorijas izpēti, tika konstatēti vairāki faktori, kas negatīvi ietekmē dabas vērtības. Ap 65 % no DL teritorijas aizņem zālāju biotopi – šīs biotopu grupas labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai nepieciešama to regulāra un atbilstoša apsaimniekošana. DL lielākā daļa zālāju tiek apsaimniekota, taču neapsaimniekotajās platībās notiek biotopu degradēšanās – samazinās sugu daudzveidība, pieaug invazīvo sugu skaits, zālāji aizaug ar kokiem un krūmiem. Apsaimniekotajās platībās negatīvu ietekmi uz zālāju struktūru un sugu daudzveidību atstāj pārāk vēla pļaušana un vietām arī pārganīšana. Lai gan vēlā pļauja ir labvēlīga putnu faunai, DL nepieciešams līdzsvarot zālāju biotopu kvalitātes uzlabošanu ar putnu faunas aizsardzību.

Informācija par DL teritorijā konstatētajiem ārējiem un iekšējiem dabas vērtības ietekmējošiem faktoriem, apdraudējumiem un slodzēm apkopota 2.1. tabulā.

2.1. tabula. Pārskata tabula par apdraudējumiem, slodzēm un darbībām, kas ietekmē Natura 2000 teritoriju

Ietekmes veids	Ietekmes pakāpe	Ietekmes kods	Ietekmes vieta	Piesārņojuma kods	Piezīmes
Lauksaimniecība					
Zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana	N/H	PA05	b		Daļa no vēsturiski ekstensīvi apsaimniekotām lauksaimniecības zemju platībām ĪADT un ārpus tās, netiek apsaimniekota, pasliktinās dzīvotņu kvalitāte un konektivitāte.
Intensīva noganīšana vai pārganīšana	N/L	PA07	i		Dažās teritorijās zālāju platības tiek apsaimniekotas (noganītas) ar pārāk lielu dzīvnieku vienību skaitu.
Nepietiekami intensīva noganīšana	N/L	PA08	i		Dažās teritorijās zālāju platības tiek apsaimniekotas (noganītas) ar nepietiekamu dzīvnieku vienību skaitu.
Lauksaimnieciskās darbības, kas rada difūzo piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos	N/M	PA17	o	P, N	Piesārņojums ar biogēniem (no lauksaimniecības platībām), kas teritorijā nonāk Lielupē. Piesārņojums, kas veidojas Lielupes sateces baseinā augšpus DL.
Nosusināšana lauksaimnieciskai izmantošanai	P/M	PA22	i		Susinātājgrāvju tīkls ļauj teritoriju apsaimniekot ar pļaušanu.
Transporta infrastruktūras izveide un ekspluatācija					
Ceļu un saistītās infrastruktūras izveide un ekspluatācija	N/M	PE01	i		Plānotā transporta pārvada izbūve un ekspluatācija.
Ceļu un saistītās infrastruktūras radītais trokšņa, gaismas un citi piesārņojumi	N/M	PE08	b		Plānotā transporta pārvada ekspluatācijas radītais trokšņa piesārņojums.

Ietekmes veids	Ietekmes pakāpe	Ietekmes kods	Ietekmes vieta	Piesārņojuma kods	Piezīmes
Lietus un sniega kušanas ūdeņi no transporta infrastruktūras	N/M	PF07	b	Naftas produkti, smagie metāli	Smago metālu piesārņojums akumulējas barības ķēdēs.
<i>Dzīvojamās, komerciālās, rūpniecības un atpūtas infrastruktūras un teritoriju attīstība, būvniecība un izmantošana</i>					
Sporta, tūrisma un atpūtas infrastruktūras veidošana un attīstība ārpus apdzīvotām vietām vai rekreācijas zonām	N/L	PF03	i		
Sporta, tūrisma un atpūtas aktivitātes	N/M	PF05	i		Apmeklētāju traucējums ligzdojošajiem putniem.
Pieguļošās dzīvojamās teritorijas ar decentralizētu kanalizācijas sistēmu	N/M	PF07	b	N;P	Neatbilstoša decentralizēto kanalizācijas sistēmu ekspluatācija.
Vēsturiskais piesārņojums pieguļošajās industriālajās teritorijās	N/L	PC01, PC08, PC10, PF08	b	Smagie metāli, naftas produkti	Neatbilstoša vēsturiskā piesārņojuma pārvaldība.
Lietus ūdens no urbānajām teritorijām	N/M	PF07	b	N, P smagie metāli naftas produkti	Lietus ūdens sistēmas Jelgavā tiek modernizētas, risku rada atvērtie kanāli.
Difūzais piesārņojums no ceļa un dzelzceļa infrastruktūras	N/L	PE01, PE02, PE03, PE04, PE05	b	Smagie metāli	Smagie metāli nonāk Lielupē u.c. ūdenstecēs.
Difūzais gaisa piesārņojums no urbānajām teritorijām	N/L	PA18, PD05, PD08, PD09, PE01, PE02, PE04, PE05, PE06, PF09, PK03, PK04	b		

Ietekmes veids	Ietekmes pakāpe	Ietekmes kods	Ietekmes vieta	Piesārņojuma kods	Piezīmes
Plūdu aizsargdambji un citas plūdu riska aizsagbūves	N/L	PF14	b		
Bioloģisko resursu ieguve un audzēšana (izņemot lauksaimniecību un mežsaimniecību)					
Saldūdens zivju makšķerēšana (ne komerciāla)	N/ L	PG07	i		Lielupes un Driksas krasta josla tiek izmantota rekreācijas makšķerēšanai, makšķernieku apmeklējums rada traucējumu putnu ligzdošanai.
Invazīvās sugas un citas problemātiskās sugas					
Invazīvās sugas, kas ietvertas ES Regulā/nacionālajos normatīvajos aktos	N/M	PI01	i		Invazīvo sugu, kas iekļautas ES regulā un/vai nacionālajos normatīvajos aktos, ekspansija dabiskās ekosistēmās.
Citas invazīvās sugas	N/L	PI02	i		Invazīvo sugu, kas nav iekļautas ES regulā un/vai nacionālajos normatīvajos aktos, ekspansija dabiskās ekosistēmās.
Klimata izmaiņas					
Ar klimata izmaiņām saistītas temperatūras režīma un nokrišņu režīma izmaiņas, jūras līmeņa paaugstināšanās ietekmētas hidroloģiskā režīma izmaiņas	N/M	PJ01, PJ03, PJ04	i		Siltāku ziemu iestāšanās, kā rezultātā samazinās to gadu skaits, kad Lielupe aizsalst un veidojas palu režīms. Palielināts nokrišņu daudzums var izraisīt vasaras plūdus, kas apdraud putnu ligzdošanu un platību apsaimniekošanu. Jūras līmeņa celšanās var pastiprināt vējuzplūdu ietekmi. DA plāna darbības laikā paredzama neliela klimata izmaiņu ietekme.
Jauktu avotu piesārņojums					
Jauktu avotu piesārņojums virszemes un gruntsūdeņos	N/L	PK01	o	P, N, medikamentu atliekvielas	Piesārņojums ar biogēniem (no NAI un neattīrītiem notekūdeņiem), kas teritorijā

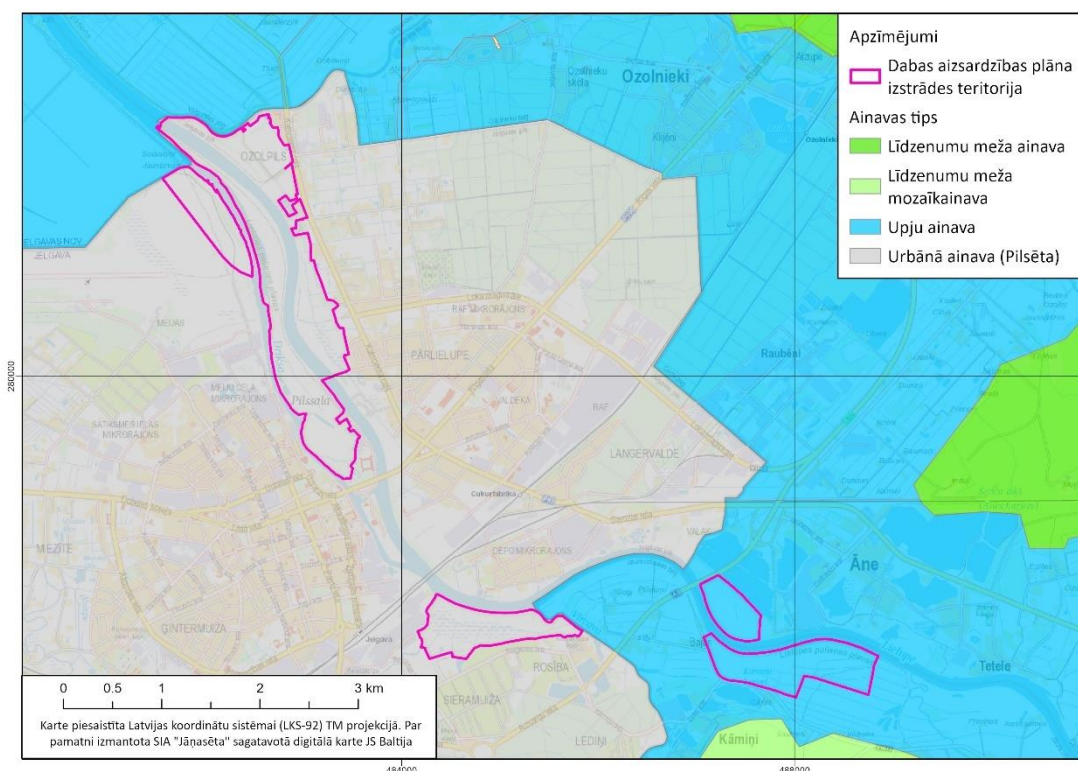
Ietekmes veids	Ietekmes pakāpe	Ietekmes kods	Ietekmes vieta	Piesārņojuma kods	Piezīmes
					nonāk no Lielupes. Piesārņojums, kas veidojas Lielupes sateces baseinā augšpus DL.

Paskaidrojumi: Ietekmes veids: **N** – negatīva; **P** – pozitīva. Ietekmes pakāpe: **H** – liela nozīme/ietekme (liela tieša vai tūlītēja ietekme un/vai iedarbība, kas skar plašus apgabalus); **M** – vidēja nozīme/ietekme (vidēja tieša vai tūlītēja iedarbība, galvenokārt netieša ietekme un/vai iedarbība, kas skar ierobežotu apgabalu/tikai reģionāli); **L** – maza nozīme/ietekme (neliela tieša vai tūlītēja iedarbība, netieša ietekme un/vai iedarbība, kas skar nelielu apgabala daļu/tikai lokāli). **Ietekmes kods:** atbilstoši izziņu portālā http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17/ norādītajam (xls fails List of pressures and threats (last updated: 07.05.2018) sadaļā List of pressures and threats and conservation measures with specific guidance on the use of distinct pressure and measure codes). **Ietekmes vieta:** **i** – teritorijā; **o** – ārpus teritorijas; **b** – teritorijā un ārpus teritorijas

2.2. Ainaiskais novērtējums

Saskaņā ar ģeomorfoloģisko Latvijas ainavu karti, DL teritorija atrodas līdzenumu ainavā izteikti urbanizētā zonā. Tās vizuālo pamatainavu veido ainavu vienības tips, kuram raksturīgs plakans reljefs un tuvumā esoši lieli meža masīvi, kas, pakāpeniski attālinoties no pilsētas robežas un Lielupes, pāriet dominējošā tīrumu ainavā.

Saskaņā ar Latvijas digitālajā ainavu atlantā iekļauto informāciju, DL “Lielupes palienes pļavas” teritorija atrodas Austrumzemgales ainavzemē. DL I un II teritorija atrodas urbānā ainavas areālā, bet III un IV teritorijās unikālo ainavu veido upju ainava (skat. 2.1. attēlu).

2.1. attēls. Ainavu tipi DL “Lielupes palienes pļavas” apkārtnē

Datu avots: Latvijas digitālais ainavu atlants, 2024

2.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

Dati par ES nozīmes aizsargājamo biotopu platībām DL „Lielupes palienes pļavas” teritorijā iegūti 2018. gadā ES Kohēzijas fonda projekta “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” ietvaros, kā arī pēc ekspertu lauku apsekojumiem DA plāna izstrādes laikā 2024. gadā.

DL “Lielupes palienes pļavas” īpaši aizsargājamo biotopu platības aizņem gandrīz 79 % no lieguma teritorijas, no kurām lielākās platības (vairāk nekā 64 % jeb 232 ha) aizņem zālāju biotopi. Otra lielākā biotopu grupa DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijā ir ūdeņu biotopi, kas aizņem nedaudz vairāk par 14 % jeb 52 ha.

Dati par biotopu platībām sniegti 2.2. un 2.3. tabulā.

Detalizēta informācija par īpaši aizsargājamo biotopu novietojumu sniegta 2.2. attēlā un 4. pielikumā.

2.2. tabula. Īpaši aizsargājamie biotopi DL „Lielupes palienes pļavas”

Biotopa (Eiropas/Latvijas) kods un nosaukums	Platība Natura SDF, ha	Platība DL, ha	Procenti no DL platības	Platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā	Procenti no platības Latvijā	Dzīvotnes aizsardzības novērtējums valstī	Dzīvotnes aizsardzības stāvokļa tendence	Kvantitatīvais aizsardzības mērķis DL ²
3260/5.12. Upju straujtes un dabiski upju posmi	48.06	52.4	14.48	1.12	0.26	U1	S	52.4
6120*/3.2. Smiltāju zālāji	0.92	0.26	0.07	0.13	0.03	U2	X	0.26
6210/3.6. Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	1.17	4.32	1.19	0.19	0.07	U2	D	4.32
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	8.25	-	-	-	-	U2	D	0
6430/3.10. Eitrofas augsto lakstaugu audzes	1.86	1.78	0.49	0.47	0.27	U1	S	1.78
6450/3.11. Palieņu zālāji	194.92	165.98	45.88	1.20	0.92	U2	D	168.05
6510/3.12. Mēreni mitras pļavas	24.21	57.59	15.92	3.89	1.02	U2	D	88.29
6530*/3.5. Parkveida pļavas un ganības ¹	-	3.85	1.06	0.05	0.27	U2	X	3.85
Kopā:	279.39	284.73	79.09 %					

¹-6530* Parkveida pļavas un ganības pārklājas ar 6450 Palieņu zālāji 1.44 ha platībā

²-Kvantitatīvajā aizsardzības mērķī sniegtas platības esošajās DL robežās, jo nākotnē sasniedzamā platība kreisā krasta paplašinājumā būs aprēķināma tikai tad, kad būs zināms tehniskais risinājums hidroloģiskā režīma atjaunošanai un putnu dzīvotņu izveidošanai.

Informācija par biotopa stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - I - uzlabojas; D - pasliktinās; S - stabils, x – nezināms. -

2.3. tabula. Īpaši aizsargājamie biotopi DL „Lielupes palienes pļavas” paplašināmajā teritorijā

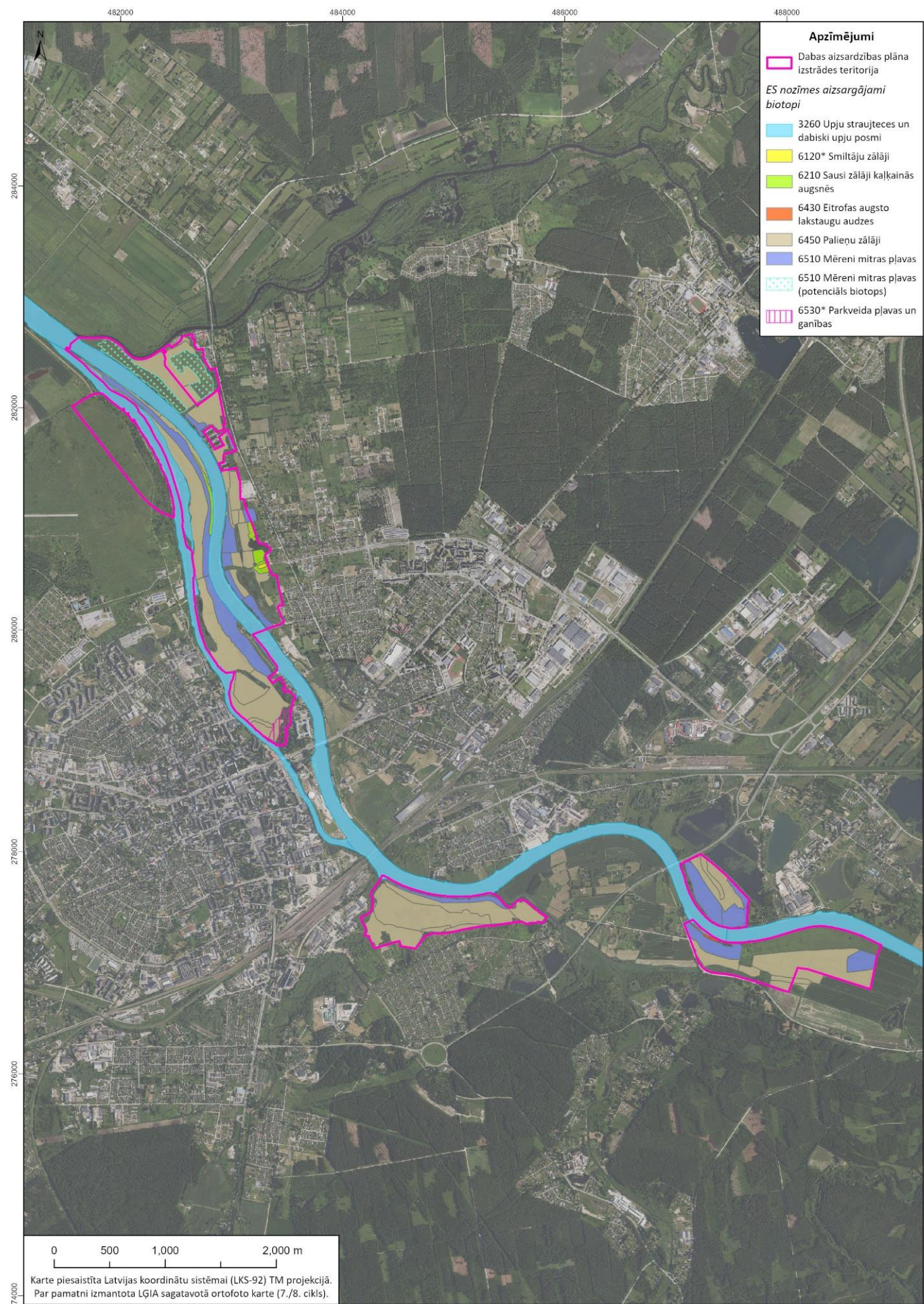
Biotopa kods un nosaukums	Platība, ha	Dzīvotnes aizsardzības novērtējums valstī	Dzīvotnes aizsardzības stāvokļa tendence
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi	0.18	U1	S
6450 Palieņu zālāji	6.82	U2	D
Kopā:	7.00		

Informācija par biotopa stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - I - uzlabojas; D - pasliktinās; S - stabils, x – nezināms. -

2.4. tabula. Pārskats par biotopu platību izmaiņām, veicot biotopu kartējuma aktualizāciju DL „Lielupes palienes pļavas”

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Platība Natura SDF (2019. gads), ha	Aktualizētā platība (2024. gads), ha	Starpība, ha	Iemesls
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi	48.06	52.39	4.33	Veikta poligonu robežu precizēšana atbilstoši aktuālākajai pieejamai kartogrāfiskai informācijai
6120* Smiltāju zālāji	0.92	0.26	-0.66	Biotops sukcesijas ceļā pārveidojies par 6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs
6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	1.17	4.32	3.15	Detalizēta ES nozīmes biotopu inventarizācija DA plāna izstrādes laikā, identificētas līdz tam nekartētas biotopa platības
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	8.25	-	-8.25	Biotops atbilstoši biotopu inventarizācijas metodikai jākartē kā 6450 Palieņu zālāji 3. variants
6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes	1.86	1.78	-0.08	Detalizēta ES nozīmes biotopu inventarizācija DA plāna izstrādes laikā, precizējot platības (daļa ir niedrājs, daļa pilnībā aizaugusi)

ES biotopa kods un nosaukums (* -prioritārs biotops)	Platība Natura SDF (2019. gads), ha	Aktualizētā platība (2024. gads), ha	Starpība, ha	Iemesls
6450 Palieņu zālāji	194.92	165.98	-28.94	Detalizēta ES nozīmes biotopu inventarizācija DA plāna izstrādes laikā, biotopa statusam neatbilst pastāvīgās mitraines palienē un niedru audzes gar upes krastu
6510 Mēreni mitras pļavas	24.21	57.59	33.38	Detalizēta ES nozīmes biotopu inventarizācija DA plāna izstrādes laikā, daļa iepriekš kartēta kā 6450 Palieņu zālāji
6530* Parkveida pļavas un ganības	-	3.85	3.85	Biotops identificēts Pilssalas dienvidu galā inventarizācijas ietvaros

2.2. attēls. ES aizsargājami biotopi DL „Lielupes palienes pļavas” teritorijā un paplašināmajā teritorijā

2.3.1. Saldūdens biotopi

DL ietilpstošie Lielupes un Driksas posmi atbilst ES nozīmes aizsargājamu saldūdeņu biotopu izdalīšanas nosacījumiem. 2018. gadā, ES Kohēzijas fonda projekta “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” ietvaros, veikta abu DL ietilpstošo ūdensteču apsekošana. Izdalīti biotopu poligoni 18LS671_49 Driksa (3260_2 potamāla, laba kvalitāte) un 18LS671_52 Lielupe (3260_2 potamāla, laba kvalitāte). DL ietilpstošā biotopa veida 3260 platība Lielupē aizņem 40,7 ha, bet Driksā – 11,7 ha.

Tekošo saldūdeņu biotopu apsekojums Lielupē un Driksā augstāk minētā projekta ietvaros tika veikts 2018. gada septembrī, kas nav optimāla sezona saldūdeņu biotopu apsekojumiem, jo makrofītu novērtējums var būt ar zemu precizitāti. Lai aktualizētu biotopu platību novērtējuma informāciju, DA plāna izstrādes ietvaros, tika veikta atkārtota teritorijas apsekošana 2024. gada jūnijā.

Dabas aizsardzības vērtība

Biotopa platības DL teritorijā un Lielupes lejtecē kopumā ir jāklasificē kā biotopa veida 3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi* 2. variantā *Dabiskās potamālās upes un upju posmi* etalons ļoti lielu upju situācijā. Biotopa variantam labvēlīgā aizsardzības stāvoklī raksturīgs lielāks dabiski izgaismotu upes posmu īpatsvars. Kaut gan dominējošais gultnes substrāts šādās upēs ir smalka smiltis, kas klāta ar dūņām un dažāda rupjuma detritu, arī tajās ir sastopami posmi, kuros grunts sastāvā dominē grants un akmeņi. Šādi upes posmi ir bioloģiski daudzveidīgākie (Urtāns, 2017). Biotops nav būtiski hidromorfoloģiski ietekmēts, dabiskie procesi norisinās relatīvi netraucēti. Lielāka ietekme uz biotopa kvalitāti ir bioloģiskajiem aspektiem, ko galvenokārt ietekmē ūdens kvalitāte – barības vielu daudzums. Ekoloģisko kvalitāti visbūtiskāk ietekmē upes gultnes aizaugums ar makrofītiem, kas savukārt atstāj ietekmi gan uz dažādu ar upi un tās piekrasti saistītu sugu dzīvotņu kvalitāti, gan hidroloģiskajiem procesiem, gan arī atgriezeniski uz ūdens kvalitāti ūdenstecē. Kā optimāls gultnes aizaugums ar makrofītiem potamālu upju posmos būtu uzskatāms segums, kas nepārsniedz 30 % (Urtāns, 2017), aizaugumam pārsniedzot 30 %, tiek ietekmēts straumes plūsmas ātrums, upes ūdens līmenis, kā arī tiek veicināta pastiprināta detrita uzkrāšanās upes gultnē.

Kopumā DL ūdensteces nodrošina dzīvotnes dažādām dzīvnieku sugām, kā arī kalpo tām kā migrācijas koridori.

Lielupei, galvenokārt hidroloģiskās ietekmes aspektā, ir noteicoša loma palieņu zālāju uzturēšanā DL.

Sociālekonomiskā vērtība

Saldūdens biotopi veido unikālas ekosistēmas, kas nodrošina dzīves vidi un barošanās vietas daudzām bezmugurkaulnieku, zivju, abinieku, putnu un zīdītāju sugām, kas ir nozīmīgas vērtības ar savu lomu ekoloģiskajos procesos kopumā. Ar ūdeņu dzīvotnēm saistīto sugu kopumam tāpat ir nozīmīga vērtība kā estētiskam, kultūrvēsturiskam un izglītības resursam. Nenoliedzami nozīmīga ir saldūdens biotopu rekreatīvā funkcija,

piemēram, laivošana, makšķerēšana un atpūta pie ūdeņiem. Ūdenstecēm ir neaizstājam loma saldūdens ekosistēmu sugu daudzveidības saglabāšanā, hidroloģiskā režīma uzturēšanā un pielāgošanās klimata izmaiņām spējas nodrošināšanā. Būtiski ir nepasliktināt vai pat uzlabot ūdensteču ekoloģiski stāvokli gan no ieguvumiem dabas aizsardzībai, gan arī no ainaviskā un rekreācijas resursa viedokļa.

Ietekmējošie faktori

Aizsargājamo saldūdeņu biotopu kvalitāti galvenokārt ietekmē ūdensteces kopējais ekoloģiskais stāvoklis, ko savukārt ietekmē negatīvo slodžu kopums, kas tieši ietekmē ūdensteci un netieši sateces baseinu kopumā. Atbilstoši Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā un plūdu riska pārvaldības plānā 2022.-2027. gadam (LVĢMC, 2021) apkopotajai informācijai, vislielāko ūdensobjektu skaitu negatīvi ietekmē hidromorfoloģisko pārveidojumu (gultnes, plūsmas un krastu pārveidojumu) slodze, kam seko izklīdētā piesārņojuma slodze un slodze no punktveida piesārņojuma avotiem – visbiežāk notekūdeņu piesārņojums. Lielupes posmam, kas ietilpst DL teritorijā, kā arī posmam augšup pa straumi, par nozīmīgākajiem negatīvās slodzes aspektiem tomēr ir jāuzskata tieši izklīdētā piesārņojuma slodze un slodze no punktveida piesārņojuma avotiem. Abu slodžu veidu gadījumā rezultējoša ietekme ir barības vielu – biogēno elementu, koncentrācijas palielināšanās ekosistēmā un tai sekojoša eutrofikācija.

Ņemot vērā, ka DL un Lielupes, kā arī Driksas, posmi atrodas Jelgavas pilsētas teritorijā, punktveida piesārņojuma slodze ir vērā ņemams aspekts. Lielupes baseina apsaimniekošanas plānā (LVĢMC, 2021) tika secināts, ka kopumā Lielupes upju baseinu apgabala notekūdeņu izplūžu analīze rāda, ka 20 gadu laika gan kopējais novadītais notekūdeņu daudzums, gan novadīto vielu apjoms vidē ir samazinājies. Iemesli stāvokļa uzlabojumam ir notekūdeņu attīrīšanas sistēmas uzlabošana gadu gaitā, kā arī vides politikas īstenošana kopumā.

Izklīdētais piesārņojums rodas, lietus un sniega kušanas ūdeņiem notekot no urbanizētām teritorijām, lauksaimniecības, mežsaimniecības zemēm un ceļiem, kā arī nokrišņu veidā ar tajos esošam piesārņojošām vielām. Lielupes baseinā nozīmīgākais avots, protams, ir intensīvi apsaimniekotu lauksaimniecības zemju platības. Ūdens piesārņojums ar barības vielām no lauksaimniecības (augkopības) platībām rodas, ja mēslošanas līdzekļus lieto lielākā apjomā, nekā tos uzņem augi vai tie spēj saistīties ar augsnes daļiņām. Slāpekļa un fosfātu pārpalikums ūdeņos var nokļūt caur gruntsūdeņiem vai ar virszemes noteci tieši ūdenstecēs. Noteces modelēšanas rezultāti parāda, ka laikā no 2000. gada līdz 2019. gadam, slāpekļa un fosfātu notece no lauksaimniecības zemēm radīja attiecīgi 47,8 % un 40,1 % no kopējas slodzes Lielupes upju baseina apgabalā (LVĢMC, 2021). Kopumā fosfora savienojumu slodzei un koncentrācijai Lielupes baseinā ir tendence samazināties, bet slāpekļa savienojumu koncentrācijai ir tendence nedaudz palielināties.

Tiek prognozēts, ka klimata izmaiņu ietekme uz upju un ezeru ekoloģisko kvalitāti, un attiecīgi arī uz aizsargājamo saldūdeņu biotopu kvalitāti, izpaudīsies kā esošo slodžu radīto ietekmju intensificēšanās. Slodžu palielināšanās mehānismi ir saistīti ar palielinātu nokrišņu daudzumu un ekstrēmu nokrišņu veicinātu pastiprinātu augsnes

eroziju – suspendēto daļiņu un biogēno elementu papildus ienesi ūdeņu ekosistēmās, kā arī ar siltāku ziemu iestāšanos, kā rezultātā upju aizsalšana notiks retāk, attiecīgi samazināsies pavasara palu intensitāte. Paliem mazinoties, ūdensteces mazāk efektīvi attīrās no aizauguma un tajās uzkrājas barības vielas, kas vēl vairāk pasliktina ūdens kvalitāti un veicina upju aizaugšanu.

2.3.2. Zālāju biotopi

Viena no DL nozīmīgākajām vērtībām, ar kuru saistītas arī vairākas aizsargājamo sugu grupas, ir dabiskie zālāji – ilgstoši ar pļaušanu un ganīšanu apsaimniekotas platības, kurās izveidojies daudzveidīgs graudzāļu un platlapju sugu sastāvs. Upju palienēs nozīmīgs zālāju daudzveidību veicinošs faktors ir arī dabiskais palienes reljefs un plūdu darbība, kas rada atšķirīgus augšnes un mitruma apstākļus (Rūsiņa, 2017). Visvērtīgākie zālāji ir teritorijās, kuras ilgstoši vai nekad nav bijušas uzartas un/vai ielabotas, taču aizsargājamo zālāju biotopu kritērijiem atbilstošas platības var izveidoties arī tad, ja aramzemes tiek atstātas atmatā un apsaimniekotas ar pļaušanu un/vai ganīšanu. DL teritorijā ir gan zālāji, kuri to mitruma apstākļu dēļ visdrīzāk nekad nav tikuši arti vai ielaboti, gan kādreizējās tīrumu un dārzu teritorijas, sevišķi Pilssalas dienvidu galā. Zālāju biotopu poligoni ir attēloti 6. pielikumā.

Dabas aizsardzības vērtība

Lielākā daļa no DL zālāju platībām atbilst ES un Latvijas aizsargājamo zālāju biotopu kritērijiem (skat. 2.2. tabulu un 2.2. attēlu). Lielāko daļu zālāju veido biotops 6450 *Palieņu zālāji*, kā arī 6510 *Mēreni mitras pļavas*, reljefa pacēlumos fragmentāri sastopams 6210 *Sausi zālāji kaļķainās augsnēs* un 6120 *Smiltāju zālāji*. Gar Lielupes krastu vietām šaurā joslā ir satopams biotops 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes*.

6120* Smiltāju zālāji (2. variants – gandrīz sausais) atrodams vienā vietā – I teritorijā Loka magīstrāles turpinājumā (poligons 24AP116_58), abpus iebraukātam grunts ceļam (skat. 2.3. attēlu). Biotops netiek apsaimniekots, tam raksturīgās struktūras uztur nabadzīgais substrāts un mērena izbraukāšana. Sugu daudzveidība ir diezgan zema, bet ir biotopam raksturīgi elementi kā sukulentu klātbūtne (kodīgais laimiņš *Sedum acre*), sūnu un ķērpju segums (peltīgeras *Peltigera spp.*). Biotopa platība ir mazāka, nekā iepriekšējā kartējumā, jo daļa tā teritorijas faktiski atbilst 6210 *Sausi zālāji kaļķainās augsnēs* (visdrīzāk pārveidojušies dabiskās sukcesijas ceļā un arī apsaimniekošanas trūkuma dēļ).

2.3. attēls. Biotops 6120* Smiltāju zālāji, 2. variants, gar Loka maģistrāles turpinājumu I teritorijā (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs (3. variants – smiltāju) sastopams I teritorijā, gan Pilssalā, gan Lielupes labajā krastā. Biotops Pilssalā (poligons 24AP116_53) sastopams palienes reljefa augstākajā vietā gar Lielupes kreiso krastu, kā arī uz nogāzes upes virzienā. Apsaimniekošana ar noganīšanu ir piemērota biotopa uzturēšanai, tajā sastopamas raksturīgās sugas (piem., parastais vizulis *Briza media*, ārstniecības ancītis *Agrimonia eupatoria*, krūmāju sīpols *Allium oleraceum* u.c.). Biotops sastopams arī Lielupes labajā krastā, abpus Loka maģistrāles turpinājumam un uz ziemeļiem no tā (poligoni 24AP116_57, 24AP116_59, 24AP116_62). Pie Loka maģistrāles turpinājuma daļa biotopa netiek apsaimniekota (poligons 24AP116_57, tajā uzkrājas kūla un ieviešas ekspansīvās sugas (slotiņu ciesa *Calamagrostis epigeios*) un invazīvās sugas (Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*), taču joprojām ir augsta sugu daudzveidība, tai skaitā sastopamas 10 dabisko zālāju indikatorsugas, kas ir lielākais indikatorsugu skaits no visiem DL zālājiem. Līdzīgs sugu sastāvs ir apsaimniekotajam zālājam uz ziemeļiem no Loka maģistrāles turpinājuma (poligons 24AP116_59). Degradējies neapsaimniekošanas rezultātā ir poligons 24AP116_62, taču arī tajā būtu iespējams atjaunot augstu sugu daudzveidību, uzsākot piemērotu apsaimniekošanu.

2.4. attēls. Apsaimniekots biotops 6210 Sausi zālāji kalķainās augsnēs, 3. variants, I teritorijā Lielupes labajā krastā (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes (1. variants – krastmalu) iepriekšējās izpētēs tika nokartēts gar Lielupes krastu IV teritorijā; biotopa platība aktualizētajā kartējumā (DA izstrādes laikā) ir mazāka, jo daļa iepriekšējo poligonu sastāv no niedru audzēm, kuras pieskaitāmas saldūdeņu teritorijai, kā arī daļa krasta zonas ir aizaugusi ar kokiem un krūmiem. Arī šobrīd identificētās biotopa platības ir aizaugušas un būtu nepieciešama to apsaimniekošana, lai uzlabotu struktūru un sugu sastāvu (lai gan biotopu dabiski uztur palu un ledus darbība, tā nav pietiekama apauguma ierobežošanai).

6450 Palieņu zālāji (1. variants – augsto grīšļu un miežabrāļa zālāji, 2. variants – pļavas lapsastes un skareņu zālāji ļoti auglīgās augsnēs, 3. variants – mitri palieņu zālāji vidēji auglīgās augsnēs) veido lielāko daļu no DL zālāju platībām. Dabiski lielāko daļu palieņu zālāju teritorijā veido 2. un 3. variants, bet 1. variants sastopams reljefa pazeminājumos; daļa no šī biotopa varianta platības ir izveidojusies slikti funkcionējošas meliorācijas sistēmas dēļ, un nereti biotops pārpurvojas, tajā ieviešas zālājiem neraksturīgas sugas – parastā niedre *Phragmites australis* un vilkvāles *Typha spp.* Dabiski teritorijā šo biotopu raksturo augsto grīšļu, piemēram slaidā grīšļa *Carex acuta* veģetācija un parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*.

Lielākās 6450 1. varianta platības ir II teritorijā (poligons 24AP116_73) un I teritorijā Lielupes labajā krastā (poligons 24AP116_66); II teritorijā vismaz daļa zālāja tiek apsaimniekota, taču I teritorijā zālājs ilgstoši neapsaimniekots, lai arī vasaras sausajā periodā augsne izžūst un pļaušana ir iespējama. Iepriekš kā biotopa 6450 1. variants

tika kartēta arī mitrainē I teritorijā Lielupes labajā krastā, uz dienvidiem no Loka maģistrāles turpinājuma, taču faktiski lielākā tās daļa neatbilst zālājam, bet gan zāļu purvam, jo visa teritorija pārmitra, tajā dominē niedres un vilkvāles. Zālāju biotopam atbilstošas platības ir tikai mitraines malās, teritorijā, kur 2023. gadā veikta apsaimniekošana, izcērtot un frēzējot krūmus un nopļaujot augāju. Kopējā šī biotopa varianta platība teritorijā ap 30 ha.

2. variants ir dominējošais palieņu zālāju variants I un IV teritorijā, samērā lielā platībā arī II teritorijā (kopā DL 110 ha). Tam raksturīgs sugu sastāvs, ko veido tādas graudzāles kā pļavas lapsaste *Alopecurus pratensis*, skarenes, piemēram, parastā skarene *Poa trivialis* un pļavas skarene *Poa palustris*, arī mitrām vietām raksturīgie platlapji kā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, saulkrēsliņi *Thalictrum spp*, zalkšu sūrene *Bistorta major* u.c. Apsaimniekotajās platībās biotopam raksturīga augsta sugu daudzveidība, sastopamas arī aizsargājamās sugas – Baltijas dzegužpirkstītes *Dactylorhiza baltica*. DL teritorijai raksturīgi, ka šajā biotopa variantā (un arī 3. variantā) sastopama dižzirdzene *Angelica archangelica*.

2.5. attēls. Biotops 6450 Palieņu zālāji, 2. variants DL IV teritorijā (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

3. variants lielākās platības sastopams II un III teritorijā, arī Pilssalas dienvidu daļā un nedaudz IV teritorijā (kopā 26 ha). Tam raksturīgi vidēja auguma grīšļi (divrindu grīslis *Carex disticha*), parastā ciņusmilga *Deschampsia cespitosa*, var būt liels platlapju īpatsvars, piemēram, pļavas bitene *Geum rivale*, parastā vīgrieze, zalkšu sūrene u.c., no dabisko zālāju indikatorsugām sastopama zeltainā gundega *Ranunculus auricomus*,

pļavas ķērsa *Cardamine pratensis*, II teritorijā arī Eiropas saulpurene *Trollius europaeus*.

2.6. attēls. Biotopa 6450 Palienu zālāji 3. variants ar dižzirdzeni *Angelica archangelica* DL III teritorijā (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

6510 Mēreni mitras pļavas (1. variants – tipiskais) sastopams visās teritorijas daļās reljefa paaugstinājumos, kas nav pastāvīgi mitri, taču nav arī tik sausi, lai veidotos biotops 6210. Graudzāļu stāvā dominē augstās graudzāles – pļavas auzene *Festuca pratensis*, pļavas zeltauzīte *Trisetum flavescens*, pūkainā pļavauzīte *Helictotrichon pubescens*, platlapju stāvā bieži vien Sibīrijas latvānis *Heracleum sibiricum*, pļavas gandrene *Geranium pratense*, baltā madara *Galium album* u.c. biotopam raksturīgās sugas. Samērā maz indikatorsugu, taču biotopa galvenā vērtība ir graudzāļu daudzveidība un raksturīgais stāvojumus.

2.7. attēls. Labas kvalitāte biotops 6510 Mēreni mitras pļavas, 1. variants, DL III teritorijā (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

6530* Parkveida pļavas un ganības konstatēts Pilssalas dienvidu daļā, kur sastopami lielu dimensiju koki (vītoli, kļavas, ozoli). Vēsturiskajās 1920.-1940. gadu kartēs visa Pilssalas teritorija identificēta kā dabisko pļavu platības, līdz ar to var pieņemt, ka biotopa struktūra sākusi veidoties jau šajā laikā; mainoties zemes izmantošanai, lielie koki saglabāti. Šobrīd krūmu stāvā liels aizaugums, tai skaitā ar svešzemju sugām (ošlapu kļavu *Acer negundo* un melno plūškoku *Sambucus nigra*), veģetācijā daudz ruderālu sugu.

Zālāju biotopu dabas aizsardzības vērtība saistīta gan ar tiem raksturīgo augu sugu daudzveidību, gan zālāju nozīmi kā dzīvotni citu grupu retajām un aizsargājamajām sugām (bezmugurkaulniekiem un putniem).

Sociālekonomiskā vērtība

Tiešais sociālekonomiskais ieguvums no zālāju biotopu apsaimniekošanas ir zāles un siena iegūšana lopkopībai, kā arī platībmaksājumi. Lielākā daļa apsaimniekoto zālāju DL teritorijā atbilst botānisko BVZ vai putnu BVZ kritērijiem, līdz ar to īpašnieki var pieteikties uz LAD speciālajiem atbalsta maksājumiem bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos (BDUZ). Tā kā pēc zālāju ražības klašu sistēmas, kura izmantota maksājumu aprēķiniem kopš 2014. gada, šie zālāji lielākoties atbilst 1. vai 2. klasei ar vismazāko maksājuma apjomu, nereti apsaimniekošana privātpašniekiem ir problemātiska un sagādā finansiālus zaudējumus (informācija no zemes īpašniekiem DL teritorijā). Lauku attīstības programmas periodā no 2023. gada papildus maksājums par BVZ uzturēšanu (atbilstoši MK 18.04.2023. noteikumiem Nr. 197 "Atbalsta

piešķiršanas kārtība Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai platībatkarīgo un dzīvniekatkarīgo saistību īstenošanai”) attēloti 2.5. tabulā, norādot arī DL teritorijā esošo zālāju atbilstību kādai no klasēm. DA plāna izstrādes laikā papildinātas putnu BVZ platības, kas lielākajā DL daļā pārklājas ar zālāju biotopiem, līdz ar to, atbilstoši aktuālās Lauku attīstības programmas nosacījumiem, īpašniekiem ir iespēja saņemt maksājumus gan par botāniskā, gan putnu BVZ apsaimniekošanu.

2.5. tabula. Speciālie atbalsta maksājumi par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu/ha (2024. gadā)

Ražības klase, zālāju biotopi DL teritorijā	BDUZ atbalsta maksājums, EUR/ha
1. klase – zālāji auglīgās augsnēs (6430 1. variants, 6450 1. un 2. variants, 6510 1. variants)	96
2. klase – zālāji mēreni auglīgās augsnēs (6270* 3. variants, 6450 3. variants)	166
3. klase – zālāji nabadzīgās augsnēs (6120* 2. variants, 6210 3. variants)	214
4. klase – ārpus lauksaimniecības platības esošie zālāju biotopi (kvalificējas visi zālāju biotopi, kuri atrodas ārpus lauku blokiem, bet tiek apsaimniekoti)	338
5. klase – putnu dzīvotnes zālajos (putnu bioloģiski vērtīgie zālāji)	96
6. klase – ķikuta dzīvotnes zālajos (šobrīd nav konstatēts)	115

Papildus tieši novērtējamiem un izmērāmiem ekonomiskajiem ieguvumiem no zālāju apsaimniekošanas (siena raža, platībmaksājumi), būtu jāmin arī netiešie ieguvumi – palieņu kompleksa nodrošinātā palu ūdens uzņemšanas un attīrīšanas funkcija, barošanās vietu nodrošināšana apputeksnētājiem, ārstniecības augu ieguve, kā arī rekreācijas vērtības, ko nodrošina savvaļas zirgu ganības kā tūristu piesaistes objekts un zālāju komplekss kā ainaviski pievilcīga vieta kopumā.

Ietekmējošie faktori

Būtiskākais zālāju biotopus ietekmējošais faktors ir to apsaimniekošana – dabiskie (precīzākā nosaukumā – pusdabiskie) zālāji Latvijas klimatiskajos apstākļos nespēj pastāvēt bez apsaimniekošanas, jo aizaug ar krūmiem un kokiem, dabiskās sukcesijas ceļā kļūstot par mežu. Optimāls apsaimniekošanas režīms ir ekstensīva pļaušana, ganīšana vai abu kombinācija, neizmantojot lopbarības sēklu maisījumu piesēju un zālāju nemēslojot. Ekstensīvi apsaimniekotā zālājā tiek nodrošināta uzkrāto barības vielu iznešana, tādējādi zālājā ir samērā nabadzīgi augšanas apstākļi un izveidojas daudzveidīgs sugu sastāvs. Ja barības vielas zālājā uzkrājas (zālāju neapsaimniekojot vai arī pļaujot un atstājot nopļauto zāli), to izmanto konkurētspējīgas, ekspansīvas graudzāļu un platlapju sugas, pārņemot zālāja platību un samazinot tajā sugu daudzveidību. Nereti šādos apstākļos samazinās arī siena kvalitāte, jo, piemēram, parastā vīgrieze, parastais suņuburkšķis vai podagras gārša slikti padodas žāvēšanai un veido mazāku siena masu, nekā graudzāles. Tai pašā laikā, ja zālājs tiek pļauts pārāk

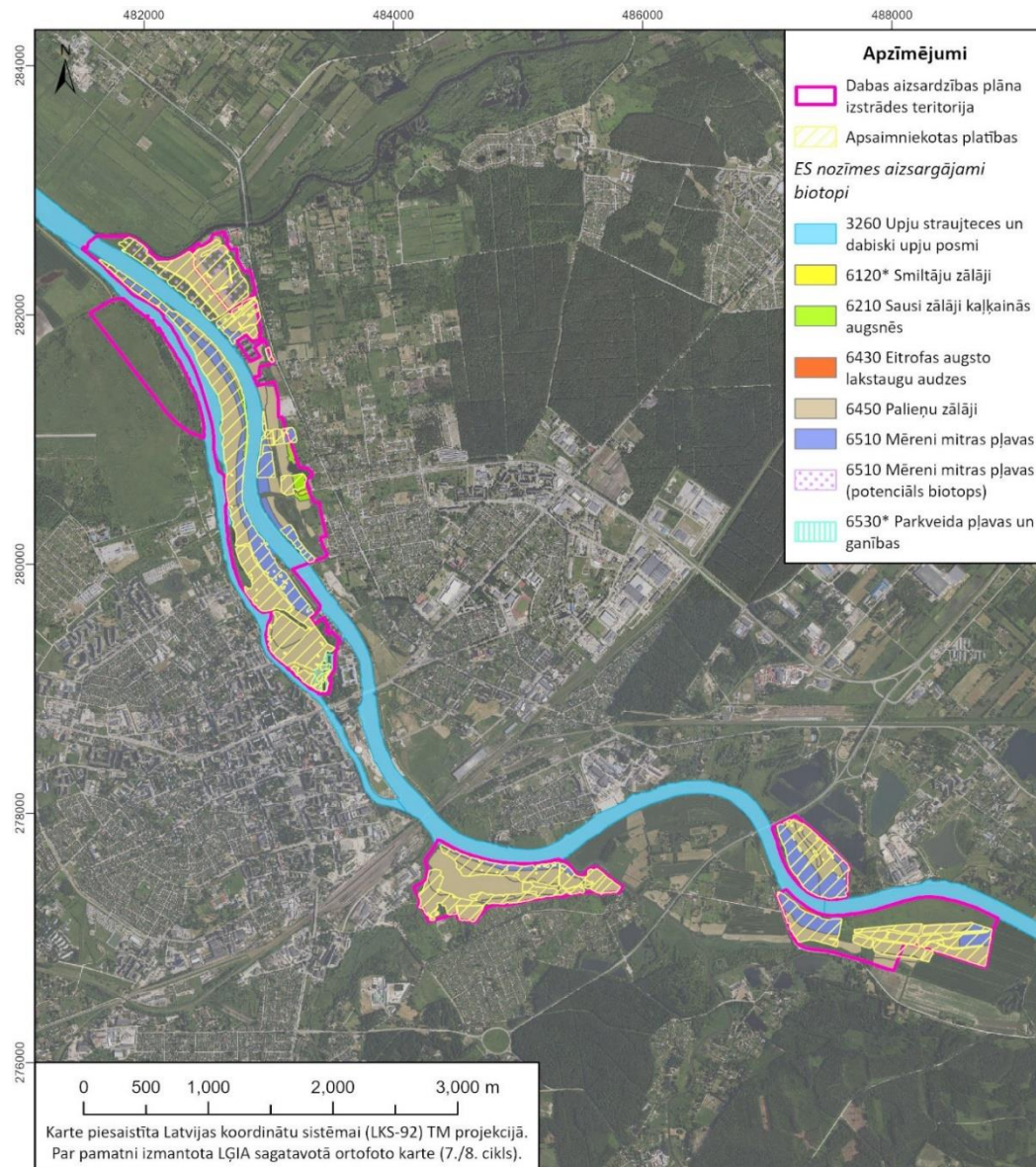
bieži vai pārganīts, tam raksturīgās sugas nespēj ataugt, izsēt sēklas un vairoties, tādējādi priekšrocības gūst dažas sugas, kuras pielāgotas biežai virszemes daļu nopļaušanai vai noēšanai. Lopu koncentrācijas vietās ir liels mēslu daudzums, kas veicina nitrofilo (slāpekli mīlošo) sugu savairošanos, tāpat šādu sugu savairošanos veicina izmīdīšana, kas neļauj veidoties velēnai un rada labvēlīgus apstākļus nezāļu augšanai.

DL teritorijā un tās paredzētajā paplašinājumā Lielupes labajā krastā aptuveni 80 procenti no zālāju biotopiem tiek apsaimniekoti ar pļaušanu vai ganišanu (skat. 2.9. attēlu). 2023. gada rudenī lielākajā daļā no pļautajām platībām zāle bija novākta, satinot siena ruļļos, taču iepriekšējos gados, it sevišķi Lauku attīstības programmas periodos, kad zāles novākšana nebija obligāta (līdz 2014. gadam), siens nereti pļavās ticis atstāts, rezultātā palielinot barības vielu daudzumu un samazinot zālāju biotopu kvalitāti (Sniedze-Kretalova, 2015). Daļā teritorijas pļaušanu un siena novākšanu apgrūtina pārmitrie apstākļi, sevišķi I teritorijā Lielupes labajā krastā un II teritorijā (Sieramuižā), taču ir arī teritorijas, kurās pļaušanu būtu viegli organizēt, taču tās ilgstoši netiek apsaimniekotas, jo zemes īpašnieki nav ieinteresēti (I teritorijā Lielupes labajā krastā un IV teritorijā).

Negatīvs ietekmējošais faktors zālāju biotopu strukturālajai kvalitātei un sugu daudzveidībai ir pastāvīga vēlā pļaušana, kuras rezultātā palielinās ekspansīvo sugu segums (parastā kamolzāle *Dactylis glomerata*, ložņu vārpata *Elytrigia repens*, parastā vīgrieze) un veidojas šo sugu audzes. Lielā daļā teritorijas pļaušana būtu pieļaujama uzreiz pēc 1. jūlija, un atsevišķos gados arī agrāk, taču apsaimniekošanas organizācija atkarīga no dažādiem faktoriem, rezultātā lielās platībās pļaušana notiek augusta beigās un septembrī. Pārganīšanas negatīva ietekme konstatējama Pilssalas dienvidu daļā (biotopu poligoni 24AP116_49, 24AP116_50, 24AP116_100, 24AP116_103), kur zirgu ganāmpulks uzturas veģetācijas sezonas sākumā; Pilssalas ziemeļu daļā, kur noganīšana tiek uzsākta pēc 30. jūnija, veģetācijas struktūra ir labāka un pārganīšanas indikators maz; šajā teritorijā arī optimāli tiek noganīta ūdensmala, veidojot fragmentārus atklātas krastmalas posmus, kur nav niedru joslas.

2.8. attēls. Vēlās pļaujas rezultātā samazinājusies sugu daudzveidība, dominē dažas graudzāļu sugas un nav ziedaugu (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

2.9. attēls. ES aizsargājamie zālāji biotopi DL „Lielupes palienes pļavas” teritorijā un apsaimniekotās platības

Sugu sastāvu un barības vielu apriti zālajos ietekmē arī hidroloģiskais režīms – gan upes palu darbība, gan meliorācijas sistēmas. DL teritorijā lielākajā daļā zālāju ir izveidoti meliorācijas grāvji (izņemot Pilssalu), taču daļa no tiem jau ilgstoši netiek uzturēti, tai skaitā izveidojot pastāvīgi pārmitras teritorijas I un II teritorijā (Sniedze-Kretalova, 2015; Ondzule, 2017). Palieņu zālāju uzturēšanai labvēlīgā aizsardzības stāvoklī ir nepieciešams gan paaugstināts mitruma režīms, ko nodrošina applūšana, gan apsaimniekošana, kurai nepieciešams sauss periods vasarā zāles nopļaušanai un novākšanai. Līdz ar to palieņu kompleksos apsaimniekošanai jāatrod kompromiss starp teritorijas dabisko hidroloģisko režīmu un apsaimniekošanas vajadzībām.

2.10. attēls. Pasākumi hidroloģiskā režīma uzlabošanai II teritorijā – atjaunots grāvis ar lēzenu profilu, apvienojumā ar regulatoru pie ietekas Platones upē (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

Tā kā DL atrodas Lielupes vidustecē, kur upe sakopojusi ūdeņus no liela sateces baseina, palu ūdeņos nonāk arī barības vielas no visas tā teritorijas. Zemgales līdzenumā esošajiem palieņu zālājiem raksturīgi, ka tajos fona barības vielu daudzums ir lielāks un sugu daudzveidība mazāka, kas varētu būt skaidrojams ar palu ūdeņu kvalitāti un piesātinājumu ar barības vielām (Rūsiņa, 2017). Papildus barības vielu ienesē II teritorijā notiek no valējās grāvju sistēmas Sieramuižā, kurā nonāk arī lietusskanalizācija un ticami, ka gruntsūdeņos infiltrējas sadzīves notekūdeņi (Ondzule, 2017). Līdz ar to vēl jo vairāk nozīmīga ir pareiza apsaimniekošana, lai zālājus nepārņemtu ekspansīvās sugas.

Viens no zālāju biotopu kvalitāti ietekmējošajiem faktoriem ir invazīvo sugu klātbūtne un izplatība (informācija par invazīvajām sugām šeit un turpmāk no: Balalaikins, Bojāre

(red.), 2023); DL teritorijā jau senākajās izpētēs tika konstatētas vairākas invazīvās sugas, un tās joprojām atrodamas arī 2023. un 2024. gadā veiktajos apsekojumos. No mazdārziņu teritorijām, elektrolīnijām un gar upju krastiem izplatās Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*, tā veido gan skrajākas, gan blīvas audzes DL teritorijā. Kokiem un krūmiem aizaugušajās teritorijās sastopama ošlapu kļava *Acer negundo*, šīs sugas atsevišķi koki saglabāti arī, veicot koku un krūmu ciršanu I teritorijā 2016. gadā un turpina izplatīt sējeņus un atvases. Gar upju krastiem vietām ir sastopamas vītollapu miķelītes *Symphyotrichum x salignum* (*Aster x salignus*) audzes. Potenciālā paplašinājuma teritorijā pie Kalnciema ceļa konstatēts arī Sosnovska latvānis *Heracleum sosnovskii*. Mazākās platībās II teritorijā konstatēts arī baltais grimonis *Cornus alba* un adataināis dzeloņgurķis *Echinocystis lobata*, Pilssalas dienvidu daļā arī melnais plūškoks *Sambucus nigra*. Invazīvās sugas teritorijā izplatās gan ar vēja nestām sēklām (piem., Kanādas zeltgalvīte), gan, visticamāk, ar palu ūdeņiem, līdz ar to šo sugu klātbūtne teritorijā saglabāsies, kamēr vien tuvākajā apkārtnē un Lielupes baseinā būs invadētas teritorijas. Invazīvo sugu daudzumu DL teritorijā var kontrolēt tikai ar apsaimniekošanas pasākumiem, pamatā pļaušanu un ganīšanu, blīvi aizaugušās teritorijās arī augu izrakšanu un zemsedzes frēzēšanu. Apsaimniekošanas pasākumu priekšlikumos atzīmētas teritorijas, kurās nepieciešama koku un krūmu apaugumu noņemšana un pēc tam pļaušana un/vai ganīšana, tādējādi iespējams apkarot arī invazīvos kokaugus un daļu lakstaugu. Viens no Kanādas zeltgalvītes izplatības centriem ir neapsaimniekots zemes īpašums IV teritorijā; ja tajā nenotiks apsaimniekošana, suga turpinās izsēties pieguļošajās platībās; līdzīgs platības ir bijusi mazdārziņu teritorija I teritorijā Lielupes labajā krastā, tās dienvidu daļā. Visur DL teritorijā nepieciešams maksimāli tuvu upes krastam un kokiem/krūmiem klātajām teritorijām veikt pļaušanu un ganīšanu, lai ierobežotu invazīvās sugas (sekmīga to seguma samazināšana jau veikta, izmantojot noganīšanu ar mobilo ganāmpulku paplašinājuma teritorijā pie Ozolpils).

2.4. Sugas, to sociālekonomiskā vērtība un sugas ietekmējošie faktori

2.4.1. Flora

Dabas aizsardzības vērtība

Iepriekš veiktajās izpētēs DL teritorijā konstatētas 3 aizsargājamas vaskulāro augu sugas – Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*, stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata* un plankumainā dzegužpirkstīte *D. maculata* (skat. 2.6. tabulu). Konstatētas arī 2 Latvijas Sarkanajā grāmatā ierakstītas sugas – ķiploku sīpols *Allium scorodoprasum* un maigā sūrene *Polygonum mite*. Vairums sugu saistītas ar zālāju biotopiem, izņemot maigo sūreni, kas sastopama upmalu augu sabiedrībās (Priedītis, 2017). Kā retas sugas, kas konstatētas iepriekšējā DA plāna izstrādes ietvaros, minētas arī rudens vēlziede *Colchicum autumnale*, rūtainā fritilārija *Fritillaria meleagris* un meža tulpe *Tulipa sylvestris*. Visas šīs sugas ir antropofīti – ievestas Latvijā ārpus to dabiskās izplatības areāla kā dekoratīvie augi, un vietām pārgājušas savvaļā. Meža tulpe diezgan bieži sastopama visā Latvijas teritorijā, bet rūtainā fritilārija un rudens vēlziede savvaļā sastopamas reti (Priedītis, 2017). Aktuālajos apsekojumos konstatētas tikai divas retās vai aizsargājamās sugas – Baltijas dzegužpirkstīte un

ķiplpku sīpols. Nav izslēgts, ka teritorijā sastopamas arī stāvlapu un plankumainā dzegužpirkstīte, taču mazā skaitā, tāpēc apsekojumu laikā nav atrastas. Rudens vēlziede, rūtainā fritilārija un meža tulpe mērķtiecīgi nav meklētas, jo nav īpaši aizsargājamo sugu sarakstā un līdzšinējos floras aprakstos atzīmētas tikai kā interesanti atradumi. Informācija no Pilssalas teritorijā veiktajām izpētēm liecina, ka meža tulpe joprojām ir sastopama, bet rudens vēlziede un rūtainā fritilārija pēdējos gados nav atrastas.

Baltijas dzegužpirkstīte sastopama mitrajos zālajos, lielākā skaitā DL I teritorijas ziemeļaustrumos, pļavās gar Kalnciema šoseju, atsevišķi eksemplāri arī citur. Ķiploku sīpols veido lielas audzes reljefa paaugstinājumos Pilssalā un Lielupes labajā krastā I teritorijā.

DL teritorijā reto un aizsargājamo vaskulāro augu sugu skaits ir neliels, taču nozīmīga vērtība ir sugu un augu sabiedrību daudzveidība, ko nodrošina palienes mikroreljefs un ar apsaimniekošanu uzturētās atklātās zālāju platības.

2.11. attēls. Ķiploku sīpols *Allium scorodoprasum* Pilssalā (foto – A. Pošiva-Bunkovska)

Sociālekonomiskā vērtība

Retajām un aizsargājamajām sugām nav tiešas sociālekonomiskās vērtības; visas teritorijā sastopamās ziedaugu sugas var kalpot kā barošanās vieta apputeksnētājiem.

Ietekmējošie faktori

Reto un aizsargājamo sugu augtenes DL teritorijā ietekmē gan hidroloģiskie apstākļi, gan teritorijas apsaimniekošana – ar zālāju biotopiem saistītās sugas (dzegužpirkstītes, ķiploku sīpols) aug atklātās vietās, reizēm mežmalās un krūmājos, taču pilnīgā noēnojumā šo augu mikropopulācijas var iznīkt, līdz ar to nepieciešama apsaimniekošana, kas uztur atklātus zālāju biotopus. Tai pašā laikā sugām nav labvēlīga pārganišana un pārāk bieža pļaušana. Dzegužpirkstītes sastopamas mēreni mitrās līdz mitrās vietās, taču pastāvīgi pārmitros biotopos, kuros visu gadu ir virsūdeņi (kā I teritorijā Lielupes labajā krastā un II teritorijā esošajos mitrājos) to augšanai nav piemērotas.

Dzegužpirkstītes var būt pakļautas arī izplūkšanai, sevišķi taku malās; lai gan zālāju apsaimniekošana nozīmē, ka augājs katru sezonu tiek nopļauts, laika apstākļu mainības dēļ vismaz ik pa laikam ir iespējama sēklu nobriešana un izsēšanās, kas nenotiek, ja augi tiek nopļukti ziedu laikā.

2.6. tabula. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas DL „Lielupes palienes pļavas”

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība DL teritorijā
1.	Ķiploku sīpols	<i>Allium scorodoprasum</i>		SG III, NT	Pilssalā un Lielupes labajā krastā reljefa pacēlumos lielas audzes
2.	Baltijas dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza baltica</i>	ĪAS	SG IV, LC	Lielākas audzes pļavās DL ziemeļaustrumos un paplašinājuma teritorijā pie Ozolpils, atsevišķi eksemplāri II un III teritorijā
3.	Stāvlapu dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	ĪAS	SG IV, LC	I teritorijā Loka maģistrāles galā dažas atradnes (DA plāns 2006, apsekojumos nav konstatēta)
4.	Plankumainā dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza maculata</i>	ĪAS	SG IV, LC	I teritorijā Loka maģistrāles galā, II teritorijā (DA plāns 2006, apsekojumos nav konstatēta)
5.	Maigā sūrene	<i>Polygonum mite</i>		SG III, VU	II teritorijā Platones un Vircavas upes krastā (2003. gada sugu reģistrējumi, apsekojumos nav konstatēta)

Informācija par sugu aizsardzības stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Saīsinājumi:

SG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004.)

IUCN – novērtējums pēc IUCN (International Union for Conservation of Nature) kritērijiem, pēc projekta "LIFE FOR SPECIES" materiāliem. <https://sarkanagramata.lu.lv/par-projektu/materiali/> LC – Least Concern – droša suga, NT - Near Threatened – gandrīz apdraudēta suga, VU – Vulnerable – jutīga suga

2.4.2. Fauna

2.4.2.1. Putni

DL “Lielupes palienes pļavas” ir nozīmīga Natura 2000 teritorija, kurai ziemeļu pusē pieguļ dabas parks “Svētes paliene”, kas ūdensputniem starptautiskā mērogā ir ļoti nozīmīga apstāšanās vieta pavasara caurceļošanas laikā. Kopā abas teritorijas veido vienotu un ļoti vērtīgu dzīvotņu kompleksu.

“Lielupes palienes pļavas” 2004. gadā tika atzītas par ES putniem nozīmīgu vietu, kods – LV027 (Račinskis, 2004), pamatojoties uz teritorijā ligzdojošo ormanīšu *Porzana porzana* (ap 10 pāriem) un griežu *Crex crex* (30–50 pāri) populāciju. Starp nozīmīgām sugām izcelts arī baltais stārķis *Ciconia ciconia*, gugatnis *Philomachus pugnax*, melnā puskuitala *Limosa limosa* (5–15 pāri), melnais zīriņš *Chlidonias niger*, zilrīklīte *Luscinia svecica* un brūnā čakste *Lanius collurio*.

Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo putnu sugu (ĪAS) netraucētu ligzdošanu, DL daļā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam ir noteikts sezonāls liegums (skat. 1.4. attēlu), kurā aizliegts atrasties, izņemot gadījumus, kas ir saistīti ar lieguma uzraudzību, apsaimniekošanu vai zinātniskiem pētījumiem.

Veiktās izpētes

Kopš 20. gadsimta 80. gadiem DL regulāri notiek ligzdojošo un caurceļojošo putnu uzskaitē, un iegūtā informācija sniedz vērtīgu ieskatu putnu populāciju dinamikā.

Nozīmīgākie pētījumi veikti projektā *Emerald* (2001–2004) un Natura 2000 teritoriju monitoringa ietvaros (2006–2015). Papildus putnu uzskaites veiktas 2017. un 2019. gadā, kad sagatavots sertificēta putnu eksperta atzinums IVN ietvaros par plānotā satiksmes pārvada ietekmi. 2021. gadā tapuši vēl divi atzinumi par plānoto biotopu atjaunošanas un apsaimniekošanas ietekmi uz putnu populācijām. 2020. un 2021. gadā teritorija apsekota putnu BVZ monitoringa ietvaros. Teritorijai pastiprināta uzmanība pievērsta arī no 2020. gada, kad uzsākta informācijas ievākšana trešajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam. DA plāna izstrādes ietvaros vairākkārt veikta pilnīga teritorijas inventarizācija gan 2023. gada rudens migrācijas laikā, gan 2024. gada pavasara migrācijas un ligzdošanas laikā. Tā kā teritorija ietilpst pilsētā, tā ik gadu regulāri tiek apmeklēta, novērotājiem ziņojot gadījuma rakstura datus par tur sastopamajiem putniem.

Putnu populāciju pārmaiņas

Izvērtējot 2023. gada inventarizācijas rezultātus, kā arī 2020. un 2021. gada BVZ monitoringa datus un gadījuma rakstura novērojumus, ir iegūts visaptverošs ieskaits par putnu populācijas stāvokli Lielupes palienes pļavās un to izmaiņām kopš 2001. gada.

Šobrīd visās četrās teritorijās konstatētas 28 sugas, kurām ir noteikts aizsardzības statuss (t.sk. 26 Latvijā īpaši aizsargājamas sugas; 9 sugas, kuru aizsardzībai var dibināt mikroliegumu, 18 Putnu Direktīvas I pielikuma sugas), no kurām 23 īpaši aizsargājamās sugas teritoriju vairāk vai mazāk regulāri izmanto, bet 9–11 sugas teritorijā ligzdo. Salīdzinot ar 2002. gadu, kad tika izstrādāts pirmais DA plāns (tobrīd teritorija

sastāvēja no I un II teritorijas), un teritorijā konstatētas 20 īpaši aizsargājamas sugas, kopējais īpaši aizsargājamo sugu skaits nav būtiski mainījies. Tomēr ir vērojamas būtiskas izmaiņas sugu sastāvā.

Teritorijā ir parādījušās jaunas īpaši aizsargājamās sugas, kas iepriekš netika novērotās. Piemēram, dzērve, jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*, lauku lija *Circus cyaneus*, lielais dumpis *Botaurus stellaris*, lielā čakste *Lanius excubitor*, lielā stērste *Emberiza calandra*, lielā gaura *Mergus merganser*, melnkakla gārgale *Gavia arctica*, pupuķis *Upupa epops*, svītrainais ļauķis *Sylvia nisoria*, vidējais dzenis *Leipopus medius*, vistilbe *Lymnocyrtus minimus*, zivju dzenītis *Alcedo atthis*. Jāatzīmē, ka daļa šo sugu konstatētas tikai vienu reizi un neizmanto teritoriju regulāri.

Tomēr vienlaikus ir notikusi arī vairāku specifisku, retu un apdraudētu sugu izzušana. Piemēram, gūgatnis, melnā puskuitala un pļavu tilbīte *Tringa totanus* liegumā nav konstatētas jau kopš 2002. gada. Kopš 2015. gada nav konstatētas vēl 9 īpaši aizsargājamas sugas, tostarp ormanītis un mazais ormanītis *Porzana parva*, laukirbe *Perdix perdix*, zilrīklīte *Luscinia svecica*; kā ligzdojošas sugas vairs nav konstatēti arī ķikuts *Gallinago media*, pūkšķe *Anas querquedula*, platknābis *Anas clypeata*, melnais zīriņš un, iespējams, arī lielais ķīris *Larus ridibundus*, kuram agrāk teritorijā bija zināmas divas pastāvīgas kolonijas.

2002. gada DA plānā šīs sugas tika uzskatītas par nozīmīgām DL vērtībām, jo tās saistītas ar mitru pļavu un palieni. Plānā uzsvērts, ka teritorija ir viena no nozīmīgākajām šo pļavās ligzdojošo brīdējputnu atradnēm Latvijā (piemēram, melnajai puskuitalai, gūgatnim u.c.), līdz ar to teritorijai ir būtiska nozīme šo sugu aizsardzībā. Šo un citu īpaši aizsargājamo sugu izzušanu DL teritorijā var būt ietekmējušas biotopu izmaiņas (piemēram, daļas zālāju aizaugšana) un plūdu režīma izmaiņas, klimata pārmaiņas, kā arī pieaugošais antropogēnais traucējums, kas jau 2002. gadā tika atzīts par būtisku riska faktoru. Taču kopumā tādām sugām kā gūgatnis un melnā puskuitala novērojams ligzdojošās populācijas samazinājums visā Eiropas centrālajā daļā un arī Latvijā, tāpēc to atgriešanās teritorijā šobrīd nav saistīta ar apsaimniekošanas pasākumiem un antropogēnā traucējuma novēršanu.

Kā viena no nozīmīgākajām sugām, kas aizvien turpina ligzdot teritorijā, ir grieze. Taču arī tās populācija ir samazinājusies aptuveni uz pusi. DA izstrādes laikā I un II teritorijā kopā konstatēti 15 – 19 pāri, bet 2002. gadā tur ligzdoja 30 – 45 pāri. Teritorijā veiksmīgi ligzdo brūnā čakste, svītrainais ļauķis, kā arī dzeltenā cielava *Motacilla flava*. Brūnās čakstes un svītrainā ļauķa klātbūtne I teritorijā norāda uz zālāju aizaugšanu ar krūmiem.

Kopumā agrāk DL pļavās konstatētas vairāk nekā 135 putnu sugas, bet regulāri ligzdoja un barojās vismaz 70 – 80 sugas. Šobrīd pļavās un blakus esošajos ūdeņos konstatētas arī 135 dažādas putnu sugas, bet regulāri ligzdo un barojas vismaz 75 – 90 sugas. Lai gan kopējais sugu skaits ir saglabājies nemainīgs, sugu sastāva izmaiņas norāda uz nepieciešamību veikt mērķtiecīgus apsaimniekošanas pasākumus, lai saglabātu un atjaunotu piemērotas dzīvotnes retām un apdraudētām putnu sugām.

DL no īpaši aizsargājamām sugām kopumā, kā ligzdotāja sastopama grieze (27 – 30 p.), brūnā čakste (9 – 14 p.), Seivi ķauķis *Locustella luscinioides* (9 – 12 p.), svītrainais ķauķis (6 – 8 p.), somzīlīte *Remiz pendulinus* (2 – 3 p.), niedru lija *Circus aeruginosus* (2 – 5 p.), lielais dumpis (1 p.), lielā stērste (1 p.), lielā gaura, kā arī atsevišķi novērojumi liecina par iespējamu pupuķa, dzērves un vidējā dzeņa ligzdošanu. Ligzdošanas sezonā teritorijā uzturas ap 70 lielie ķīri un vismaz divi upes zīriņu *Sterna hirundo* pāri, kuriem agrāk teritorijā ir bijusi kolonija. Šobrīd ķīru un zīriņu kolonija nav konstatēta, taču ir iespējams kāds sporādisks ligzdošanas mēģinājums. Piemērotu biotopu un netraucējoša režīma gadījumā teritorijā ķīri un zīriņi varētu atsākt ligzdošanu kolonijās.

Teritorija ir nozīmīga ne tikai ligzdojošajiem putniem, bet kalpo arī kā barošanās un atpūtas vieta migrācijas laikā, kā arī ziemošanas vieta atsevišķām sugām, piemēram, zivju dzenītim un lielajai čakstei, kas regulāri ziemo teritorijā un potenciāli varētu arī ligzdot. Pavasara migrācijas laikā teritorijā novērojami lieli lokāli zosu bari (līdz 300 īpatņiem), bet rudens migrāciju laikā konstatēti mazāki un tikai pārlidojoši bari (līdz 150 īpatņiem). Teritorijā novērota arī atsevišķu ziemeļu gulbju *Cygnus cygnus* un dzērviu klātbūtne pavasara un rudens migrācijas laikā. Slapjākās pļavas ir nozīmīga barošanās un atpūtas vieta migrējošiem bridējputniem, piemēram, mērkaziņai *Gallinago gallinago*, pļavu čipstei *Anthus pratensis*, purva tilbītei *Tringa glareola*, dzeltenajai cielavai, vistilbei, kā arī citām putnu sugām. Teritoriju kā barošanās vietu ligzdošanas laikā apmeklē baltais stārķis (3 – 4 dažādi pāri) un baltais gārnis *Ardea alba* (1 – 3 p.), kurš teritorijā konstatēts visa gada garumā.

DL teritorija ir nozīmīga teritorija arī plēsīgajiem putniem. To apmeklē, piemēram, lauku lija, vistu vanags, peļu klijāns, lauku piekūns un jūras ērglis, kas to izmanto kā barošanās un atpūtas vietu. Vistu vanags teritoriju apmeklē visa gada garumā.

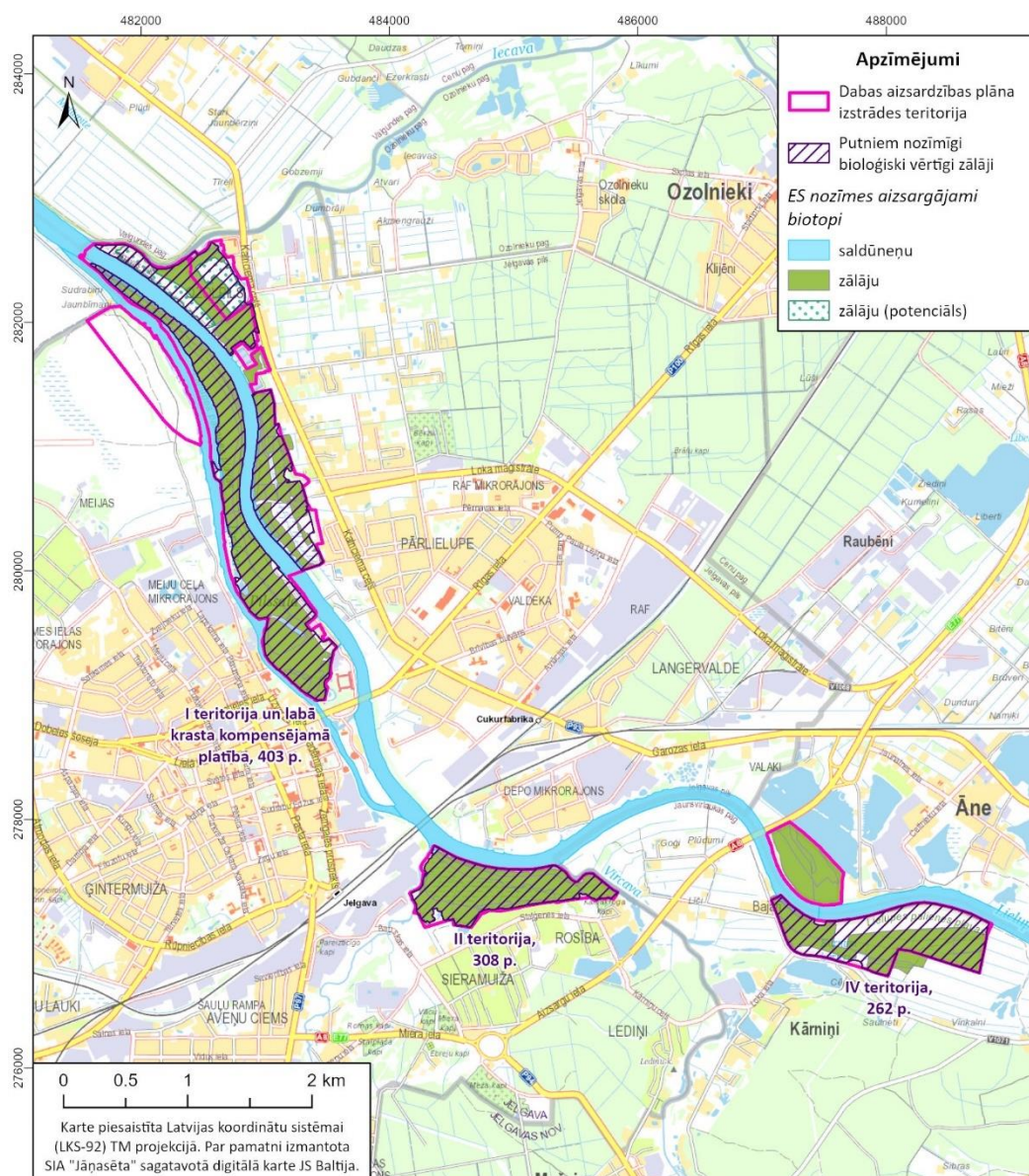
Teritorijā ligzdo arī citas putnu sugas, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, bet ir nozīmīgas ekosistēmas funkcionēšanai un daudzveidībai. Piemēram, mazais svilpis *Carpodacus erythrinus* (17 – 22 p.), ķīvīte *Vanellus vanellus* (1 – 4 pāri), mērkaziņa (2 – 5 pāri), pļavu čipste (15 – 25 pāri), dzeltenā cielava (11 – 16 pāri), kas visas ir putnu BVZ indikatorsugas.

Putniem nozīmīgi BVZ

Lai zālāju kvalificētu kā putnu BVZ (Lārmanis, 2014), tā vērtībai jābūt vismaz 250 punktiem. 2015. gadā I teritorijas kopējā vērtība sasniedza 716,60 punktus, kas norāda uz tās izcilo nozīmi kā putnu dzīvotnei. Lai gan 2023. gadā vērtējums samazinājies līdz 403 punktiem, DL I teritorija joprojām saglabā savu nozīmību putnu aizsardzībā. Arī II (308 punkti) un IV (262 punkti) teritorija atbilst putnu BVZ kritērijiem, savukārt III teritorija (139 punkti), un paplašināmās teritorijas (122 punkti) šobrīd šiem kritērijiem neatbilst.

Aprēķins veikts, pieņemot, ka zālāju platība I teritorijā ir 171,8 ha, II teritorijā – 51,3 ha, III teritorijā – 24,4 ha, IV teritorijā – 64,7 ha. I teritorija, kas sastāv no trīs daļām, uzskatīta kā vienots lielāks putnu zālāja komplekss, taču arī katra daļa atsevišķi, (teritorija Lielupes labajā krastā, Pilssala un teritorija Lielupes kreisajā krastā) varētu tikt izdalītas kā putnu BVZ. Jāatzīmē, ka Pilssalā nav konstatētas grieses, tomēr tur

ligzdo vismaz 10 dzelteno cielvau pāri, kas atbilstoši metodikai DL šobrīd ir būtiskākā putnu suga PBVZ kontekstā, ar augstāko punktu skaitu.

2.12. attēls. Putnu bioloģiski vērtīgi zālāji DL teritorijā

Sociālekonomiskā vērtība

DL ir vērtīga teritorija ne tikai putnu aizsardzībai, bet arī sociālekonomiskā ziņā. Teritorija nodrošina vairākus ieguvumus sabiedrībai, tostarp:

- **Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana**
Teritorija ir mājvieta daudzām aizsargājamām putnu sugām, kā arī citām vērtīgām augu un dzīvnieku sugām. Šo bioloģisko daudzveidību ir svarīgi saglabāt, lai nodrošinātu dabas daudzveidības līdzsvaru un vides kvalitāti.
- **Psihosociālie ieguvumi**
Teritorija ir iecienīta atpūtas un rekreācijas vieta, kas cilvēkiem sniedz iespēju baudīt dabu, mazināt stresu un uzlabot fizisko un garīgo veselību. Šīs iespējas ir būtiskas sabiedrības labklājībai un dzīves kvalitātes uzlabošanai.

- **Izglītības un izpētes resurss**

DL kalpo kā vērtīgs izglītības un pētniecības resurss, kas sniedz iespēju iepazīt un izprast dabas procesus, veicināt zināšanas par putnu daudzveidību un ekoloģiju, kā arī veikt pētījumus, kas var sniegt ieguldījumu dabas aizsardzības jomā.

Lai saglabātu un attīstītu DL "Lielupes palienes pļavas" sociālekonomisko vērtību, ir svarīgi nodrošināt teritorijas aizsardzību un ilgtspējīgu izmantošanu. Tas ietver gan dabas vērtību saglabāšanu, gan sabiedrības interešu ievērošanu.

DL I teritorijā ir pieļaujams uzturēt esošos rekreācijas objektus, piemēram, dabas takas, skatu platformas un laivu piestātnes, taču potenciāli jaunu objektu izveide jāplāno tā, lai nekaitētu dabas aizsardzības interesēm. Viena no iespējām, kā apvienot dabas vērtību saglabāšanu ar sabiedrības interesēm, ir iedzīvotājiem pieejamu slēpņu veidošana, kuros, netraucējot putniem, iespējams tos vērot un fotografēt. Šādu slēpņu izveide ne tikai palielinātu tūristu skaitu un dotu ekonomisko pienesumu pilsētai, bet arī veicinātu sabiedrības izpratni par dabas aizsardzības nozīmi un putnu daudzveidību. DL II, III un IV teritorijā tūrisma un rekreācijas objektu izveide nav pieļaujama, lai nodrošinātu putniem mierīgu ligzdošanas un barošanās vidi.

Ietekmējošie faktori

Teritorijas ornitofaunu ietekmē vairāki faktori, kas saistīti gan ar cilvēka darbību, gan dabiskiem procesiem.

Pārlietu liela antropogēnā slodze ir viens no galvenajiem faktoriem, kas negatīvi ietekmē putnu populācijas dabas liegumā. Cilvēku klātbūtne un darbība rada traucējumus putniem, īpaši ligzdošanas un migrācijas laikā. Troksnis no satiksmes, atpūtas pasākumiem un ūdenstransporta, kā arī cilvēku pārvietošanās pa teritoriju, tāpat bezpilota lidaparātu izmantošana fotografēšanai rada stresu putniem un var izraisīt ligzdošanas neveiksmes vai pat teritorijas pamešanu.

Īpaši liels risks ir putnu dzīvotņu degradācija un fragmentācija. Lai gan pēdējos gados pļavu biotopu kvalitāte ir uzlabojusies, tomēr pļavu aizaugšana ar krūmiem un kokiem aizvien samazina piemērotu barošanās un ligzdošanas vietu pieejamību, savukārt plānotā satiksmes pārvada izbūve var radīt neatgriezeniskas izmaiņas DL I teritorijas ainavā un ekoloģiskajā struktūrā. Šķērsojot DL un neveicot atbilstošus preventīvus pasākumus, satiksmes pārvads (Lielupes ziemeļu šķērsojums) radīs papildu troksni un gaismas piesārņojumu, kas negatīvi vēl tālāk ietekmēs putnu populācijas. Satiksmes pārvads jāveido tā, lai pēc iespējas mazinātu I teritorijas kvalitātes pasliktināšanos un kompensētu radītās ietekmes.

Klimata pārmaiņas ir vēl viens faktors, kas var ietekmēt putnu populācijas. Temperatūras paaugstināšanās, nokrišņu daudzuma izmaiņas un ekstremāli laikapstākļi var ietekmēt putnu migrācijas paradumus, barošanās iespējas un ligzdošanas sekmes (R. Lebusa atzinums Nr. RL/274/04.03.2019).

Rekomendējošie pasākumi

Lai saglabātu un uzlabotu DL ornitoloģisko vērtību, ieteicams veikt šādus apsaimniekošanas pasākumus:

- Izmaiņas teritorijas funkcionālajā zonējumā

Lai mazinātu cilvēku radīto antropogēno slodzi (troksni, gaismu un klātbūtni), putnu ligzdošanas laikā visa DL teritorija būtu jāparedz galvenokārt dabas aizsardzībai, nevis cilvēku rekreācijai. Grozījumi IAIN ļautu noteikt stingrākus ierobežojumus attiecībā uz cilvēku klātbūtni un aktivitātēm šajā periodā. Vēlams, lai pārvada izbūvēšanas kompensācijai piedāvātā teritorija būtu savienota ar Pilssalu, iekļaujot arī Driksas upi, tādējādi nodrošinot vienotu un plašāku aizsargājamo teritoriju.

- Putnu aizsardzība

Lai gan R. Lebusa putnu eksperta atzinumā (RL/557/06.04.2021) par tilta ietekmi nav rekomendētas darbības, kas var piesaistīt lielāku putnu skaitu, jo tas var paaugstināt sadursmju risku ar autotransportu un tilta konstrukciju, tomēr ņemot vērā, ka šī ir putniem nozīmīga Natura 2000 teritorija, rekomendējams tiekties uz vēsturiskas teritorijas dzīvotnes atjaunošanu, kad tās piemērotība bridējputniem un pīlēm bija ļoti augsta. Savukārt pārvada izveidē jāņem vērā nosacījumi, kas sadursmju riskus un traucējumu (galvenokārt skaņas un gaismas) samazinās līdz minimumam. Pārvadam jābūt ar labi pamanāmām, skaņu absorbējošām, vēlams no ārpuses necaurskatāmām sienām ap 3 m augstumā. Šāds risinājums būtiski samazinās potenciālos sadursmju un traucējuma riskus, jo tādējādi no Natura 2000 teritorijas nebūs redzama autotransporta kustība un to radītā gaisma. Svarīgi, lai arī pārvadam izmantotais apgaismojums nepalielinātu gaismas piesārņojumu Natura 2000 teritorijā. Saskaņā ar R. Lebusa 2021. gadā sagatavoto atzinumu, putnu ligzdošanas laikā no 1. aprīļa līdz 20. jūlijam pārvadam jānosaka maksimālais autotransporta ātruma ierobežojums 50 km/h. Ņemot vērā klimata pārmaiņu izraisīto agrāku pavasara migrāciju, ir rekomendējams šo ierobežojumu noteikt jau no 1. marta. Šāds ierobežojums nav aktuāls, ja pārvads tiek veidots tuneļveida, un neveidojas būtisks skaņas un gaismas piesārņojums.

Putnu migrācijas un ligzdošanas laikā (no 1. marta līdz 31. jūlijam) būtu jāierobežo ūdenstransporta pārvietošanās pa Driksas upi. Teritoriju dabā vizuāli iespējams norobežot ar bojām. Putnu migrācijas un ligzdošanas laikā ūdenstransporta kustība būtu saglabājama tikai vienā Pilssalas pusē, pa Lielupi. Ārpus putnu migrācijas un ligzdošanas laikam ūdenstransporta pārvietošanās apkārt Pilssalai būtu jāorganizē atbilstoši Jelgavas pilsētas saistošajiem noteikumiem.

- Zālāju apsaimniekošana

Lai saglabātu un uzlabotu putniem piemērotas dzīvotnes, jāturpina regulāra zālāju apsaimniekošana ar pļaušanu vai ganīšanu, novēršot to aizaugšanu ar krūmiem. Saskaņojot ar biotopu ekspertu, jānoņem arī lielākā daļa kokaugu apauguma Pilssalas ziemeļu galā un gar Driksas upes krastiem. Gan I, gan DL pievienojamā teritorijā Driksas kreisajā krastā jānodrošina gan nelieli, gan lielāki ciņaini atvērumi un pastāvīgas mitrzemes ar sekla, dažāda izmēra ūdens ieplakām, kas ir īpaši nozīmīgas pļavu pīlēm un bridējputniem – sugām, kuru populācijas DL ir samazinājušās vai izzudušas.

- Mākslīgo ligzdošanas vietu izveide

Lai veicinātu putnu populāciju atjaunošanos, Pilssalā būtu ieteicams izbūvēt mākslīgās ligzdošanas vietas upes zīriņam un lielajam ķīrim. Mākslīgo ligzdošanas vietu izveide varētu notikt gan kopā ar jaunā transporta pārvada izbūvi, gan arī atsevišķi. Pārvada gadījumā, tā ziemeļu sānos pie tilta balstiem varētu izvietot 2–3 kolonijām piemērotas platformas/balkonus, tādējādi pasargājot kolonijas no plēsējiem. Savukārt atsevišķu mākslīgo ligzdošanas vietu izveide iespējama piemērotā slapjā, atvērtā ieplakā uz zemes vai ūdenī, vietā, kur ligzdošanas laikā ir cilvēku atrašanās ierobežojumi. Tā kā kaijveidīgie putni agresīvi aizstāv savas kolonijas no plēsējiem, tad šādas uz zemes esošas kolonijas pastāvēšana palielinās nākotnes izredzes, ka ligzdošanu atsāks pīles un bridējputni.

- Informatīvu slēpņu izveide

Tiek rekomendēts DL izveidot divus slēpņus, kas paredzēti putnu un dzīvnieku vērošanai un fotografēšanai, netraucējot tos. Slēpņos un to apkārtnē jāizvieto izglītojoša informācija par DL vērtībām, putnu daudzveidību, to dzīves ciklu un aizsardzības nepieciešamību. Slēpņi veicinātu sabiedrības izpratni par putnu aizsardzību un DL nozīmi, vienlaikus nodrošinot iespēju cilvēkiem baudīt dabas vērošanu un fotografēšanu. Slēpņu izveide sekmētu dabas tūrisma attīstību un sniegtu ieguldījumu reģiona ekonomikā.

2.7. tabula. DL „Lielupes palienes pļavas” sastopamo īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Normatīvie akti	Aizsardzības statuss Latvijā /Eiropā (pēc Eiropas Sarkanā saraksta)	Populācijas īstermiņa /ilgtermiņa pārmaiņa Latvijā	Sugas sastopamība DL teritorijā
1.	Baltais gārnis	<i>Ardea alba</i>	ES I	LC/LC	Pieaug/Pieaug	1–3 putni visa gada griezumā apmeklē teritoriju barības ieguvei
2.	Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	ES I, ĪAS	LC/LC	Pieaug/Pieaug	3–4 pāri ligzdošanas laikā apmeklē teritoriju barības ieguvei
3.	Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ES I, ĪAS	VU/LC	Samazinās/Samazinās	9—14 ligzdojoši pāri
4.	Dzērve	<i>Grus grus</i>	ES I, ĪAS	LC/LC	Pieaug/Pieaug	0–1 ligzdojošs pāris. Līdz 4 putniem teritorijā atpūšas un barojas caurceļošanas un ligzdošanas laikā.
5.	Grieze	<i>Crex crex</i>	ES I, ĪAS	NT/LC	Samazinās/Pieaug	27— 30 dziedoši tēviņi
6.	Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ES I, ĪAS, MIK	VU/LC	Neskaidra/Pieaug	1 putns vairākkārt ziemas laikā apmeklē teritorijas ziemeļus barības ieguvei.
7.	Lauku lija	<i>Circus cyaneus</i>	ES I, ĪAS	CR/NT	Nezināma/Samazinās	1 putns ziemas laikā apmeklē IV teritoriju barības ieguvei
8.	Lauku piekūns	<i>Falco tinnunculus</i>	ĪAS	NT/LC	Pieaug/Nezināma	Atsevišķi putni konstatēti pavasara caurceļošanas laikā
9.	Liels dumpis	<i>Botaurus stellaris</i>	ES I, ĪAS, MIK	NT/LC	Pieaug/Pieaug	1 dziedošs tēviņš

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Normatīvie akti	Aizsardzības statuss Latvijā /Eiropā (pēc Eiropas Sarkanā saraksta)	Populācijas īstermiņa /ilgtermiņa pārmaiņa Latvijā	Sugas sastopamība DL teritorijā
10.	Lielais ķīris	<i>Larus ridibundus</i>	ĪAS, MIK	NT/LC	Samazinās/Samazinās	Līdz 70 putniem ligzdošanas laikā uzturas I teritorijā
11.	Lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	ĪAS	NT/VU	Pieaug/Pieaug	1–2 putni ziemo I teritorijā
12.	Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>	ĪAS	LC/LC	Stabila/Pieaug	Ligzdo 0–1 pāris. Caurceļošanas laikā uzturas 3–4 pāri. Ziemošanas laikā līdz 15 putniem
13.	Lielā stērste	<i>Emberiza calandra</i>	ĪAS	CR/LC	Stabila/Nezināma	1 ligzdojošs pāris I teritorijā
14.	Mazais ērglis	<i>Clanga pomarina</i>	ES I, ĪAS, MIK	LC/LC	Pieaug/Stabila	Konstatēti atsevišķi īpatņi, kas gan caurceļošanas, gan ligzdošanas laikā pārlido teritoriju. Barošanās nav konstatēta
15.	Melnā klija	<i>Milvus migrans</i>	ES I, ĪAS, MIK	EN/LC	Pieaug/Pieaug	2 IV teritoriju pārlidojoši putni pavasara migrācijā
16.	Melnkakla gārgale	<i>Gavia arctica</i>	ES I, ĪAS	CR/LC	Stabila/Samazinās	1 ziemojošs/caurceļojošs putns I teritorijā
17.	Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	ES I, ĪAS	LC/LC	Neskaidra/Nezināma	2–5 ligzdojoši pāri
18.	Pupuķis	<i>Upupa epops</i>	ĪAS	NT/LC	Pieaug/Pieaug	1 putns ligzdošanas laikā barojas IV teritorijā
19.	Purva tilbīte	<i>Tringa glareola</i>	ES I, ĪAS	VU/LC	Samazinās/Stabila	Līdz 10 migrācijas laikā caurceļojošiem, bet

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Normatīvie akti	Aizsardzības statuss Latvijā /Eiropā (pēc Eiropas Sarkanā saraksta)	Populācijas īstermiņa /ilgtermiņa pārmaiņa Latvijā	Sugas sastopamība DL teritorijā
						lokāliem putniem IV teritorijā
20.	Seivi ķauķis	<i>Locustella luscinioides</i>	ĪAS	LC/LC	Nezināma/Pieaug	9–12 ligzdojoši pāri
21.	Somzīlīte	<i>Remiz pendulinus</i>	ĪAS	LC/LC	Pieaug/Pieaug	2–3 ligzdojoši pāri
22.	Svītrainais ķauķis	<i>Sylvia nisoria</i>	ES I, ĪAS	LC/LC	Pieaug/Pieaug	6-8 ligzdojoši pāri
23.	Upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>	ES I, ĪAS, MIK	VU/LC	Samazinās/Stabila	0–2 ligzdojoši pāri, kas uzturas ligzdošanas laikā, tomēr pārliecinoša ligzdošana nav konstatēta
24.	Vidējais dzenis	<i>Leipicus medius</i>	ES I, ĪAS, MIK	LC/LC	Neskaidra/Pieaug	0–1 ligzdojoši pāri. 1 ziemojošs putns
25.	Vistilbe	<i>Lymnocryptes minimus</i>	ĪAS	CR/LC	Nezināma/Nezināma	1 caurceļojošs, lokāls putns rudens migrācijā
26.	Vistu vanags	<i>Accipiter gentilis</i>	MIK	EN/LC	Samazinās/Nezināma	1 putns ligzdošanas laikā apmeklē teritoriju barības ieguvei
27.	Ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus</i>	ES I, ĪAS, MIK	NT/LC	Pieaug/Pieaug	Atsevišķi putni pavasara caurceļošanas laikā.
28.	Zivju dzenītis	<i>Alcedo atthis</i>	ES I, ĪAS	LC/VU	Stabila/Pieaug	2 ziemojoši putni I teritorijā

ES—Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEK Par savvaļas putnu aizsardzību. **I** pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā. **II** pielikumā minētās sugas drīkst medīt saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. un 2. pielikums MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 2. pielikums MK 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

Eiropas Sarkanais saraksts (IUCN Red List) – tiek lietotās šādas apdraudēto sugu kategorijas: LC – vismazāk rūpju, NT - gandrīz apdraudēta, VU - jutīga, EN – apdraudēta, CR – kritiski apdraudēta.

2.8. tabula. Putnu direktīvas pielikumos iekļauto putnu sugu populāciju lielums DL “Lielupes pļavas”

Nr.p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Populācijas veids	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas ligzdojošo populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas ligzdojošo populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī
		Min.	Maks.			
1.	Baltais gārnis <i>Ardea alba</i>	1	3	Barojas	0,29 %–0,91 %	0,10 %–0,40 %
2.	Baltais stārķis <i>Ciconia ciconia</i>	3	4	Barojas	0,28 %–0,56 %	0,02 %–0,03 %
3.	Brūnā čakste <i>Lanius collurio</i>	9	14	Ligzdojoši pāri	0,19 %–0,60 %	0,01 %–0,04 %
4.	Dzērve <i>Grus grus</i>	0	1	Ligzdojoši pāri	0,00 %–0,20 %	0,00 %–0,04 %
5.	Grieze <i>Crex crex</i>	27	30	Dziedoši tēviņi	0,52 %–1,06 %	0,02 %–0,10 %
6.	Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	1	Barojas	0,00 %–5,00 %	0,00 %–0,83 %
7.	Lauku lija <i>Circus cyaneus</i>	1	1	Barojas/Ziemo	N/A ¹	N/A
8.	Lielais dumpis <i>Botaurus stellaris</i>	1	1	Ligzdojoši tēviņi	0,36 %–0,59 %	0,24 %–0,24 %
9.	Melnkakla gārgale <i>Gavia arctica</i>	1	1	Barojas/Caurceļo	N/A	N/A
10.	Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	2	5	Ligzdojoši pāri	0,42 %–1,84 %	0,01 %–0,06 %
11.	Purva tilbīte <i>Tringa glareola</i>	8	10	Barojas/Caurceļo	2,00 %–5,88 %	0,91 %–5,88 %
12.	Svitrainais ļauķis <i>Sylvia nisoria</i>	6	8	Ligzdojoši pāri	N/A	0,1 %–0,38 %
13.	Upes zīriņš <i>Sterna hirundo</i>	0	2	Ligzdojoši pāri	0,00 %–1,00 %	0,00 %–0,18 %
14.	Ziemeļu gulbis <i>Cygnus cygnus</i>	0	3	Barojas/Caurceļo	0,00 %–0,13 %	0,00 %–0,70 %
15.	Zivju dzenītis <i>Alcedo atthis</i>	2	2	Barojas/Ziemo	0,64 %–1,03 %	0,17 %–0,27 %

¹ Suga Latvijā neligzdo vai tai nav veikti populācijas aprēķini

2.9. tabula. Putnu direktīvas pielikumos iekļauto putnu sugu kvantitatīvie aizsardzības mērķi DL “Lielupes palienes pļavas”

Nr.p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Populācijas veids	Suga ir iekļauta "Likuma par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pielikumā	Kvantitatīvais sugas aizsardzības mērķis*
		Min.	Maks.			
1.	Baltais gārnis <i>Ardea alba</i>	1	3	Barojas		2
2.	Baltais stārķis <i>Ciconia ciconia</i>	3	4	Barojas	x	3
3.	Brūnā čakste <i>Lanius collurio</i>	9	14	Ligzdojoši pāri	x	11
4.	Dzērve <i>Grus grus</i>	0	1	Ligzdojoši pāri	x	1
5.	Grieze <i>Crex crex</i>	27	30	Dziedoši tēviņi	x	34
6.	Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	0	1	Barojas	x	1
7.	Lauku lija <i>Circus cyaneus</i>	1	1	Barojas/Ziemo		1
8.	Lielais dumpis <i>Botaurus stellaris</i>	1	1	Ligzdojoši tēviņi	x	1
9.	Melnkakla gārgale <i>Gavia arctica</i>	1	1	Barojas/Caurceļo		N/A**
10.	Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	2	5	Ligzdojoši pāri	x	3
11.	Purva tilbīte <i>Tringa glareola</i>	8	10	Barojas/Caurceļo	x	9
12.	Svītrainais ļauķis <i>Sylvia nisoria</i>	6	8	Ligzdojoši pāri		7
13.	Upes zīriņš <i>Sterna hirundo</i>	0	2	Ligzdojoši pāri	x	2
14.	Ziemeļu gulbis <i>Cygnus cygnus</i>	0	3	Barojas/Caurceļo	x	2
15.	Zivju dzenītis <i>Alcedo atthis</i>	2	2	Barojas/Ziemo		2
Sugas, kuras ir iekļautas "Likuma par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pielikumā, taču plāna izstrādes laikā teritorijā nav konstatētas (populācija no 2002. gada DA plāna vai no 2012. gada Natura SDF (gugatnim, mazajam ormanītim, ormanītim))						
16.	Gugatnis <i>Philomachus pugnax</i>	1	1	Ligzdojoši pāri	x	N/A
17.	Ķikuts <i>Gallinago media</i>			Ligzdojoši pāri	x	N/A
18.	Lielais ķīris <i>Larus ridibundus</i>			Barojas	x	70
19.	Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>			Barojas/Ziemo	x	2

Nr.p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Populācijas veids	Suga ir iekļauta "Likuma par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pielikumā	Kvantitatīvais sugas aizsardzības mērķis*
		Min.	Maks.			
20.	Mazais gulbis <i>Cygnus columbianus</i>			Barojas/Ziemo	x	N/A
21.	Mazais ormanītis <i>Porzana parva</i>	1	1	Ligzdojoši pāri	x	1
22.	Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>				x	N/A
23.	Melnais zīriņš <i>Chlidonias niger</i>	0	10	Ligzdojoši pāri	x	1
24.	Ormanītis <i>Porzana porzana</i>	1	1	Ligzdojoši pāri	x	1
25.	Zilrīklīte <i>Luscinia svecica</i>	0	1	Ligzdojoši pāri	x	N/A
26.	Melnā puskuitala <i>Limosa limosa</i>	5	15	Ligzdojoši pāri	x	N/A

*SSCO jeb *site specific conservation objective* atbilstoši projektā "LIFE FOR SPECIES" izstrādātajiem sugu aizsardzības mērķu noteikšanas kritērijiem (ģeometriskais vidējais no esošās populācijas minimālā un maksimālā skaita, ja piezīmēs nav norādīts citādi)

**N/A - suga teritorijā vai nu iekļūst nejauši, vai arī pieejamo biotopu, klimata u.c. izmaiņu rezultātā sugas atgriešanās teritorijā nav paredzama

2.4.2.2. Zīdītāji

2006. gadā izstrādātajā DL “Lielupes palienes pļavas” DA plānā zīdītāju fauna netika detalizēti pētīta. DA plāna sadaļā par zīdītājiem ir minēts, ka teritorijā konstatēta bebra *Castor fiber* un ūdra *Lutra lutra* klātbūtne un novērota sikspārņu barošānās. Konkrētas novērošanas vietas zīdītāju sugām nav norādītas. Detalizēti pētījumi sikspārņu sugu noteikšanai nav veikti.

2016. gadā pēc SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” pasūtījuma DL I teritorijā veikta sikspārņu izpēte un eksperta atzinuma sagatavošana projekta IVN ziņojuma izstrādei transporta pārvada (tilta) izbūvei pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā, atbilstoši VPVB 2015. gada 30. decembrī izsniegtajai novērtējuma programmai. Izpēte tika veikta septembrī, kas sikspārņu gada ciklā ir laiks pēc vairošanās un vēls rudens migrācijas laiks. Galvenokārt tika veikti novērojumi uz Pilssalas, kā arī Lielupes labajā krastā un Driksas kreisajā krastā iepretim salas vidusdaļai. Sikspārņu sugu noteikšanai tika izmantoti ultraskaņas detektori. Novērojumi veikti gan kājām ietā maršrutā uz Pilssalas, gan izvēlētos punktos uz salas, Lielupes labajā krastā un Driksas kreisajā krastā. Novērotie sikspārņu eholokācijas saucieni tika ierakstīti detektora atmiņas kartē un vēlāk analizēti ar skaņu analīzes programmu. Pēc ierakstu izvērtēšanu teritorijā tika konstatētas četras sikspārņu sugas: ziemeļu sikspārnis *Eptesicus nilssonii*, Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*, rūsganais vakarsikspārnis *Nyctalus noctula* un divkrāsainais sikspārnis *Vespertilio murinus*. Bez tam vairākos novērojumos konstatēti *Myotis* ģints sikspārņi, kuru sugas noteikšana ar ultraskaņas detektoru palīdzību ir nedroša.

DA plāna pētījuma ietvaros DL teritorijā apstiprināta augstākminēto četru sikspārņu sugu sastopamība, kā arī novērota jauna suga – ūdeņu naktssikspārnis *Myotis daubentonii*. Sikspārņi tika konstatēti ar ultraskaņas detektoru palīdzību visās četrās DL teritorijās, taču pļavās to aktivitāte bija zema. Pļavās izvietotajās uzskaites stacijās un kājām veiktajos maršrutos tika novērotas četras sugas, no kurām biežākās bija rūsganais vakarsikspārnis un ziemeļu sikspārnis, savukārt Natūza sikspārnim un divkrāsainajam sikspārnim bija daži novērojumi. Salīdzinoši augstāka sikspārņu aktivitāte novērota Pilssalas dienvidu daļā. Veicot uzskaiti maršrutos, sikspārņi tika vēroti arī ar termobinokļa palīdzību. Vienīgā sauszemes teritorija, kur sikspārņi bija redzami ilgstoši barojamies bija II teritorija, kur vienlaicīgi bija redzami 3-4 rūsganie vakarsikspārņi, lidojot vismaz 50 m augstumā gan virs pļavas, gan virs Lielupes. Virs pļavām zemu lidojoši sikspārņi šajā pētījumā netika novēroti. Augstu lidojoši sikspārņi novēroti arī virs Lielupes, veicot uzskaites no laivas. Sikspārņu barības objektu – kukaiņu izcelsme lielā augstumā virs zemes nav zināma; iespējams, ka daļa no tiem ir saistīti ar pļavu biotopiem. Abos gadījumos nevarēja viennozīmīgi vērtēt sikspārņu piesaisti konkrētam biotopam – pļavām, upei vai Jelgavas valstspilsētas apbūvei. Ņemot vērā sikspārņu mobilitāti nakts laikā, apmeklējot dažādas barošānās vietas līdz 10 un vairāk km rādiusā ap to dienas mītnēm, nav iespējams metodiski pamatoti novērtēt sikspārņu sugu populāciju lielumu dabas lieguma teritorijā. Sikspārņu dienas slēptuves šajā teritorijā netika konstatētas un to esamība ir maz ticama.

Pēc reģistrētās sikspārņu aktivitātes, sikspārņiem visnozīmīgākā DL teritorija ir Lielupes akvatorija I teritorijā starp Pilssalu un pļavām Lielupes labajā krastā.

Dabas aizsardzības vērtība

Sikspārņu sugu aizsardzībā īpaši nozīmīga ir Lielupe, kā arī dīķi Pilssalā un Lielupes labā krasta pļavās. DL nozīmīgākā daļa – palienes pļavas – nav uzskatāmas par sikspārņiem īpaši nozīmīgu teritoriju, tomēr arī virs pļavām sikspārņi tika konstatēti. Jāņem vērā, ka šis pētījums neaptvēra visu sikspārņu bioloģiskā cikla periodu. Iespējams, ka augustā un septembrī, kas ir sikspārņu sezonālo pārlidojumu laiks, to aktivitāte ir augstāka.

Sociālekonomiskā vērtība

Sikspārņiem DL teritorijā nav tiešas ietekmes uz cilvēka rekreāciju vai saimniecisko darbību, t.i., nav sagaidāmas konfliktsituācijas, kā piemēram, gadījumos, kad sikspārņu kolonijas apmetas ēkās un citās infrastruktūras būvēs. Sikspārņi kā nozīmīga bioloģiskās daudzveidības komponente var tikt izmantoti sabiedrības izglītošanas nolūkos. DL teritorijā var plānot ekskursiju maršrutus, kur gida pavadībā interesenti var vērot sikspārņu lidošanu un barošanos brīvā dabā. Šai aktivitātei piemērotākā teritorija ir Pilssalas dienvidu gals, kā arī Jelgavas pils apkārtnē.

Ietekmējošie faktori

Ietekme uz sikspārņiem šajā teritorijā varētu būt netieša, ja teritorijas apsaimniekošanas metodes pasliktinātu kukaiņu sugu daudzveidību un kopējo biomasu palienes pļavās.

Tieša ietekme uz sikspārņiem varētu izpausties mākslīgā apgaismojuma ierīkošanā Lielupes vai Driksas krastos, kam ir atbaidoša ietekme uz sikspārņiem.

Negatīva ietekme uz sikspārņu barošanās un pārlidojumu vietām varētu būt apgaismojumam uz plānotā transporta pārvada. Tas ne tikai atbaidītu sikspārņus no to barošanās vietām, bet arī radītu barjeras efektu tām sikspārņu sugām, piemēram, ūdeņu naktssikspārņiem, kas barojas virs ūdens. Ja uz tilta izvietotais apgaismojums izgaismotu Lielupes ūdens virsmu tilta tuvumā, sikspārņiem tiktu radīts šķērslis nakts un sezonālo pārlidojumu laikā.

2.10. tabula. DL “Lielupes palienes pļavas” konstatētās Latvijā un Eiropā aizsargājamās un citādi vērtīgās zīdītāju sugas un to aizsardzības statuss

Nr.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums Latvijā	Sugas sastopamība DL teritorijā	Aizsardzības mērķis
1.	Bebrs	<i>Castor fiber</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija	FV	bieži	60
2.	Ūdrs	<i>Lutra lutra</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija	FV	neskaidra	3 indivīdi
3.	Ziemeļu sikspārnis	<i>Eptesicus nilssonii</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija, EUROBATS	FV	bieži	285 ha
4.	Natūza sikspārnis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija, EUROBATS	U1	diezgan reti	285 ha
5.	Rūsganais vakarsikspārnis	<i>Nyctalus noctula</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija, EUROBATS	U1	bieži	285 ha
6.	Divkrāsainais sikspārnis	<i>Vespertilio murinus</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija, EUROBATS	FV	reti	285 ha
7.	Ūdeņu naktssikspārnis	<i>Myotis daubentonii</i>	ĪAS, ES IV	Bernes konvencija, EUROBATS	FV	samērā bieži	52 ha

Informācija par sugu aizsardzības stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Saīsinājumi:

SG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama ĪA teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms;

Bernes konvencija - 16.09.1979.g. „Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību

EUROBATS – Vienošanās par sīkspārņu aizsardzību Eiropā (saistībā ar Bonnas konvenciju). Latvija ir dalībvalsts kopš 2003. g.

2.11. tabula. Biotopu direktīvas pielikumos iekļauto zīdītāju sugu populāciju lielums DL “Lielupes pļavas”

Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
	Min.	Maks.				
Bebrs <i>Castor fiber</i>	60 ind.	100 ind.	<1	<1	15*	<1
Ūdrs <i>Lutra lutra</i>	1 ind.	3 ind.	1,1	<1	52**	1,1
Ziemeļu sīkspārnis <i>Eptesicus nilssonii</i>	11 1X1 km režģa šūnu vienības	11 1X1 km režģa šūnu vienības	<1	<1	285	<1
Natūza sīkspārnis <i>Pipistrellus nathusii</i>	11 1X1 km režģa šūnu vienības	11 1X1 km režģa šūnu vienības	<1	<1	285	<1
Rūsganais vakarsīkspārnis <i>Nyctalus noctula</i>	11 1X1 km režģa šūnu vienības	11 1X1 km režģa šūnu vienības	<1	<1	285	<1
Divkrāsainais sīkspārnis <i>Vespertilio murinus</i>	11 1X1 km režģa šūnu vienības	11 1X1 km režģa šūnu vienības	<1	<1	285	<1
Ūdeņu naktssīkspārnis <i>Myotis daubentonii</i>	7 1X1 km režģa šūnu vienības	7 1X1 km režģa šūnu vienības	1,1	<1	52**	1,1

*Platība rēķināta kā 15 km visu upju krastu kopgarums reizināts ar 10 m piekrastes joslu

** Visu liegumā ietilpstošo ūdensteču kopējā platība

2.4.2.3. Zivis un vēžveidīgie

Lielupē un tās baseina upēs pētījumos līdz šim konstatētas un ir ziņots par noķeršanu zvejā un makšķerēšanā, vai iespējams sastopamas, 36 zivju, 2 nēģu un 2 vēžu sugas: plaudis *Abramis brama*, pavīķe *Alburnoides bipunctatus*, vīķe *Alburnus alburnus*, zutis *Anguilla anguilla*, salate *Aspius aspius*, bārdainais akmeņgrauzis *Barbatula barbatula*, plicis *Blicca bjoerkna*, karūsa *Carassius carassius*, sudrabkarūsa *Carassius gibelio*, akmeņgrauzis *Cobitis taenia*, platgalve *Cottus gobio*, karpa *Cyprinus carpio*, līdaka *Esox lucius*, trīsdatu stagars *Gasterosteus aculeatus*, grundulis *Gobio gobio*, ķīsis *Gymnocephalus cernua*, upes nēģis *Lampetra fluviatilis*, straute nēģis *Lampetra planeri*, ausleja *Leucaspis delineatus*, sapals *Squalius cephalus*, ālants *Leuciscus idus*, baltais sapals *Leuciscus leuciscus*, vēdzele *Lota lota*, pīkste *Misgurnus fossilis*, asaris *Perca fluviatilis*, mailīte *Phoxinus phoxinus*, deviņdatu stagars *Pungitius pungitius*, spidiļķis *Rhodeus sericeus*, rauda *Rutilus rutilus*, lasis *Salmo salar*, taimiņš *Salmo trutta*, zandarts *Sander lucioperca*, rudulis *Scardinius erythrophthalmus*, sams *Silurus glanis*, alata *Thymallus thymallus*, līnis *Tinca tinca*, vimba *Vimba vimba*, sīga *Coregonus spp.*, salaka *Osmerus eperlanus*, šaurspīļu vēzis *Pontastacus leptodactylus* un dzeloņvaigu vēzis *Orconectes limosus*.

Pētnieciskajā zvejā DL Lielupes palienes pļavas līdz šim konstatētas 17 zivju sugas. Rūpnieciskajā zvejā, kas Lielupē tika veikta līdz 2004. gadam, ziņots par 16 sugu noķeršanu: līdaka, plaudis, plicis, rauda, rudulis, līnis, karūsa, karpa, zandarts, asaris, zutis, ālants, zandarts, vēdzele, sīga, sams, sapals. Licencētajā makšķerēšanā ziņots par 8 zivju sugām: asaris, karūsa, līdaka, līnis, rauda, rudulis, vimba un zandarts. Lielupes baseina upēs tiek veikta akvakultūrā audzētu sugu mazuļu ielaišana zivju krājumu papildināšanai. Saskaņā ar publiski pieejamiem datiem, laikā no 1965.- 2020. gadam Lielupes baseina upēs ielaisti sekojošu zivju sugu mazuļi: alata, karpa, līdaka, līnis, Sibīrijas store, zutis, līdaka, sīga, lasis, taimiņš, zandarts un platspīļu vēzis.

No iepriekšminētajām sugām karpa, sudrabkarūsa un dzeloņvaigu vēzis ir introducētas sugas, bet dzeloņvaigu vēzis saskaņā ar ES regulu 1143/2014 atzīts par invazīvu. Sudrabkarūsa un dzeloņvaigu vēzis aklimatizējušās un izveidojušās pašatīstījušās populācijas. Karpas atražošanās dabiskos apstākļos Latvijas upēs un ezeros līdz šim nav tikusi novērota. Suga ir plaši izplatīta, tās krājumu papildināšana ir antropogēnās darbības rezultāts, t.i., sankcionēta vai nesankcionēta karpas mazuļu ielaišana un izplatīšanās upju u.c. ūdensteču tīklā starp savstarpēji savienotām ūdenstilpēm ezeriem un dīķiem. Alata ticamāk Lielupes baseina upēs nav aklimatizējusies. Nav zināmi Sibīrijas stores *Acipenser baeri* noķeršanas gadījumi Lielupē.

Palede *Alosa fallax* un kaze *Pelecus cultratus* samērā regulāri tiek noķertas Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos. Šo sugu migrācija uz nārstu Lielupē ir mazvarbūtīga. Arī sīga *Coregonus maraneus* ticamāk Lielupē nevairojas.

Upes posms DL “Lielupes palienes pļavas” piemērots lēni tekošu un stāvošu (potamāla) ūdeņu zivju sugām. Ceļotājzivīm lasim, taimiņam un vimbai piemērotie

ritrāla biotopi atrodas augšpus Mežotnes, kā arī Mēmelē Lietuvas teritorijā. DL “Lielupes palienes pļavas” nav šo sugu reprodukcijai piemērotu apstākļu.

Dabas aizsardzības vērtība

DL “Lielupes palienes pļavas” konstatētas divas Biotopu direktīvas sugas akmeņgrauzis un spidiļķis. Salate pētījumos nav tikusi noķerta, taču zināms, ka tā sastopama visā Lielupē, kā arī tās satekupēs Mēmelē un Mūsā. Iespējams, šī zivju suga DL nevairojas. Taču Lielupes posms tā teritorijā vērtējams kā salates uzturēšanās un barošanās vietas. Potenciāli DL gan Lielupē, gan Driksā sastopama arī pīkste.

Savukārt ceļotājzivīm šajā upes posmā nav nārstam piemērotu biotopu un to mazuļu uzturēšanās un barošanās vietu, attiecīgi, teritorijai nav nozīmes to aizsardzībai. Šīs sugas nav lietderīgi iekļaut DL “Lielupes palienes pļavas” DA plānā.

Jāatzīmē, ka līdz šim laša atražošanās Lielupes baseina upēs Latvijas teritorijā nav tikusi pierādīta. Zināmi šīs sugas pieaugušu īpatņu noķeršanas gadījumi Mēmelē Lietuvas teritorijā (T.Virbickas personisks ziņojums). Latvijā gan Lielupē, gan Mēmelē līdz šim noķerti tikai audzētavu izcelsmes laši.

Sociālekonomiskā vērtība

Nozīmīgākā saimnieciski izmantojamā zivju suga Lielupes baseinā ir vimba. Pēc Rīgas HES izbūves Daugavā tā kļuvusi par lielāko un nozīmīgāko šīs sugas populāciju salīdzinājumā ar citām Rīgas līča upēm. No 2004. gada rūpnieciskā zveja Lielupē tika aizliegta. Vimbas resursi tiek izmantoti rūpnieciskajā zvejā Latvijas piekrastes ūdeņos, kā arī zvejā Daugavā un Buļļupē un licencētajā makšķerēšanā pie Bauskas. Laikā no 2011.- 2021. gadam piekrastes zvejā nozvejotas vidēji 46 t vimbas, zvejā upēs – 1,8 t un makšķerēšanā Lielupē, Mūsā un Mēmelē pie Bauskas – 8 t. Dati par citu zivju sugu lomiem makšķerēšanā ir ļoti nepilnīgi.

Lielupes zivsaimnieciskā produktivitāte ir salīdzinoši augsta, to nosaka biogēno elementu N un P notece no upes baseinā esošajām lauksaimniecībā izmantojamajām platībām.

Ietekmējošie faktori

Ūdens kvalitāte

Gan Lielupē kopumā, gan upes posmā DL “Lielupes palienes pļavas” plašāk izplatītas un biežāk sastopamas ekoloģiski tolerantas zivju sugas. Pētījumu rezultāti Latvijas upēs liecina, ka šo sugu īpatņu skaitam un biomasai ir tendence pieaugt, pieaugot N_{kop} robežās līdz 3 mg/l. Savukārt P_{kop} pieaugums šos lielumus faktiski neietekmēja (Birzaks, 2011).

Jāatzīmē, ka Lielupē novērota zivju un vēžu masveida nobeigšanās ūdens piesārņojuma rezultātā, kas pēdējo reizi notika Jelgavā 2005. gadā.

Invasīvās sugas

Lielupē, attiecīgi arī DL sastopama invazīva vēžu suga dzeloņvaigu vēzis *Orconectes limosus*. Zināms, ka šī suga ir “vēžu mēra” izraisītāja *Aphanomyces astaci* pārnēsātāja. Invazīvo vēžu sugu izplatība un sastopamība liecina, ka tie izplatās migrējot upju tīklā, kā arī tiek pārvadāti un ielaisti nesankcionēti jaunās vietās (Birzaks, Škute, 2019; Aleksejevs, Birzaks, 2020). Ūdenstilpēs, kur tie sastopami, Eiropas vēžu sugas platspīļu vēzis un šaurspīļu vēzis ir izzudušas vai to skaits būtiski samazinājies (Skov et al., 2011).

Latvijā līdz šim nav izstrādāts pasākumu plāns invazīvo vēžu sugu ierobežošanai. Zinātnisko pētījumu rezultāti liecina, ka ir novērojama un sagaidāma invazīvo saldūdens sugu izplatīšanās uz ziemeļiem (sadaļa Klimata izmaiņu ietekme).

Zivju mazuļu ielaišana

Lielupē regulāri tika ielaisti dažādu sugu zivju mazuļi. To ielaišanas efektivitāte netika pētīta, tomēr ņemot vērā zivju monitoringa rezultātus, Lielupē (Latvijas teritorijā) nav izveidojusies laša un taimiņa pašatjaunojošā populācija. Savukārt Lietuvas teritorijā Mēmelē tikuši noķerti uz nārstu migrējoši laši un taimiņi. Nav datu par sekmīgu šo sugu nārsta rezultātu Lielupes baseina upēs Lietuvas teritorijā.

Pozitīvu efektu varētu dot stikla zušu ielaišana Lielupē un tās baseina upēs. Zinātniskajā literatūrā ir minēts, ka zutis ir samērā efektīvs invazīvo vēžu sugu apkarošanā (Aguiloni et al., 2010).

Klimata izmaiņu ietekme

Tiek prognozēts, ka klimata izmaiņu ietekmē mērenajā klimata joslā varētu mainīties zivju dzīves apstākļi, tiem uzlabojoties siltūdens, bet pasliktinoties aukstūdens sugām (Palmer et al, 2009). Boreālajā ekoreģionā tiek prognozēta siltūdens sugu areāla paplašināšanās ziemeļu virzienā un aukstūdens sugu sastopamības samazināšanās (Heino, et. al, 2009).

Klimata izmaiņu ietekme uz zivju populācijām Latvijā novērota kā masveida aukstūdens zivju nobeigšanās ezeros vasaras periodā, ceļotājzivju migrācijas laiku nobīde u.c. (Aleksejevs & Birzaks 2011; Aleksejevs & Birzaks 2012; Birzaks, 2020). Klimata izmaiņas var padarīt saldūdeņu ekosistēmas piemērotas invazīvajām sugām, kas agrāk tām nebija piemērotas. Pētījumi Lietuvā liecina, ka invazīvā suga Amūras čebačeks *Psuedorasbora parva* var izplatīties uz ziemeļiem, migrējot upju tīklā arī Lielupes baseinā (Rakauskas et al, 2021). Invazīvo sugu kontrole un/vai izskaušana ir viens no svarīgākajiem pasākumiem bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai saldūdeņu ekosistēmās (Birzaks, 2023).

Nelegālā zveja

Nelegāla zveja Lielupē un tās pietekās leņpus DL “Lielupes palienes pļavas” var traucēt ceļotājzivju nārsta migrāciju un samazina iepriekšminēto sugu vaislinieku skaitu. Svarīgi nodrošināt savlaicīgu un pietiekamu šādu darbību kontroli.

2.12. tabula. DL „Lielupes palienes pļavas” sastopamo īpaši aizsargājamo zivju un vēžveidīgo sugu saraksts

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums Latvijā	Sugas sastopamība DL teritorijā	Aizsardzības mērķis
1.	Akmeņgrauzis	<i>Cobitis taenia</i>	ES II	FV	Bieži	47,56 ha
2.	Spidiļķis	<i>Rhodeus amarus</i>	ES II	FV	Bieži	47,56 ha
3.	Salate	<i>Aspius aspius</i>	ES II, ĪAS, MIK	FV	Parasts	47,56 ha
4.	Pīkste	<i>Misgurnus fossilis</i>	ES II	FV	Potenciāli	47,56 ha

Informācija par sugu aizsardzības stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Saīsinājumi:

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 2. pielikums MK 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

2.13. tabula. Biotopu direktīvas pielikumos iekļauto zivju sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība DL “Lielupes palienes pļavas”

Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā ¹		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā ²
	Min.	Maks.				
Akmeņgrauzis <i>Cobitis taenia</i>	5		0,1	0,02	47,56	0,3
Spidiļķis <i>Rhodeus amarus</i>	5		0,4	0,11	47,56	0,8
Salate <i>Aspius aspius</i>	5		0,6	0,18	47,56	3,0
Pīkste <i>Misgurnus fossilis</i>	5		0,1	0,02	47,56	0,6

¹ – vērtēta 1x1 km režģa šūnu vienībās kā min populācija

² - vērtēta pēc Birzaks&Nitcis, 2023

2.4.2.4. Bezmugurkaulnieki

Datu ievākšanai par DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijā sastopamajām reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugām tika pārbaudītas šādas datubāzes: DDPS “Ozols”, teritorijas Natura 2000 SDF, Mārtiņa Kalniņa veidotā Latvijas bezmugurkaulnieku izplatības datu bāzē (LINDA), portālā Dabasdati.lv reģistrēto ierakstu datubāzē. DL teritorijā nav veiktas bezmugurkaulnieku monitoringa aktivitātes. EMERALD projekta ietvaros DL teritorija tika apsekota, bet informācija par bezmugurkaulnieku sugām anketās nav pieejama

Līdz DA plāna izstrādei 2006. gadā, nebija pieejami dati par DL “Lielupes palienes pļavas” bezmugurkaulnieku faunu, bet plāna izstrādes rezultātā tika veikts teritorijā esošo bezmugurkaulnieku faunas apkopojums. Kopumā 2006. gadā izstrādātajā DA plānā tika atzīmēta trīs bezmugurkaulnieku sugu sastopamība teritorijā: sūnu cilindrgliemezis *Pupilla muscorum*, kas norādīta kā Latvijā reti sastopama suga, līdz ar to katra sugas atradne tika uzskatīta par nozīmīgu, kārklu zaigraibenis *Apatura iris* un parka vīngliemezis *Helix pomatia*. Vēl divas sugas zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar* un zaļā upju spāre *Ophiogomphus cecilia* tika norādītas kā potenciāli iespējamās teritorijā.

Līdz DA plāna izstrādes uzsākšanai Natura 2000 SDF tika iekļauta biežā perlamutrene *Unio crassus*. DDPS “Ozols” pieejamie dati liecina, ka teritorijā ir konstatēts 3260 biotopa 2. variants (3260_2 – dabiskas upes un upju posmi, kuros vidējais straumes ātrums ir mazāks par 0,2 m/s, tādējādi DL teritorijā nav biežajai perlamutrenei piemērotu dzīvotņu (straujteču vai seklu upju posmu). Natura 2000 teritoriju monitoringa 2017. gada atskaitē (Vilks (red.), 2017) norādīts, ka “teritorijā nav sugai piemērotu dzīvotņu”. Rekomendēts dzēst ierakstu SDF; visdrīzāk ieraksts uzskatāms par zinātnisku kļūdu. Veicot teritorijas apsekošanu 2024. gadā DL teritorijā netika konstatēti biežās perlamutrenes īpatņi vai sugai optimālas dzīvotnes, rezultātā suga ir izslēdzama no DL Natura 2000 SDF.

Kopš 2021. gada LBTU Augu aizsardzības zinātniskais institūts "Agrihorts", Zemkopības ministrijas finansēta projekta "Pākšaugu aktuālo kaitēkļu efektīvāko ierobežošanas paņēmienu izvērtēšana un noteikšana un lauksaimniecībai nozīmīgāko apputeksnētāju dzīvotspēju ietekmējošo faktoru identificēšana" ietvaros Pilssalā veic bišu dzimtas *Apidae* pētījumus. Līdz šim teritorijā nav konstatētas sugas ar dabas aizsardzības nozīmi.

DDPS “Ozols” pieejamie dati liecina, ka 2016. gadā teritorijā ir reģistrēts zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar*. Sugu 23.08.2016. konstatēja Anete Pošiva – Bunkovska. Portālā dabasdati.lv ir reģistrēts vēl viens A. Pošivas – Bunkovskas zirgskābeņu zilenīša novērojums 15.09.2016., kas attiecināms uz jau iepriekš norādīto sugas atradni.

Dabas aizsardzības vērtība

DA plāna izstrādes ietvaros DL teritorijas apsekošana tika pakārtota teritorijā potenciāli sastopamo bezmugurkaulnieku fenoloģijai, veicot teritorijas apsekošanu 26.-27.05.2024., 14.-15.06.2024. un 17.-18.08.2024.

Kopumā DL teritorijā konstatētas sešas retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Atkārtoti konstatēta līdz šim teritorijā zināmā, Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību II pielikumā suga – zirgskābeņu zilenītis un V pielikuma suga – parka vīngliemezis *Helix pomatia* (skatīt 2.14. tabulu).

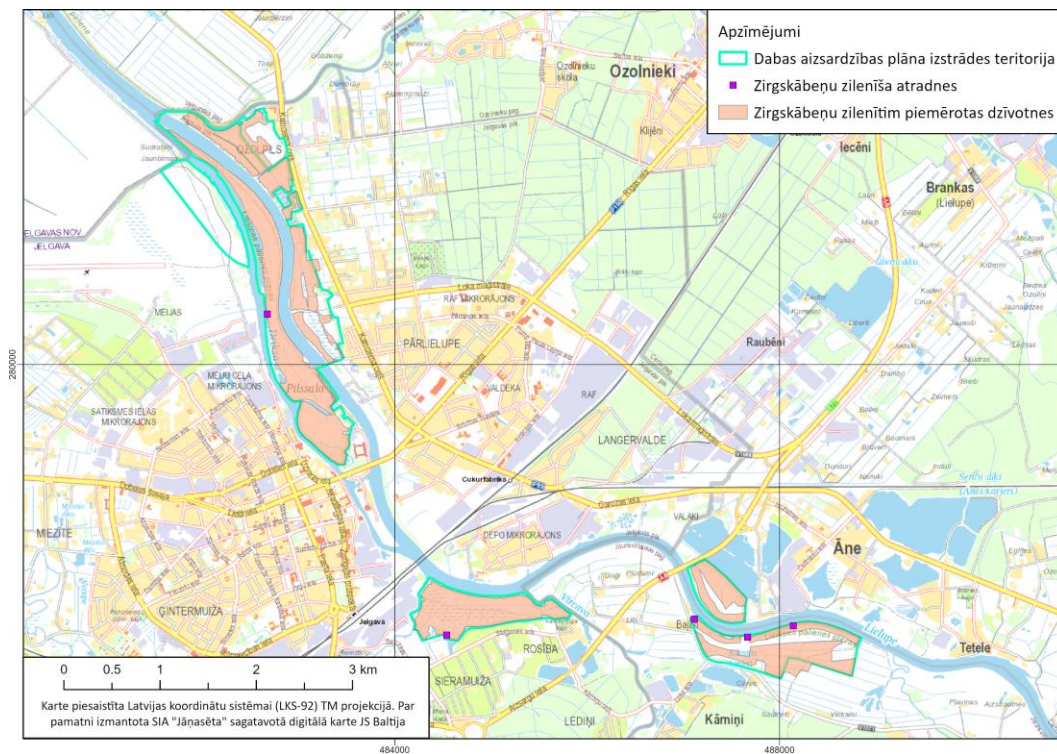
Divas no DL teritorijā konstatētajām sugām iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, viena ierobežoti izmantojamo sugu sarakstā un trīs sugas iekļautas Latvijas sarkanajā grāmatā (Spuris, 1998).

Veicot teritorijas apsekošanu, galvenā uzmanība tika pievērsta Biotopu direktīvas II pielikumā iekļauto sugu sastopamībai un to populāciju lieluma novērtējumam. Biotopu Direktīvā iekļauto sugu uzskaites metodika tika balstīta uz Bez mugurkaulnieku monitoringa metodiku Natura 2000 teritorijās. Populāciju novērtējums tika veikts saskaņā ar metodiku, kas tika izmantota LIFE Integrētā projekta: Natura2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija LIFE19 IPE/LV/000010, Natura 2000 teritorijas līmeņa aizsardzības mērķu (CO) noteikšanas aktivitātē. Pārējo sugu konstatēšana ir vērtējama kā papildu rezultāts un šo sugu populācijas netika vērtētas.

Zirgskābeņu zilenīša (skat. 2.13. attēlu) – raksturīgais biotops Latvijā ir vidēji mitri un mitri zālāji gar ezeriem, upēm, mitrāji ar kāpuru barības augiem. Zirgskābeņu zilenītis ir oligofāgs, tā kāpuri barojas ar zirgskābenēm *Rumex confertus*, krastmalu skābeni *R. hydrolapathum*, cirtaino skābeni *R. crispus*, ūdeņu skābeni *R. aquaticus* (Strausz et al. 2012). Veicot kamerālo teritorijas izvērtēšanu, konstatēts, ka sugai piemērotās dzīvotnes aptver lielāko DL daļu. Suga nav tieši saistīta ar Biotopu direktīvas I pielikuma biotopiem, piemērotas dzīvotnes tika atlasītas balstoties uz tauriņa barības auga sastopamības iespējamību. Kā sugai piemērotas tika atlasītas sekojošas teritorijā esošās dzīvotnes: 6450 *Palieņu zālāji*, kā arī BVZ, putnu BVZ un ilggadīgie zālāji, kas lokalizēti upju, ezeru vai dīķu piekrastes 100 m joslā. *Lycaena dispar* ir suga, kurai raksturīgs zems īpatņu blīvums, bet augsta īpatņu dispersijas spēja. Imago var izplatīties tūkstošiem metru (Settele et al. 2000); šajā gadījumā izplatīšanās spējas tiek pieņemtas 3500 m attālumā no kāpuru attīstības biotopa. Ņemot vērā, ka DL teritorija ir fragmentēta, katrā teritorijas izolētā daļā, sugai piemērotās dzīvotnēs tika iezīmēti 5 apsekošanas maršruti, katrs maršruts 2000 metru garumā. Trīs no 5 maršrutiem suga tika konstatēta, attiecīgi, divos maršrutos konstatēts pa vienam mērksugas īpatnim un vienā 3 īpatņi. Divos maršrutos sugas īpatņi netika konstatēti, tomēr, vērtējot sugas izplatīšanās spējas un biotopu piemērotību, uzskatāms, ka arī šīs dzīvotnes ir sugas apdzīvotas. Saskaņā ar metodiku uzskaitē tika veikta 5 metru platās joslās, līdz ar to katra maršruta kopējā platība ir 1 ha. Aprēķinos tika izmantoti tikai tie maršruti, kur suga konstatēta, kā arī uz visu teritoriju attiecināms vidējais šajos maršrutos konstatēto īpatņu skaits, t.i. $(3 + 1 + 1) / 3 = 1.67$ īpatņi, kas uzskatāms par minimālo īpatņu skaitu uz piemērotās dzīvotnes hektāru teritorijā. Maksimālais ticamais īpatņu skaits balstās uz sugas monitoringa rezultātiem Natura 2000 teritorijās Latvijā, t.i., 6 īpatņi/ha. Kopējā sugas kāpuru attīstībai piemērotās dzīvotnes platība DL sastāda 248 ha (skat. 2.14. attēlu).

2.13. attēls. Zirgskābeņu zilenīša *Lycaena* tipiska dzīvotne DL teritorijā un īpatņa fotogrāfija (foto: M.Balalaikins)

2.14. attēls. Zirgskābeņu zilenīša *Lycaena dispar* sastopamības poligoni un atradnes DL teritorijā

Minimālais īpatņu skaits teritorijā ir $1.67 \times 248 = \sim 414$; maksimālais $6 \times 248 = 1488$. Lai noteiktu Natura 2000 teritorijas līmeņa aizsardzības mērķi (CO) zirgskābeņu zilenītim, populācijas vērtējumam tika izmantots ģeometriskais vidējais, starp maksimālajām un minimālajām vērtībām, kas ir 785 īpatņi. Salīdzinot ar citām sugas apdzīvotām Natura 2000 teritorijām, konstatēts, ka DL “Lielupes palienes pļavas” ir augsts sugas sastopamības blīvums un CO nosakāms 785 īpatņu apmērā.

Citas īpaši aizsargājamas dienas tauriņu sugas vai tām piemērotās dzīvotnes DL teritorijā netika novērotas. Līdz šim teritorijai ir norādīta kārklu zaigraibeņa sastopamība. Speciāli sugas uzskaites pasākumi DA plāna izstrādes ietvaros netika veikti, bet DL teritorijā ir plaši izplatītas sugai piemērotas dzīvotnes un sugas sastopamība ir ticama. Vietnē dabasdati.lv ir reģistrēti vairāki ieraksti, kas attiecināmi uz plaši sastopamām dienas tauriņu sugām. Kopumā teritorija ir uzskatāma par apputeksnētājiem, tajā skaitā dienas tauriņiem nozīmīgu.

Parka vīngliemezis *Helix pomatia* DL teritorijā ir reģistrēts vairākās atradnēs. Suga sastopama pamatā teritorijas perifērijā, gar ūdenstecēm, kā arī vietās ar koku un krūmu apaugumu, kas ir sugas izplatības koridori. Atradnēs tika konstatēti atsevišķi īpatņi un to uzskaitē nav veikta.

Natura SDF iekļautā suga sūnu cilindrgliemezis *Pupilla muscorum* teritorijas apsekošanas rezultātā netika konstatēta. Jāņem vērā, ka līdz 2011. gadam, t.i., periodā, kad suga tika iekļauta teritorijā sastopamo sugu sarakstā, Latvijā nebija zināma līdzīga suga *Pupilla pratensis*. DL teritorija ir piemērota *P. Pratensis* sastopamībai un nav pierādījumu tam, kura no sugām konstatēta DL teritorijā. Rezultātā tiek rekomendēts sūnu cilindrgliemezi *Pupilla muscorum* dzēst no DL SDF.

Spožā skudra *Lasius fuliginosus* ligzdas veido atsevišķi augošu koku dobumos un pie koku saknēm. Tās pārsvarā apdzīvo bioloģiski vecus lapu kokus, visbiežāk ozolus un liepas. Vairāki koki var būt savstarpēji saistīti ar ejām un veidot kopskaitā dažus miljonus skudru lielu koloniju. DL suga konstatēta vienā atradnē, atsevišķi stāvošā ozolā, zālāja poligonā (skat. 2.15. attēlu).

2.15. attēls. Bioloģiski nozīmīgs ozols DL teritorijā un dobuma foto ar spožās skudras īpatņiem (foto: M.Balalaikins)

DL teritorijā, gar ūdenstecēm un grāvjiem ir samērā liels vītoli īpatsvars, tajā skaitā dobumaini koki, kas ir piemēroti spožās skudras sastopamībai. Dobumainie lapkoki ir piemēroti arī citām saproksīlo kukaiņu sugām, piemēram, marmora rožvabolei. Apsekošanas laikā šī suga netika konstatēta, bet tās sastopamība DL teritorijā ir

paredzama. Ar koku un krūmu joslām saistītā suga ir zaļais vītlograuzis *Aromia moschata*. Suga konstatēta vienā atradnē, bet tās sastopamība paredzama visā DL teritorijā, galvenokārt gar ūdenstecēm.

DL teritorijā tika vērtēta aizsargājamo spāru sugu potenciālā sastopamība. Vairākās stāvošo ūdeņu dzīvotnēs tika apsekotas ar mērķi konstatēt purvuspāru sugas, tomēr to sastopamība teritorijā neapstiprinājās, neskatoties uz biotopu piemērotību (skat. 2.16. attēlu).

2.16. attēls. Divjoslu airvabolei un purvuspārēm potenciāli piemērots biotops (foto: M.Balalaikins)

Līdzīgos biotopos varbūt sastopama arī divjoslu airvabole *Graphoderus bilineatus*, kuras konstatēšanai tika izmantotas ūdensvaboļu lamatas. Kopumā tika izvietotas trīs transektas, 10 lamatas katrā. Divjoslu airvabole lamatās netika konstatēta. Jāatzīmē, ka kopējais vaboļu skaits lamatās bija mazs, kas var norādīt uz airvaboļu zemu aktivitāti.

Teritorijā bieži sastopamā spāru suga ir rudā dižspāre *Aeshna isocetes*. Tā ir Latvijā samērā plaši izplatīta suga un plaši izplatīts ir arī tai piemērotais biotops – dažādas stāvošas ūdenstilpes.

Sociālekonomiskā vērtība

DL teritorijā konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām nav tiešas sociālekonomiskās vērtības. Aizsargājamiem biotopiem un tajos sastopamajām sugām ir augsta estētiskā un pētnieciskā izziņas vērtība. Daudzām bezmugurkaulnieku sugām ir liela nozīme

ekosistēmas labvēlīga stāvokļa nodrošināšanai (piem., augu apputeksnētāji, bezmugurkaulnieki ietilpst daudzu dzīvnieku barošanās ķēdē, piedalās augsnes veidošanas procesos u.t.t.). Potenciālā sociālekonomiskā vērtība ir parka vīngliemezim, kas ir ierobežoti izmantojamā suga. Latvijā tiek praktizēta vīngliemežu uzpirkšana, kas veicina to ievākšanu dabā, līdz ar to nodrošinot sezonālus ienākumus vietējiem iedzīvotājiem.

Ietekmējošie faktori

Zirgskābeņu zilenīti potenciāli negatīvi ietekmējošie faktori ir BVZ aizaugšana, kultivētu zālāju platības bez nektāraugiem, zālāju pļaušana ziedēšanas periodā un invazīvo sugu, galvenokārt Kanādas zeltslotiņas izplatība, ir faktori, kas pašlaik būtiski neietekmē zirgskābeņu zilenīša populāciju. Sugas kāpuru attīstībai nepieciešamie barības augi lielā mērā atrodas vietās, kas nav pakļautas aktīvai apsaimniekošanai, gar ūdensteču un ūdenstilpju krastiem. No visiem iepriekš minētajiem faktoriem nozīmīgākais ir Kanādas zeltslotiņas invāzija, kas skar arī neapsaimniekotās teritorijas, tajā skaitā krūmājus. Palielinoties konkurencei starp Kanādas zeltslotiņu un *Lycaena dispar* barības augiem – skābenēm, sugas populācija var tikt būtiski ietekmēta (skat. 2.17. attēlu), tādējādi nepieciešams ierobežot Kanādas zeltslotiņas izplatību.

2.17. attēls. Zirgskābeņu zilenīša kāpuru attīstībai piemērots biotops ar Kanādas zeltslotiņu invāziju sākuma stadijā (foto: M.Balalaikins))

Zirgskābeņu zilenīša populācijas novērtēšanai ir jāuzsāk sugas monitoringa pasākumi DL teritorijā, saskaņā ar monitoringa programmu. DL teritorijā, veicot ūdensvaboļu lamatu eksponēšanu, ir konstatētas invazīvo dzīvnieku sugas: rotans *Perccottus glenii*

un dzeloņvaigu vēzis *Orconectes limosus*, kas var negatīvi ietekmēt ar stāvošiem un tekošiem ūdeņiem saistīto bezmugurkaulnieku populācijas. Nav reālu mehānismu cīņai ar šīm invazīvajām sugām. Teritorijā tika novēroti arī gliemju invazīvās sugas – melngalvas mīkstgliemeža *Krynockillus melanocephalus* īpatņi. Būtiska negatīva sugas ietekme teritorijā nav paredzama.

Pārējo aizsargājamo un citādi vērtīgo sugu populācijas negatīvie faktori būtiski neapdraud.

2.14. tabula. DL „Lielupes palienes pļavas” konstatētās Latvijā un Eiropā aizsargājamās un citādi vērtīgās bezmugurkaulnieku sugas un to aizsardzības statuss

N.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums Latvijā	Sugas sastopamība DL teritorijā	Aizsardzības mērķis
1.	Zirgskābeņu zilenītis	<i>Lycaena dispar</i>	ES II, ĪAS 1	IUCN* (NT)	FV	FV	785 ind.
2.	Parka vīngliemezis	<i>Helix pomatia</i>	ES V, ĪAS 2	IUCN (LC)	FV	FV	50 ind.
3.	Spožā skudra	<i>Lasius fuliginosus</i>	ĪAS 1	IUCN (LC)			
4.	Kārklū zaigraibenis	<i>Apatura iris</i>		IUCN (LC), SG IV	Samērā bieži sastopama visā Latvijas teritorijā	DL teritorijā pamatā apdzīvo <i>Salix sp.</i> audzes gar ūdenstecēm	
5.	Zaļais vītolgrauzis	<i>Aromia moschata</i>		IUCN (LC), SG IV	Samērā bieži sastopama visā Latvijas teritorijā.	DL teritorijā pamatā apdzīvo <i>Salix sp.</i> audzes gar ūdenstecēm	
6.	Rudā dižspāre	<i>Aeshna isoeles</i>		IUCN (LC), SG III	Latvijā mēreni izplatīta suga (Kalniņš 2017).	DL teritorijā apdzīvo dažādus stāvošus ūdeņus	

Informācija par sugu aizsardzības stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013.-2018. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown).

Saīsinājumi:

SG - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu

sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums (īpaši aizsargājamas sugas) vai 2. pielikums (ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas) MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

2.15. tabula. Biotopu direktīvas pielikumos iekļauto bezmugurkaulnieku sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība DL "Lielupes palienes pļavas"

Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā (ind.)		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
	Min	Maks				
Zirgskābeņu zilenītis <i>Lycaena dispar</i>	414	1488	~2	<1	248	<1
Parka vīngliemezis <i>Helix pomatia</i>	Min. 50		<1	<1	?	?

2.4.2.5. Citas vērtības

2004. gadā LDF uzsāka LIFE projekta “Palieņu pļavu atjaunošana ES nozīmes sugām un biotopiem” (LIFE04 NAT/LV/000198) īstenošanu. 2006. gadā projekta ietvaros veikta dabisko zālāju atjaunošana aptuveni 200 ha platībā, DL I teritorijā Pilssalā ierīkotas pussavvaļas zālējāņu ganības, kur ganīšanās notiek joprojām. Projekta ietvaros 2007. gada augustā Pilssalā tika izlaists 16 savvaļas zirgu *Konik Polski* ganāmpulks. Savvaļas zirgu ieviešanas mērķis bija atjaunoto Lielupes palienes pļavu uzturēšanu, noganot garo zāli un neļaujot teritorijai aizaugt ar krūmiem (LDF, 2007).

2023. gadā zirgu ganāmpulks bija pieaudzis līdz 70-80 dzīvniekiem (www.lsm.lv). Kā optimālāko savvaļas zirgu daudzumu Pilssalas teritorijas noganīšanai apsaimniekotājs vērtē 70 dzīvniekus. Noganīšana sākotnēji notika neregulēti visā Pilssalas teritorijā, kas ietilpst DL, bet kopš 2017.-2018. gada notiek regulēti – divos aplokos. Vasaras sākumā nogana pilsētai tuvāko salas galu, lai nodrošinātu netraucētus apstākļus putnu ligzdošanai salas ziemeļu galā, bet vasaras otrajā pusē gana ziemeļu puses aplokā; ziemā zirgi pārvietojas pa visu teritoriju, bet piebarošana ar sienu notiek pie skatu torņa. Atsevišķas ganību daļas, sevišķi ar invazīvajām sugām aizaugušās vietas, tiek applautas (E.Nordmanis, pers. kom).

2018. gadā vienu sezonu notika arī II teritorijas (Sieramuižas) noganīšana ar savvaļas zirgiem (daļa no Pilssalas zirgu ganāmpulka, kas pirms pārdošanas atradās karantīnā) (B. Strazdiņa, pers. kom.).

Savvaļas zirgu ganības Pilssalā nodrošina ne tikai zālāju apsaimniekošanu, bet ir arī viena no DL nozīmīgākajām rekreācijas vērtībām.

2.5. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
Saldūdens biotopi kā aizsargājamo sugu dzīvotne	Zivju ieguve. Dzīvotne bezmugurkaulnieku, abinieku, putnu un zīdītāju sugām. Rekreācija.	Negatīvās slodzes Lielupes un Driksas upēs (hidromorfoloģiskie pārveidojumi, izkliedētā piesārņojuma slodze un slodze no punktveida piesārņojuma avotiem – visbiežāk notekūdeņu piesārņojums)
Zālāju biotopi kā aizsargājamo sugu dzīvotne un ainavas elements	Barības vielu aizture, pārvēršot tās izmantojamā biomasā, t.sk. arī oglekļa piesaiste. Lopbarības avots (gan siena ieguvei, gan potenciālām ganību platībām). Ārstniecībā izmantojamu augu augtene. Barošanās un vairošanās vieta apputeksnētājiem. Putnu dzīvotne. Ainavisks tūrisma resurss (t.sk. putnu vērošanai). Kultūrvēsturiska vērtība. Izglītības un zinātnes resurss.	Zālāju biotopiem optimāla apsaimniekošana, kas daļā teritorijas nozīmētu agru pļaušanu vai pļaušanu divreiz gadā, nav labvēlīga daļai aizsargājamo putnu sugu, kuru ligzdošanas un mazuļu izvešanas laiks ir jūnija beigās-jūlijā (piemēram, grieze). Zālāju apsaimniekošanas iespējas ietekmē sociālekonomiskie apstākļi (privātīpašniekiem apsaimniekošana nav izdevīga, jo nav pircēju sienam, nav pieejama tehnika pļaušanai u.c.)
Aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas	Sugas kā ekosistēmas sastāvdaļa, kas nodrošina tās pilnvērtīgu funkcionēšanu un cilvēkiem svarīgus ekosistēmu pakalpojumus. Izziņas un dabas tūrisma resurss.	Putnu sugām piemērota apsaimniekošana daļā teritorijas nav labvēlīga zālāju biotopu uzturēšanai (ilgstošas vēlās pļaujas dēļ samazinās sugu daudzveidība un zālāju strukturālā kvalitāte).
Citas vērtības	Izziņas un dabas tūrisma resurss. Zālāju apsaimniekošana.	Zālāju pārganīšana.

3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu

3.1. Iepriekšējā DA plāna periodā veikto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums

DL “Lielupes palienes pļavas” DA plānā 2007.-2017. gadam apkopota informācija par teritorijas vērtībām, analizētas dabas un sociālekonomiskās vērtības, izvirzīti teritorijas saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi, kā arī mērķu sasniegšanai un nodrošināšanai ir izstrādāti ieteicamie apsaimniekošanas pasākumi.

DA plāna III. nodaļā tika izvirzīti šādi ilgtermiņa mērķi:

1. Lieguma biotopu un sugu aizsardzību nodrošina optimāls aizsardzības statuss un apsaimniekošana, tāpēc biotopu platības un nozīme bioloģisko procesu kontekstā ilgtermiņā ir stabila vai pieaug, bet sugu populācijas ir stabilas vai palielinās; to stāvoklim ir nodrošināts pietiekams monitorings;
2. DL robežas ir loģiskas, dabā labi iezīmētas un atpazīstamas;
3. Lielupes palieņu pļavas ir Latvijā un ārvalstīs labi pazīstama dabas teritorija atpūtai un tūrismam ar pārdomātu infrastruktūru apmeklētājiem.

DA plānā no 2007. līdz 2017. gadam tika iekļauti administratīvie pasākumi (piemēram, izmaiņas pagastu teritorijas plānojumos), pasākumi teritorijas bioloģisko un ainaviski vērtīgo vērtību saglabāšanai un palielināšanai, pasākumi atpūtas un izziņas infrastruktūras labiekārtošanai, informācijas uzkrāšanai un aktualizēšanai, kā arī sabiedrības izglītošanai. Informācija par apsaimniekošanas pasākumiem un to izpildes izvērtējumu ir apkopota 5. pielikumā.

3.2. Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi

Ilgtermiņa mērķi

DL tiek veicināta atklātas ainavas saglabāšana, nodrošinot zālāju bioloģiskās daudzveidības palielināšanos un putniem nepieciešamo dzīvotņu uzturēšanu. Teritorijas ekstensīva saimnieciskā izmantošana veicina dabas vērtību saglabāšanos.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 12 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt DA plāna darbības laikā un kas kalpo kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti vairākās grupās:

- A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi**
- B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana**
- C. Sabiedrības informēšana un izglītošana**
- D. Rekreācija un tūrisms**
- E. Izpēte un monitorings**

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1. Nodrošināt DL aizsardzības normatīvā ietvara atbilstību jaunākajiem datiem un atziņām par teritorijai nepieciešamo aizsardzības režīmu;
- A.2. DL ekoloģiskās integritātes nodrošināšanai būtisku platību iekļaušana DL teritorijā;

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

- B.1. Sekmēt saldūdeņu biotopu kvalitātes uzlabošanos 52 ha platībā, īstenojot apsaimniekošanas pasākumus;
- B.2. Sekmēt zālāju apsaimniekošanu 232 ha platībā, tādējādi uzlabojot zālāju kvalitāti un nodrošinot to platību nesamazināšanos, palielināt aizsargājamo zālāju biotopu platību par 9 ha;
- B.3. Uzturēt un palielināt retajām un aizsargājamajām sugām piemērotas dzīvotnes platības;
- B.4. Ierobežot invazīvo sugu izplatību, novēršot ainavas un biotopu degradāciju;
- B.5. Izveidot retajām un aizsargājamajām sugām piemērotas dzīvotnes teritorijās, kas pievienojamas DL.

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

- C.1. Nodrošināt DL robežu atpazīstamību dabā;
- C.2. Nodrošināt apmeklētājiem pieejamu informāciju par DL dabas vērtībām, aizsardzības režīmu un ierobežojumiem;
- C.3. Veicināt sabiedrības vides apziņu, informējot un izglītojot par ilgtspējīgu dzīvesveidu, vides un aizsargājamās teritorijas vērtībām un veicamajiem apsaimniekošanas pasākumiem.

D. Infrastruktūras uzturēšana un pilnveidošana

- D.1. Pilnveidot un uzturēt esošo tūrisma un atpūtas infrastruktūru;
- D.2. Pilnveidot infrastruktūru piekļūšanai DL teritorijai;

E. Izpēte un monitorings

- E.1. Nodrošināt aizsargājamo biotopu stāvokļa un to apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu;
- E.2. Nodrošināt reto un īpaši aizsargājamo sugu monitoringu un izpēti un to dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu;
- E.3. Nodrošināt tūrisma un atpūtas ietekmju monitoringu;
- E.4. Iegūt informāciju par invazīvo sugu izplatību, plānot un koordinēt invazīvo sugu apkarošanas pasākumus

3.3. Apsaimniekošanas pasākumi

Lai nodrošinātu izvirzītos ilgtermiņa un īstermiņa mērķus, izstrādāts DL „Lielupes palienes pļavas” apsaimniekošanas pasākumu plāns, kas paredz pasākumus dabas vērtību aizsardzībai un saglabāšanai. Apsaimniekošanas pasākumi ir plānoti laika periodam no 2025. gada līdz 2037. gadam, taču tie ir pārskatāmi un maināmi, balstoties uz monitoringa rezultātiem, kā arī, ja rodas neparedzēti apstākļi, kas liek tos mainīt un to nepieciešamību var zinātniski pamatot. Apsaimniekošanas pasākumu maiņu vajadzības gadījumā veic DAP sadarbībā ar DL apsaimniekotājiem savas kompetences ietvaros vai piesaistot attiecīgās nozares speciālistus. Pasākumu maiņa ir jādokumentē.

Apsaimniekošanas pasākumi ir aprakstīti 3.1. tabulā, kura ir lietojama kopā ar apsaimniekošanas pasākumu aprakstu un detalizēto infrastruktūras objektu (skat. 3. pielikumu) un apsaimniekošanas pasākumu karti (skat. 6. pielikumā).

3.1. tabulā ir sniegta katra pasākuma prioritāte, izpildes termiņš, iespējamais finansējuma avots, aptuvenais finansējuma apjoms, ja tāds ir nepieciešams un ja to var aprēķināt. Katrs pasākums ir attiecināts uz konkrētu īstermiņa mērķi, un tiek norādīti tā izpildes rādītāji. Ieviešot DA plānu, kā pirmie ir jāveic pasākumi, kuri ir būtiski DL sastopamo sugu un biotopu saglabāšanai un kvalitātes uzlabošanai, vai tie ir priekšnosacījums šo būtisko pasākumu īstenošanai.

Katrs plānotais apsaimniekošanas pasākums novērtēts pēc to būtiskuma, izmantojot sekojošas vērtības:

- I – prioritāri veicams pasākums, kas ir būtisks DL konstatēto sugu un biotopu saglabāšanā un kvalitātes uzlabošanā un kura nerealizēšana var novest pie šo sugu un biotopu kvantitatīvo vai kvalitatīvo parametru samazināšanās;
- II – vajadzīgs pasākums, kura īstenošana pozitīvi ietekmē dabas vērtību saglabāšanos;
- III – vajadzīgs pasākums, kura realizācija sekmē citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu;
- IV – pasākumam nav būtiskas tiešas pozitīvas ietekmes uz dabas vērtību saglabāšanos un tas nav tieši saistīts ar citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu, taču tā realizācija sekmē citu pasākumu īstenošanu.

3.1. tabula. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi DL „Lielupes palienes pļavas”

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
A - Administratīvie un organizatoriskie pasākumi							
A.1.	A.1.	DL IAIN apstiprināšana	I, 2025-2026	Valsts finansējums	VARAM, DAP	Administratīvās izmaksas	Apstiprināti jauni DL “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, aizstājot spēkā esošos IAIN.
A.2.	A.2.	DL teritorijas robežu paplašināšana	I, 2025-2026	Valsts finansējums	VARAM, DAP	Administratīvās izmaksas	Apstiprinātas izmaiņas MK noteikumos “Noteikumi par dabas liegumiem” un dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.
A.3.	A.1. A.2.	DA plānā ietvertu nosacījumu iestrāde Jelgavas valstspilsētas pašvaldības teritorijas plānojumā	I, 2025	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Administratīvās izmaksas	Jelgavas valstspilsētas pašvaldības teritorijas plānojumā DL pievienojamās teritorijās kā teritorijas atļautā (plānotā) izmantošana noteikta dabas apstādījumu teritorija
A.4.	A.1. B.3.	Sezonāls ūdens transporta kustības ierobežojums Driksas upē no 1. marta līdz 31. jūlijam	I, visā plāna darbības periodā	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, Jelgavas pašvaldības policija	Nav nosakāmas	Novērsta ūdens transporta kustība Driksas upē laikā no 1. marta līdz 31. jūlijam, nodrošinot netraucētu putnu ligzdošanu DL I un paplašināmajā teritorijā Driksas kreisajā krastā.

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
A.5.	A.1. B.3.	Sezonāls bezpilota gaisa kuģu pārvietošanās ierobežojums virs DL zonas no 1. marta līdz 1. novembrim	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	DAP, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, Jelgavas pašvaldības policija	Administratīvās izmaksas	Novērsti bezpilota gaisa kuģu lidojumi virs DL zonas, netraucēta ūdensputnu ligzdošana
A.6.	A.1.	Izmaiņas nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanā	I, visā plāna darbības periodā	Pašvaldības	Pašvaldības	Nav nosakāmas	Veiktas izmaiņas Jelgavas novada pašvaldības 2022. gada 26. janvāra saistošajos noteikumos Nr. 4 “Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem Jelgavas novadā” un Jelgavas valstspilsētas pašvaldības 2016. gada 22. septembra saistošo noteikumu “Nekustamā īpašuma nodokļa piemērošana Jelgavas valstspilsētas administratīvajā teritorijā”
B – Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana							
B.1.1.	B.1.	Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā un plūdu riska pārvaldības plānā 2022.-2027. gadam paredzēto pasākumu īstenošana	I, visā plāna darbības periodā	VARAM, pašvaldības, projektu finansējums	Pašvaldības, NAI operatori, zemju īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Samazināta Lielupē un Driksā nonākošā piesārņojuma slodze. Kopējais ŪO Lielupe_2 novērtējums uzlabojas no “slikta” līdz “vidējam”

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.2.1.	B.2. B.3. B.4.	Apsaimniekošana ar pļaušanu un/vai ganišanu	I, visā plāna darbības periodā	Zālāju īpašnieki (privātīpašnieki, pašvaldības, valsts iestādes), LAD Agrovīdes BDUZ (biodaudzveidības saglabāšana zālajos) maksājumi	Zālāju īpašnieki vai zemes nomnieki (privātīpašnieki, pašvaldības, valsts iestādes).	Precīzi nav nosakāmas, no ~200 eur/ha gadā	Zālāju biotopi un potenciālie zālāju biotopi uzturēti vismaz esošajā kvalitātē, nav palielinājies invazīvo un ekspansīvo sugu īpatsvars, saglabāta zālājiem raksturīgā struktūra. Apsaimniekotas platības vismaz 228 ha.
B.2.2.	B.2. B.3. B.4.	Apsaimniekošanas uzsākšana un intensīva apsaimniekošana pirmajos gados	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Nav precīzi nosakāmas, atkarīgs no situācijas konkrētā zālājā, no ~500 eur/ha gadā	Uzsākta un turpināta apsaimniekošana 20,8 ha platībā, uzlabota zālāju strukturālā kvalitāte, novērsta invazīvo sugu izplatība
B.2.3.	B.2. B.4.	Agra pļaušana vai divreizēja pļaušana sezonā vairākas reizes 5 gadu periodā	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Atkarīgs no situācijas konkrētā zālājā, no ~500 eur/ha līdz 1200 eur/ha	Uzlabota zālāju biotopu strukturālā un botāniskā kvalitāte, ierobežotas invazīvās sugas 33,8 ha platībā.

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.2.4.	B.2. B.4.	Intensīva noganīšana	I, līdz 2030. gadam	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas, no ~200 eur/ha gadā	Ierobežoti krūmi un atvases, izveidota un uzturēta parkveida ainava līdz 20,2 ha platībā.
B.2.5.	B.2. B.3. B.4.	Koku un krūmu apauguma novākšana, ar vai bez celmu un sakņu frēzēšanas	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Atkarīgs no situācijas konkrētā zālājā, celmu un sakņu frēzēšana no ~400 EUR/ha	Uzlabota zālāju biotopu strukturālā un botāniskā kvalitāte 76,8 ha platībā.
B.2.6.	B.2. B.3. B.4.	Parkveida ainavas izkopšana	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	No ~800 EUR/ha, atkarībā no konkrētās situācijas	Izkopta parkveida ainava līdz 4,8 ha platībā.
B.2.7.	B.2. B.3. B.4.	Sēklām bagāta siena izklāšana	II, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Uzlabota zālāju vai potenciālo ES nozīmes zālāju botāniskā kvalitāte un ierobežotas nevēlamas sugas vismaz 34,8 ha platībā

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.2.8.	B.2. B.3. B.4.	Grāvju tīrīšana vai dabiskošana optimālā hidroloģiskā režīma uzturēšanai	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	I teritorijā labajā krastā, II, III un IV teritorijā grāvji funkcionē un visas zālāju platības ir apsaimniekojamas.
B.2.9.	B.2. B.3. B.4.	Grāvju savienojumu izveidošana ar Lielupi un regulatora uzstādīšana hidroloģiskā režīma nodrošināšanai, jaunu grāvju rakšana piesārņoto ūdeņu novadīšanai	II, līdz 2030. gadam	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	I un III teritorijā esošās mitraines padarītas apsaimniekojamas (kopējā uzlabotā platība ap 10 ha), II teritorijā novērsta piesārņojuma noplūde uz DL teritoriju
B.2.10.	B.2. B.4.	Invazīvo sugu ierobežošana	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Atkarīgs no situācijas un nepieciešamajiem pasākumiem, orientējoši 100-1200 eur/ha	Invazīvo sugu izplatība nav palielinājusies vai ir samazinājusies visā DL platībā. Mērķa teritorijas apsaimniekošanai ir visi zālāji un norādītās krūmu ciršanas platības, kopā 323,5 ha

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.2.11.	B.2. B.4.	Ganību aploku ierīkošana	II, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums, LAP finansējums, privāti līdzekļi	Zemes īpašnieki	Atkarīgs no veida un izmēra	Nodrošināta ganību infrastruktūra teritorijās, kuras DA plānā norādītas kā piemērotas noganīšanai.
B.3.1.	B.3.	Mākslīgo ligzdvieta izveide	II, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, projektu finansējums	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Izveidotas 2-4 mākslīgo koloniju vietas kaijveidīgajiem putniem
B.3.2.	B.5.	Detalizēta hidroloģiskā režīma uzlabošanas plāna izstrāde paplašinājuma teritorijai Driksas kreisajā krastā	I, 2025	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, projektu finansējums	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Sagatavots plāns hidroloģiskā režīma uzlabošanai DL pievienojamai teritorijai Driksas kreisajā krastā
B.3.3.	B.5.	Hidroloģiskā režīma uzlabojumu īstenošana un putniem piemērotu dzīvotņu izveidošana paplašinājuma teritorijā Driksas kreisajā krastā	I, 2025-2027	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, projektu finansējums	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Izstrādāts projekts, īstenoti hidroloģiskā režīma uzlabošanas un dzīvotņu izveidošanas darbi

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.3.4.	B.3.	Mitru ieplaku veidošana bridējputniem	II, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Izveidotas vismaz 2 bridējputniem piemērotas mitras ieplakas.
C. – Sabiedrības informēšana un izglītošana							
C.1.	C.1.	Teritorijas robežzīmju izvietošana	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, pašvaldības	DAP, pašvaldības	Sākot no 100 euro/robežzīme	Izvietotas vismaz 20 DL robežzīmes
C.2.	C.2. C.3.	Informācijas stendu izvietošana un atjaunošana	II, visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, projektu finansējums, valsts finansējums	Pašvaldība, DAP	Jauns stends – sākot no 500 euro/gab.	Pieejama informācija par DL vērtībām, ierobežojumiem un apsaimniekošanas pasākumiem. Uztādīti 4 jauni informācijas stendi, atjaunots informācijas stends pie Sieramuižas
C.3.	C.3.	Informatīvu slēpņu izveide	II, visā plāna darbības periodā	Projektu finansējums	Pašvaldības, zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Izveidoti divi informatīvi slēpņi putnu un dzīvnieku vērošanai
D – Infrastruktūras uzturēšana un pilnveidošana							
D.1.	D.1.	Esošās tūrisma infrastruktūras uzturēšana	I, visā plāna darbības periodā	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Uzturēta jau izveidotā infrastruktūra
D.2.	D.2.	Esošā gājēju ceļa pārbūve un jauna ceļa izbūve Pilssalā	I, visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, projektu finansējums, valsts finansējums	DAP, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Veikta esošā gājēju ceļa pārbūve un jauna ceļa no skatu torņa līdz kanalizācijas spiedvadam (dīķera skatai) izbūve

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
D.3.	D.2.	Ganību apsaimniekošanas izbūve un uzturēšana Pilssalā	I, 2026	Projektu finansējums, valsts finansējums	DAP, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Izbūvēta un uzturēta ganību apsaimniekošanai nepieciešamā infrastruktūra
E – Izpēte un monitoring							
E.1.	E.1. E.2.	Aizsargājamo biotopu un to apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings	I, visā plāna darbības periodā; pirms un pēc apsaimniekošanas pasākumu veikšanas	Valsts finansējums, pašvaldības, projektu finansējums	DAP, NVO, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Ilgtermiņā uzturēts monitorings, iegūti ilggadīgi dati par ES nozīmes biotopu un to apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu
E.2.	E.1. E.2.	Sugu monitorings esošo monitoringa programmu ietvaros	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, projektu finansējums	DAP, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Ilgtermiņā uzturēts monitorings, iegūti ilggadīgi dati par sugu izplatību DL teritorijā
E.3.	E.1. E.2.	Sugu dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings	I, visā plāna darbības periodā	Valsts finansējums, projektu finansējums	DAP, zinātniskās institūcijas, apsaimniekošanas pasākumu īstenotāji, pašvaldības	Precīzi nav nosakāmas	Iegūti dati par apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti
E.4.	E.3.	Apmeklējumu skaita reģistrēšana	I, plāna darbības laikā	Jelgavas valstspilsētas pašvaldība	Jelgavas reģionālais tūrisma centrs	Precīzi nav nosakāmas	Iegūti ilggadīgie dati par DL I teritorijas Pilssalā apmeklētāju skaitu

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
E.5.	E.6.	Invasīvo augu sugu monitorings un to apkarošanas pasākumu rezultātu novērtējums	I, visā plāna darbības periodā	VARAM, DAP, projektu finansējums	DAP, NVO, pašvaldības, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Uzsākts invazīvo sugu monitorings pēc DAP apstiprinātas metodikas, notiek koordinēta monitoringa datu un apkarošanas pasākumu rezultātu apkopošana un publicēšana

A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

A.1. DL IAIN apstiprināšana

Šobrīd spēkā ir 2008. gada 13. maija MK noteikumi Nr. 326 “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kuri nosaka DL robežas, funkcionālās zonas, kā arī definē dažas aizliegtās un atļautās darbības.

DA plāna izstrādes ietvaros ir sagatavots jauns IAIN projekts (skat. DA plāna 5. nodaļu), kurā ir iekļauti priekšlikumi individuālai aizsardzības un izmantošanas kārtībai gan visā DL, gan funkcionālajās zonās, t.sk. aprobežojumus visā DL teritorijā un konkrētajās zonās.

Līdz ar jaunu IAIN stāšanos spēkā, spēku zaudēs 2008. gada 13. maija MK noteikumi Nr. 326 “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

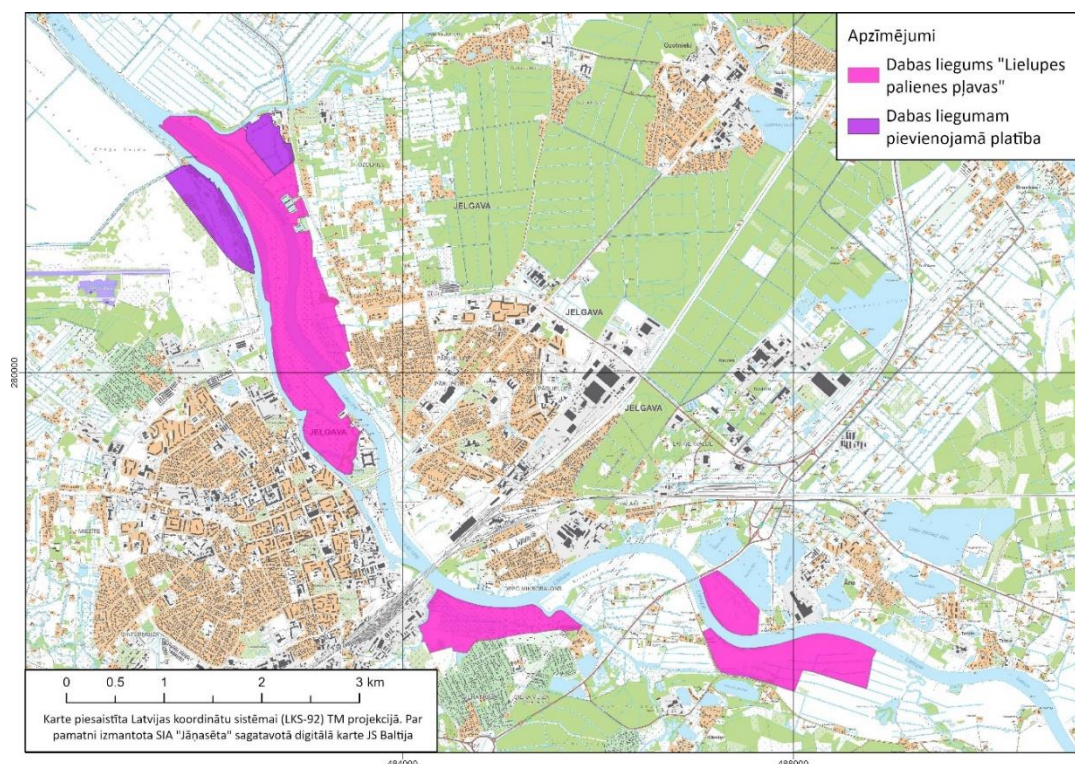
A.2. DL teritorijas robežu paplašināšana

2015. gadā tika uzsākts IVN process paredzētajai darbībai – transporta pārvada (tilta) izbūvei pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā”. Daļu no pārvada posma (~ 730 m) plānots realizēt, šķērsojot DL “Lielupes palienes pļavas”. IVN ziņojumā, lai kompensētu putniem (tai skaitā caurceļojošajiem) piemērotu dzīvotņu zudumu un nodrošinātu piemērotu dzīvotņu izveidi tām pašām putnu sugām, kuras tiks ietekmētas, izbūvējot transporta pārvadu, paredzēts izveidot kompensējošās palienes zālāju platības pie DL I teritorijas robežas, kurās jau šobrīd ir līdzvērtīgs palieņu zālāju biotops vai pastāv iespēja nodrošināt līdzvērtīga palieņu zālāja biotopa izveidošanos.

VPVB 2021. gada 15. janvāra sagatavotajā atzinumā Nr. 5-04/2 par transporta pārvada izbūvi ir noteikti nosacījumi transporta pārvada izbūvei, tai skaitā šķērsojuma būvniecību atļauts uzsākt tikai pēc kompensējošo pasākumu ieviešanas uzsākšanas, kas nozīmē kā minimums pēc jauna DA plāna DL izstrādes un apstiprināšanas, DL robežu maiņas, iekļaujot tajās kompensējošās platības, kā arī attiecīgu grozījumu veikšanas ārējos normatīvajos aktos, kas nosaka DL robežas un IAIN.

Kopējā DL pievienojamo teritoriju platība ir 55,77 ha (skat. 3.1. attēlu). DA plāna 7. pielikumā ir pievienots zinātniskais pamatojums DL robežu paplašināšanai.

Pasākuma rezultātā nepieciešams veikt atbilstošās izmaiņas 2023. gada 21. novembra MK noteikumos Nr. 674 “Noteikumi par dabas liegumiem”, precizējot DL “Lielupes palienes pļavas” robežas. Pēc grozījumu veikšanas, aktualizētās robežas ir jāatspoguļo attiecīgajās datu bāzēs, t.sk. DDPS “Ozols”, kā arī Jelgavas valstspilsētas pašvaldības plānošanas dokumentos.

3.1. attēls. Teritorijas, kuras ierosināts iekļaut DL teritorijā

A.3. DA plānā ietvertu nosacījumu iestrāde Jelgavas valstspilsētas pašvaldības teritorijas plānojumā

DL pievienojamai teritorijai Lielupes labajā krastā kā plānotā (atļautā) izmantošana ir noteikta publiskā apbūve, kura, atbilstoši Jelgavas pilsētas teritorijas plānojumam, noteikta, lai nodrošinātu gan komerciālu, gan nekomerciālu publiska rakstura iestāžu un objektu izvietojumu, paredzot atbilstošu infrastruktūru. DL pievienojamās teritorijas Driksas kreisajā krastā lielākajā daļā plānotā (atļautā) izmantošanā noteikta kā *Dabas un apstādījumu teritorija*, bet mazākās platībās – rūpnieciskās apbūves teritorijas un transporta infrastruktūras teritorijas.

Izstrādājot jaunu Jelgavas valstspilsētas teritorijas plānojamu, ir jāņem vērā DL “Lielupes palienes pļavas” DA plānā 2024.–2036. gadam ietvertie nosacījumi. Pēc IAIN apstiprināšanas un teritoriju pievienošanas DL, valstspilsētas teritorijas plānojamā jāatspoguļo jaunās DL robežas, precizētais funkcionālais zonējums un pieļaujamās teritorijas izmantošanas iespējas.

A.4. Sezonāls ūdens transporta kustības ierobežojums Driksas upē no 1. marta līdz 31. jūlijam.

Migrējošie putni un ligzdojošie putni ligzdošanas laikā ir jutīgi pret antropogēno traucējumu – ūdens transporta pārvietošanos un cilvēku klātbūtni. Antropogēnā traucējuma rezultātā putni var atzīt ligzdošanas vietu par nepiemērotu, kā arī var pamest ierīkotās ligzdas ar tajās izdētajām olām. Pilssalā ligzdojošo ūdensputnu aizsardzības un labvēlīga statusa nodrošināšanai ir nepieciešams sezonāls ūdens transporta kustības ierobežojums Driksā posmā no Driksas ietekas Lielupē līdz esošajām piestātnēm Uzvaras ielā, ūdens transporta kustību saglabājot tikai vienā

pusē Pilssalai. Teritorija dabā ir vizuāli jāmarķē ar bojām. Transporta kustības ierobežojums ir jānosaka laika posmam no 1. marta līdz 31. jūlijam. Ierobežojuma termiņš ir garāks nekā sezonas lieguma ierobežojums uz sauszemes, jo tieši ūdenstransporta pārvietošanās šobrīd tiek uzskatīta par būtiskāko antropogēno traucējumu un attiecināma ne tikai uz ligzdojošajiem putniem (kam noteikts sezonas liegums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam Pilssalas ziemeļu daļā un rekomendēts tādu ievērot arī DL pievienojamai teritorijai Lielupes kreisajā krastā), bet arī uz migrējošiem un spalvu mainošajiem putniem.

Ja tiek plānota jaunas piestātnes būvniecība Driksas krastos posmā no Driksas ietekas Lielupē līdz esošajām piestātnēm Uzvaras ielā, Jelgavas valstspilsētas pašvaldībai ir jākonsultējas ar DAP par iespējamām izmaiņām ierobežojumos ūdenstransporta pārvietošanās no 1. marta līdz 31. jūlijam.

Ūdens transporta pārvietošanās ierobežojumu kontroli jānodrošina Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādei „Jelgavas pilsētas pašvaldības policija”.

Pasākuma īstenošanai ir jāveic grozījumi 2024. gada 25. jūlija Jelgavas valstspilsētas pašvaldības saistošajos noteikumos Nr. 24-28 “Jelgavas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā ietilpstošās Lielupes upes daļas un Driksas upes izmantošana”.

A.5. Sezonāls bezpilota gaisa kuģu pārvietošanās ierobežojums virs DL

Lai nodrošinātu putniem netraucētu ligzdošanu, kā arī atpūtu un barošanos migrācijas sezonas laikā, laika periodā no 1. marta līdz 1. novembrim virs DL teritorijas ir nepieciešams ierobežot bezpilota gaisa kuģu pārvietošanos (izņemot lidojumus, kurus LAD veic teritoriju kontrolei, kā arī lidojumus, kurus veic operatīvie dienesti un valsts aizsardzības vajadzībām).

Pasākuma īstenošanai virs DL teritorijas ir jānosaka ierobežojošā gaisa kuģu sistēmu ģeogrāfiskā zona atbilstoši 2024. gada 23. aprīļa MK noteikumu Nr. 248 “Bezpilota gaisa kuģu lidojumu noteikumi”. Atbilstoši šo noteikumu 30. punktam, DAP ir tiesības ierosināt bezpilota gaisa kuģu ģeogrāfisko zonu noteikšanu virs ĪADT, kā arī virs mikroliegumiem, kuri izveidoti īpaši aizsargājamo putnu aizsardzībai, un to buferzonām, bet horizontālā plaknē – līdz 100 m no minētajiem objektiem, lai ierobežotu trokšņa līmeni un traucēšanu.

A.6. Izmaiņas nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanā

Nekustamā īpašuma nodoklis (NĪN) ir efektīvs instruments, kuru iespējams izmantot zemju apsaimniekošanas ietekmēšanai.

Viens no veidiem, kā veicināt zālāju apsaimniekošanu, ir NĪN likmes samazināšana nekustamā īpašuma īpašniekiem vai nomniekiem, kuri īsteno zālāju apsaimniekošanai nepieciešamos pasākumus, piemēram, pļaušanu, ganīšanu un citus saimnieciskos darbus.

Gadījumos, kad zālāji netiek apsaimniekoti, teritorijās notiek biotopu degradācija – samazinās sugu daudzveidība, ienāk invazīvās sugas, un zālāji aizaug ar kokiem un krūmiem. Šādos gadījumos, paaugstinot NĪN, zemes īpašnieki var tikt motivēti atsākt zālāju apsaimniekošanu.

Atšķirīgas NĪN likmes var noteikt pašvaldību saistošajos noteikumos. Tāpēc, lai īstenotu šo pasākumu, nepieciešams veikt izmaiņas Jelgavas novada pašvaldības 2022. gada 26. janvāra saistošajos noteikumos Nr. 4 "Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem Jelgavas novadā" un Jelgavas valstspilsētas pašvaldības 2016. gada 22. septembra saistošajos noteikumos "Nekustamā īpašuma nodokļa piemērošana Jelgavas valstspilsētas administratīvajā teritorijā".

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1. Saldūdeņu biotopu aizsardzība un kvalitātes uzlabošana

Nemot vērā, ka aizsargājami saldūdeņu biotopi Lielupes posmā, kas ietilpst DL platībā veido niecīgu daļu no Lielupes un tās pieteku kopējā sateces baseina, ir jāapzinās, ka praktiski nav iespējami pasākumi, kurus īstenojot DL teritorijā, būtu iespējams uzlabot Lielupes ekoloģisko kvalitāti un attiecīgi uzlabot aizsargājamo saldūdeņu biotopu aizsardzību un kvalitāti. Jāņem vērā, ka, biogēnu slodzes, kas nenoliedzami ir nozīmīgākais Lielupes ekoloģiskā stāvokļa un aizsargājamo biotopu stāvokļa pasliktināšanās iemesls, samazināšanai īstenojot pasākumus augšteces ūdensobjektos, lejteces ūdensobjektos slāpekļa un fosfora slodzes samazinājums būs nepieciešams mazāks, tādēļ primāri šīs slodzes mazināšanai ir jāīsteno pasākumi tieši augštecē esošajos ūdensobjektos.

Jelgavas valstspilsētā un tās apkārtnē veiktajiem slodzi samazinošajiem pasākumiem var būt nozīmīga ietekme uz saldūdeņu biotopu kvalitāti DL teritorijā, sevišķi punktveida slodžu samazināšanā. Tādēļ svarīgi veikt NAI uzlabošanu, konstatēto nepilnību novēršanu, jaunu iekārtu būvniecību, kā arī jaunu pieslēgumu veidošanu centralizētajiem kanalizācijas tīkliem. Lauksaimniecības zemēs DL apkārtnē būtu svarīgi ierobežot pārmērīgu augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu, kā arī lauku malās, gar grāvjiem un ūdenstecēm saglabāt vismaz 2 m platas neapartas zemes joslas, kuras var uzturēt kā ilggadīgos zālājus – nopļaujot reizi gadā.

Atbilstoši Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā un plūdu riska pārvaldības plānā 2022.-2027. gadam iekļautajai informācijai, Lielupes ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanai sateces baseinā kopumā veicami pasākumi, kas nodrošinātu:

- N un P noteces no lauksaimniecības zemēm samazināšanos;
- N un P noteces no mežsaimniecības zemēm (kailcirtēm) samazināšanos;
- esošo NAI atjaunošanu un jaunu NAI izbūvi;
- decentralizēto kanalizācijas sistēmu negatīvās ietekmes samazināšanos;
- pārveidoto upju posmu dabisko apstākļu atjaunošanu.

Nodrošinot efektīvu Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā un plūdu riska pārvaldības plānā 2022.-2027. gadam, kā arī turpmākiem plānošanas cikliem izstrādāto upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānu un plūdu riska pārvaldības

plānu ietvaros paredzēto pasākumu kopuma ieviešanu, papildus nav nepieciešams īstenot papildus pasākumus, kas nodrošinātu Lielupes ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanu. Īstenojot Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā un plūdu riska pārvaldības plānā iekļautos pasākumus Lielupes ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanai, tiktu nodrošināti atbilstoši pasākumi saldūdeņu biotopu aizsardzībai un kvalitātes uzlabošanai.

B.2. Zālāju biotopu aizsardzība un apsaimniekošana

Galvenais priekšnosacījums DL dabas vērtību kompleksa saglabāšanai ir atbilstoša zālāju apsaimniekošana, kas ietver gan teritorijā esošajām aizsargājamajām sugām piemērotu pļaušanas un ganīšanas režīmu zālājos, kuri ir labā aizsardzības stāvoklī, gan pasākumus zālāju ekoloģiskajai atjaunošanai platībās, kur tie ir sliktā aizsardzības stāvoklī. Lielākā daļa zālāju DL teritorijā katru gadu tiek pļauti vēlu, pielāgojoties putnu ligzdošanas vajadzībām (sevišķi griezei), kā arī tāpēc, ka ne vienmēr iespējams organizēt pļaušanu no siena ieguves viedokļa optimālā laikā. Šāds apsaimniekošanas režīms ilgtermiņā degradē zālāju biotopu kvalitāti – tajos sāk dominēt ekspansīvas graudzāles un platlapji, samazinās sugu daudzveidība; vēlu pļauts siens ir nekvalitatīvs un to grūti realizēt, tādējādi samazinot īpašnieku iniciatīvu zālājus apsaimniekot. Tradicionālās apsaimniekošanas ietvaros lielākās teritorijās daļa zālāju tika pļauti agrāk (jūnijā), daļa vēlāk, pielāgojoties laika apstākļiem, augsnes mitrumam un lēnajam pļaušanas tempam; agri pļautos zālājus nereti pļāva atālā vai atālu noganīja (to nedarot, nākamajā gadā pļaušanu traucē atāla kūla). Mūsdienās šāds režīms ir jāorganizē apzināti, jo ar traktortehniku iespējams īsā laikā nopļaut lielas platības, tādējādi negatīvi ietekmējot putnu ligzdošanas sekmes. Lai līdzsvarotu zālāju biotopu un putnu sugu aizsardzības prasības, praktiski visus DL zālājus pieļaujams pļaut agri (no 15. jūnija) vienu līdz divas reizes 5 gadu periodā, taču ievērojot, ka agri tiek pļauti ne vairāk kā 30 % no zālājiem vienotā DL teritorijas daļā (piem., 30 % no zālājiem II teritorijā, III teritorijā vai IV teritorijā, vai arī 30 % no zālājiem I teritorijā Lielupes labajā krastā). Šāds nosacījums attiecas arī uz degradēto zālāju pļaušanu divas reizes gadā (skat. tabulu 6. pielikumā) – jāievēro princips, ka agri vai intensīvi tiek pļauti līdz 30 % zālāju vienā teritorijas daļā. Uzturošajā apsaimniekošanā zālājus vēlams pļaut laikā no 1. jūlija līdz 15. augustam, neatliekot pļaušanu līdz augusta beigām-septembrim.

Speciālie apsaimniekošanas nosacījumi katram kartēs apzīmētajam zālāju poligonam aprakstīti tabulā, kas iekļauta DA plāna 6. pielikumā; apsaimniekošanas pasākumi pa grupām aprakstīti B.2.1.-B.2.11 sadaļās.

B.2.1. Zālāju pļaušana ar siena vai zāles savākšanu un vai/ganīšana

Lielā daļā teritorijas (ap 208 ha) zālāju biotopi ir jāapsaimnieko bez speciāliem pasākumiem, tikai ar pļaušanu, ganīšanu vai abu metožu kombināciju, atkarībā no apsaimniekotājam pieejamajiem resursiem un tehniskajiem līdzekļiem. Galvenais nosacījums zālāju biotopu apsaimniekošanā ir nopļautās zāles novākšana – optimālā gadījumā ar siena žāvēšanu un satīšanu ruļļos, suboptimāli – novācot nežāvētu zāli. Pieļaujama un vēlama ir noganīšana atālā, kas samazina atāla kūlas biežumu un uzlabo sēklu dīģšanu nākamajā gadā. Gadījumā, ja galvenā apsaimniekošanas metode ir noganīšana, apļaušanu var veikt atbilstoši nosacījumiem par platībmaksājumu saņemšanu pēc aktīvās ganību sezonas. Pļaušana pamatā pielāgojama putnu sugu

aizsardzības prasībām, veicot to pēc 1. jūlija, taču pieļaujams 1-2 reizes 5 gadu periodā to veikt agrāk (skat. 3.2. tabulu). Veicot agro pļaušanu, obligāti jāpļauj no zālāja vienas malas, kā arī vēlams uz plāvēja uzmontēt putnu un sīko zīdītāju baidīšanas ierīces, lai samazinātu to bojāeju.

Noganītajās teritorijās (Pilssalā), sevišķi Pilssalas dienvidu daļā (poligoni 24AP116_49, 24AP116_50, 24AP116_100, 24AP116_103), jāsamazina ganību slodze, ierobežojot zirgu ganāmpulku līdz skaitam, kas atbilst normatīvajos aktos par BVZ uzturēšanu noteiktajai ganību slodzei (0,9 liellopu vienības uz ha). Jāturpina regulēta noganīšana, daļu sezonas norobežojot Pilssalas ziemeļu daļu (līdz sezonas lieguma beigām). Vēlams daļu ganāmpulka pārvietot uz citām DL teritorijām, kurās nepieciešama krūmu un invazīvo sugu ierobežošana, kā arī apsaimniekošana – kā viena no piemērotākajām teritorijām šim nolūkam ir II teritorija (Sieramuiža), taču noganīšana kā biotopu kvalitātes uzlabošanas pasākums būtu piemērota arī IV teritorijai un I teritorijai Lielupes labajā krastā. Noganīšanai izmantojama būtu arī DL pievienojamai teritorijai Driksas kreisajā krastā pēc hidroloģiskā režīma uzlabošanas pasākumu veikšanas.

B.2.2. Neapsaimniekoto zālāju apsaimniekošanas uzsākšana

19,2 ha platībā nepieciešams uzsākt zālāju apsaimniekošanu – 17 ha ir zālāju biotopi, bet 5,4 ha citas teritorijas (ar Kanādas zeltgalvītēm aizaugušas platības IV teritorijā un arī I teritorijā pie Loka maģistrāles turpinājuma). Uzsākot apsaimniekošanu, pieļaujama un vēlama šo zālāju intensīvāka apsaimniekošana pirmajos gados, lai samazinātu kūlas slāni, ātrāk aizvāktu uzkrātās barības vielas un atjaunotu zālāju strukturālo kvalitāti – pļaušana divreiz gadā vai pļaušanas un atāla noganīšanas kombinēšana, vai intensīva ganīšana. Plānojot šādus pasākumus, jāņem vērā iepriekš minētie apsvērumi par agri vai intensīvi pļauto zālāju īpatsvaru teritorijā, kas nedrīkst pārsniegt 30 %. Poligonā 24AP116_67 atsākot apsaimniekošanu, plānojama arī zālāja virsmas nolīdzināšana, lai būtu iespējams to nopļaut.

Neapsaimniekotie zālāji atrodas privātīpašumos, administratīvie pasākumi to apsaimniekošanas veicināšanai norādīti A sadaļā.

B.2.3. Agra pļaušana vai divreizēja pļaušana sezonā

Pasākums rekomendējams gan atsākot ilgstoši neapsaimniekotu zālāju pļaušanu, gan atsevišķās vietās invazīvo un ekspansīvo sugu ierobežošanai, kopumā 33,8 ha platībā. Divreizēju pļaušanu iespējams piemērot arī nelielās platībās, kur apsaimniekotājs konstatē invazīvo sugu klātbūtni, nepārsniedzot iepriekš minētos 30 % no teritorijas. Kartē atzīmētās agri vai divreiz pļaujamās platības lielākoties ir zālāju biotopi, taču poligoni Lielupe_4_1, Lielupe_4_2 un Lielupe_1_14 nav zālāju biotopi; Lielupe_4_1 ir atmata (uzarts zālājs, kuru īpašniekam bija pienākums atjaunot, atsākot pļaušanu un/vai ganīšanu), bet Lielupe_4_2 ir ilgstoši neapsaimniekots zemes gabals IV teritorijā, no kura apkārtnē izplatās Kanādas zeltgalvīte. Divreizēja pļaušana IV teritorijas zālajos apkārt šim zemes gabalam piemērojama tikai tad, ja vispirms tiek uzsākta zeltgalvītes apkarošana neapsaimniekotajā zemes gabalā, pretējā gadījumā pasākums nebūs efektīvs. Līdzīga teritorija ir Lielupe_1_14 – bijušās mazdārziņu teritorijas un tām pieguļošās platības, blakus tām notikusi palieņu zālāju biotopu

atjaunošana 2023. gadā, taču turpmāk rekomendējams pļaut ne tikai palieņu zālāju, bet arī ar zeltgalvītēm invadēto teritoriju.

B.2.4. Intensīva noganīšana

Pasākums piemērojams biotopa 6430 *Eitrofas augsto lakstaugu audzes* platībās IV teritorijā, kur reljefa dēļ nav iespējama pļaušana un krūmu ierobežošana. Pasākums rekomendēts arī pieguļošajā poligonā Lielupe_4_1 kā alternatīva biežai pļaušanai un sugu sastāva veidošanai, lai atjaunotu zālāju biotopu. Tāpat intensīva noganīšana nepieciešama, ja tiek uzsākta parkveida ainavas veidošana I teritorijā pie Ozolpils (poligons Lielupe_1_2) – pēc koku un krūmu apauguma retināšanas tas ir efektīvs veids, kā ierobežot atvases. Kopējā platība, kur rekomendēta intensīva noganīšana, ir 20,2 ha.

B.2.5. Koku un krūmu apauguma noņemšana

Pasākums kopumā rekomendēts 76,8 ha platībā, daļā no platības paredzot tikai krūmu retināšanu, lai saglabātos piemēroti apstākļi ar krūmiem saistītām putnu sugām. Poligonos Lielupe_1_3 un Lielupe_1_4 izvēcamas visas ošlapu kļavas, pieļaujams atstāt citas krūmu un koku sugas. Poligonos 24AP116_24 un Lielupe_4_2 rezultāta noturībai rekomendējams pēc ciršanas izmantot arī sakņu frēzēšanu (sevišķi Lielupe_4_2, kur vienlaikus jāapkaro Kanādas zeltgalvītes). Pilnībā apaugums jānoņem un jāveic sakņu frēzēšana arī poligonā Lielupe_1_8, jo šī ir perspektīva teritorija pļavu bridējputniem un pīlēm, tāpēc jāsamazina vārņveidīgajiem putniem izmantojamo sēdposteņu skaits. Līdzīgā veidā apauguma noņemšana jāveic DL pievienojamā teritorijā Lielupes kreisajā krastā (poligons Lielupe_p_1), kur veidojama atklāta teritorija pļavu pīlēm un bridējputniem, apvienojumā ar hidroloģiskā režīma veidošanu. Teritorijā DL ziemeļaustrumos pie Ozolpils krūmu ciršana jāveic daļēji, saglabājot 30-50 % krūmu, jo šajā DL daļā ligzdo ar krūmiem un kokiem saistītas sugas (poligoni Lielupe_1_1, Lielupe_1_6, Lielupe_1_13).

B.2.6. Parkveida ainavas izkopšana

Parkveida ainavu nepieciešams izkopt poligonā 24AP116_102, kas kartēts kā biotops 6530* *Parkveida pļavas un ganības* un kurā jau notiek apsaimniekošana ar ganīšanu, kā arī DL pievienojamā teritorijā ziemeļaustrumos, kur gar pļavām un mežu ir vecu koku audze, kuras pamežā un II stāvā ir gan invazīvās sugas, gan blīvs apaugums ar vietējo koku sugām. Izkopjot parkveida ainavu, šajā teritorijā paplašināsies ganību platības, kā arī DL teritorija tiks atvērta skatam no Kalnciema šosejas. Kopējā platība parkveida ainavas izkopšanai 4,8 ha.

B.2.7. Sēklām bagāta siena izklāšana

34,8 ha platībā kā papildus pasākums zālāju biotopu izveidošanai vai kvalitātes uzlabošanai rekomendējama sēklām bagāta siena izklāšana vairākus gadus pēc kārtas. Poligonā Lielupe_4_1 pasākums veicams pēc intensīvās pļaušanas perioda, kurš rekomendēts Kanādas zeltgalvītes īpatsvara samazināšanai un zālāja sugu sastāva uzlabošanai. Poligonā Lielupe_4_1 pasākums veicams pēc krūmu apauguma noņemšanas un sakņu frēzēšanas, lai radītu konkurenci Kanādas zeltgalvītēm un samazinātu to īpatsvaru. Poligonā 24AP116_23 pasākums vēlams, izmantojot sienu no blakus esošā poligona 24AP116_26. Poligonā var izmantot sienu no blakus poligona

24AP116_29. Pasākums poligonā 24AP116_102 veicams, ja notiek parkveida ainavas izkopšana.

B.2.8. Grāvju tīrīšana vai dabiskošana optimāla hidroloģiskā režīma uzturēšanai

Gandrīz visās teritorijās, kurās ir esoši meliorācijas grāvji, pieļaujama to attīrīšana no piesērējuma (nepārsniedzot projektēto dziļumu) un caurteku tīrīšana, lai nodrošinātu zālāju pļaušanai piemērotus apstākļus. Apsaimniekojamie grāvji ir iedalīti trīs grupās, kas saistītas ar grāvja sateces baseinu un pieguļošajām teritorijām.

Grāvju sistēmas, kuru gultnē pieļaujamās antropogēnas hidroloģiskā režīma izmaiņas, ir tās sistēmas, kas nodrošina pieguļošo teritoriju susināšanu vai arī nodrošina pļavu uzturēšanu apsaimniekošanai piemērotā stāvoklī, un ir pieļaujama šo grāvju profila atjaunošana līdz projektētajam dziļumam. Šīs trases kartē attēlotas kā H_02_001, H_02_002, H_02_003 (IV teritorijā); H_02_009 (II teritorijā); H_02_011, H_02_012, H_02_013, H_02_014 (I teritorijas dienvidu daļā); H_02_015, H_02_016 (I teritorijas ziemeļu daļā un DL pievienojamā teritorijā pie Ozolpils).

Teritorijas, kur jāuztur meliorācijas sistēmas, izmantojot videi draudzīgus hidrotehniskos pasākumus, ir sistēmas, kuras atrodas lieguma teritorijā un neietekmē apkārtējo teritoriju hidroloģisko režīmu. Šajos grāvjos pieļaujama attīrīšana no pielūžņojuma un bebru dambjiem, bet nav vēlama pilnīga gultnes tīrīšana un profila atjaunošana. Teritorijas kartē attēlotas kā H_02_004; H_02_005, H_02_006, H_02_007 (IV teritorijā); H_02_008 (III teritorijā); H_02_017, H_02_018, H_02_019; H_02_020, H_02_021 (I teritorijas ziemeļu daļā pie Ozolpils un DL pievienojamā teritorijā).

Lai uzturētu nepieciešamo hidroloģisko DL II teritorijā Sieramuižā, daļā no platības uzturēšanas darbi nav nepieciešami un grāvju sistēmas var dabiskoties. Teritorija kartē attēlota kā H_03_001.

B.2.9. Grāvju savienojumu izveidošana ar Lielupi un regulatora uzstādīšana hidroloģiskā režīma nodrošināšanai, jaunu grāvju rakšana piesārņoto ūdeņu novadīšanai

I teritorijā uz ziemeļiem no Loka maģistrāles turpinājuma, kā arī III teritorijas centrālajā daļā ir grāvji, kuri slapjās vasarās pārplūst un kuriem nav noteces, līdz ar to zālāji ap tiem pārpurvojas un nav apsaimniekojami. Vēsturiski grāvjiem bijis savienojums ar Lielupi, taču I teritorijā tas acīmredzot dabiski aizsērējis, bet III teritorijā aizbērts, būvējot apvedceļu. Atjaunojamā grāvju trase veidojama ar lēzenu profilu, minimāli nepieciešamajā dziļumā, līdzīgi kā II teritorijā atjaunotais grāvis ar regulatoru. Pārbūvējamo grāvju trases kartē attēlotas kā H_02_010 (I teritorijā), H_01_002 (III teritorijā). Abās vietās nepieciešama savienojuma izveide ar Lielupi, uzstādot regulatorus un nodrošinot, ka aprīlī-jūnijā grāvī saglabājas ūdens, bet jūlijā-augustā augsnei ir iespēja izžūt, lai zālājs būtu nopļaujams (skat. 3.2. tabulu).

Jauni izrokamie grāvji ir paredzēti II teritorijas norobežošanai no Sieramuižas apdzīvotās teritorijas un ūdens novadīšanai Platones upē (poligons H_01_005). Grāvja atbērtne veidojama ziemeļu pusē, lai samazinātu virsūdeņu noplūdi no apdzīvotās

teritorijas uz DL, vienlaikus samazinot apdzīvotās teritorijas applūšanas risku. Veicot šī grāvja izbūvi, vienlaikus dabiskošanās procesam jāatstāj pieguļošajā teritorijā esošie grāvji, kas palīdzēs samazināt slāpekļa un fosfora savienojumu nonākšanu palienes pļavās no apdzīvotās teritorijas (kartē H_04_001, H_04_002, H_04_003). Savienojumā ar Platones upi izveidojams regulators.

3.2. tabula. Ieteicamie regulatoru līmeņi pārbūvējamo vai no jauna izrokamo grāvju savienojumā ar ūdenstecēm (sagatavoti pēc ilggadīgajiem ūdenslīmeņiem un teritorijas ģeomorfoloģijas; var tikt precizēti pēc detalizētākās izpētes un modelēšanas)

Grāvja numurs kartē	Teritorija	Ieteicamais ūdens līmenis aprīlī-jūnijā LAS 2000.5	Ieteicamais ūdens līmenis jūlijā-augustā LAS 2000.5	Caurtekas-regulatora teknes atzīmes amplitūda LAS 2000.5
H_01_002	III teritorija	0.9-1.1 m	0.1-0.4 m	-0.1-0.2 m
H_01_005	II teritorija	1.1-1.8 m	0.0-0.6 m	-0.3-0.0 m
H_02_016	I teritorija	0.3-0.9 m	-0.1-0.2 m	-0.4-0.1 m
H_02_010	I teritorija	0.2-0.8 m	-0.1-0.2 m	-0.5-0.0 m
H_01_007 ziemeļi	Paplašinājums	1.4 – 1.7 m	0.5-1.3 m	0.0-0.4 m
H_01_007 dienvidi	Paplašinājums	1.4 – 1.7 m	0.5-1.3 m	0.0-0.4 m

B.2.10 Invazīvo sugu ierobežošana

Invazīvo sugu ierobežošana būtu veicama ne tikai DL teritorijā, bet arī pieguļošajās platībās, pretējā gadījumā sugas ar sēklām vai veģetatīvi turpinās ienākt DL teritorijā. DL teritorijā sastopamās invazīvās sugas, kuras veido nozīmīgas platības, samazinot zālāju biotopu un sugu dzīvotņu kvalitāti, ir Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*, ošlapu kļava *Acer negundo*, vītoli miķelīte *Symphyotrichum x salignum*, nelielās platībās arī Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskii*, adataināis dzeloņgurķis *Echinocystis lobata*, daudzlapu lupīna *Lupinus polyphyllus*. Visu sugu ierobežošanas galvenais priekšnoteikums ir regulāra zālāju apsaimniekošana, kas nostiprina vēlenu, tādējādi ierobežojot invazīvo sugu ieaugšanas iespējas, un neļauj tām vairoties; ošlapu kļavas gadījumā vispirms nepieciešama esošo koku novākšana un atvašu ierobežošana. Lielākās invazīvo sugu platības ir I teritorijā Lielupes labajā krastā un Pilssalā (Kanādas zeltgalvīte, ošlapu kļava, vītoli miķelīte), Kanādas zeltgalvītes izplatītas arī gar teritorijas dienvidaustrumu robežu II teritorijā, kā arī IV teritorijā, kur daļa zālāju netiek apsaimniekoti un no tiem izplatās sēklas. Lielupe un arī tajā ietekošās upes pastāvīgi funkcionē kā dažādu sugu, arī invazīvo, izplatīšanās koridors, tāpēc ir svarīgi pastāvīgi nodrošināt zālāju apsaimniekošanu un nepieļaut sugu tālāku izplatīšanos teritorijā. Tādām sugām kā Kanādas zeltgalvīte ierobežošanai būtu piemērota biežāka pļaušana (2x gadā), šo pasākumu iespējams realizēt tikai ierobežotās teritorijās, jo visā zālāju platībā divreizēja pļauja nav labvēlīga putnu ligzdošanai. Arī teritorijās, kur novāktas ošlapu kļavas, ilgāku laiku var būt nepieciešama papildu pļaušana atvašu ierobežošanai. Invazīvo sugu apkarošana kartēs

atsevišķi nav identificēta, jo to principā nodrošina iepriekš norādītie apsaimniekošanas pasākumi; ja plāna darbības laikā tiek konstatēta invadēto teritoriju paplašināšanās vai jaunu sugu ienākšana, to izplatības vietās piemērojama biežāka pļaušana vai intensīvāka noganīšana, līdz suga tiek ierobežota.

B.2.11. Ganību aploku ierīkošana

DL teritorijās, kurās iespējama un vēlama intensīvāka apsaimniekošana, var ierīkot pastāvīgus vai pārvietojamus ganību aplokus, nodrošinot ganību infrastruktūru daļai Pilssalas zirgu ganāmpulka, mobilajam ganāmpulkam vai citiem mājlopiem. Kā viena no piemērotākajām teritorijām ganību infrastruktūrai ir II teritorija, taču noganīšana būtu ieteicama arī IV teritorijā un I teritorijā Lielupes labajā krastā, tāpat arī pēc hidroloģiskā režīma uzlabošanas – paplašinājumā Driksas kreisajā krastā.

B.3. Īpaši aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana

B.3.1. Mākslīgo ligzdvieta izveide kaijveidīgajiem putniem

Pilssalā būtu rekomendējams izbūvēt mākslīgās ligzdošanas vietas upes zīriņam un lielajam ķīrim. Mākslīgo ligzdošanas vietu izveide var notikt gan kopā ar jaunā transporta pārvada (tilta) izbūvi, gan arī atsevišķi. Pārvada izbūves gadījumā, tā ziemeļu sānos pie tilta balstiem iespējams izvietot 2–3 kolonijām piemērotas platformas/balkonus, tādējādi pasargājot kolonijas no plēsējiem. Savukārt atsevišķu mākslīgo ligzdošanas vietu izveide iespējama piemērotā slapjā, atvērtā ieplakā uz zemes vai ūdenī, vietā, kur ligzdošanas laikā ir cilvēku atrašanās ierobežojumi, un vietās, kur ir dažāda izmēra ciņainas ūdens ieplakas.

B.3.2. Detalizēta hidroloģiskā režīma uzlabošanas plāna izstrāde paplašinājuma teritorijā Driksas kreisajā krastā

Lai realizētu kompensējošos pasākumus, kas paredzēti transporta pārvada pāri Lielupei IVN procedūrā, nepieciešams paplašināt DL teritoriju, kā arī nodrošināt pievienotajās platībās piemērotus apstākļus retām un aizsargājamām sugām, pamatā putniem. Vienā no pievienojamajām teritorijām – Lielupes labajā krastā – apstākļi jau šobrīd ir piemēroti pļavās ligzdojošajiem putniem, kā arī daļa teritorijas atbilst ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu kritērijiem, jāveic tikai regulārās apsaimniekošanas pasākumi, savukārt teritorijā kreisajā krastā jāveic būtiski dzīvotņu uzlabošanas pasākumi. Primāri teritorijā jānodrošina pļavu putniem, t.sk. ar mitrainēm saistītajām sugām, piemēroti apstākļi. Pasākumu veikšanai izstrādājams detalizēts projekts, ņemot vērā B.4.2. sadaļā minētos pasākumus.

B.3.3. Hidroloģiskā režīma uzlabojumu īstenošana un putniem piemērotu dzīvotņu izveidošana paplašinājuma teritorijā Driksas kreisajā krastā.

Izvērtējot reljefu, hidroloģisko režīmu un esošo veģetāciju šajā teritorijā, kā arī aptuveni novērtējot iespējamo izmaksu/ieguvumu attiecību, no iespējamajiem risinājumiem par labāko atzīta esošā dambja gar Lielupes krastu saglabāšana lielākajā daļā garuma, veidojot tikai 2-3 atvērumus dambī, pa kuriem palu ūdeņi varētu ieplūst teritorijā (kartē H_02_022). Visai teritorijai ir jānodrošina norobežojums no plānotā industriālā parka, kas atrodas uz rietumiem un dienvidrietumiem no paplašinājuma

teritorijas, tādēļ gar robežu izbūvējams jauns grāvis (H_01_007). Gar grāvi tā rietumu pusē var veidot industriālo parku apkalpojošu ceļu, taču neveidojot savienojumu ar Vārpas polderi, lai neveicinātu caurbraucošu satiksmi. Ziemeļu galā, pie savienojuma ar Vārpas polderi, un dienvidu galā izveidojami regulatori grāvja savienošanai ar pieguļošajām meliorācijas sistēmām, pēc vajadzības novadot ūdeni vai nu uz Vārpas polderi vai uz Driksu (līmeņi un sistēmas regulēšanas nosacījumi precizējami, veicot detalizētu izpēti un projektēšanu; grāvju sistēmai un regulatoriem jānodrošina, ka ūdeni no teritorijas nenoplūst līdz 30. jūnijam, bet pēc tam ūdeni var novadīt, lai teritorija būtu apsaimniekojama – piedāvātos līmeņus skat. 3.2. tabulā).

Paplašinājuma teritorijas rietumu daļā izveidojami padziļinājumi, kuros lielāko daļu vasaras sezonas saglabātos ūdens (H_01_009) un kas būtu piemēroti bridējputnu un pļavu pīļu ligzdošanai.

Visā teritorijā jānoņem koku un krūmu apaugums un tā jāuztur klaja; esošā zemsedzes veģetācija uz rietumiem no esošā grants ceļa iespēju robežās jā saglabā neskarta un turpmāk jānodrošina apsaimniekošana ar pļaušanu un/vai ganīšanu. Lai novērstu traucējumu, iespējama žoga izveide ap teritoriju pēc hidrotehnisko un dzīvotņu izveidošanas darbu veikšanas.

B.3.4. Mitru ieplaku un ūdenstilpju veidošana bridējputnu ligzdošanai

Paralēli grāvju izveides un tīrīšanas darbiem ir ieteicams izveidot lēzenas applūstošas ieplakas, kas var nodrošināt dzīvotni bridējputniem – H_01_001 (IV teritorijā) H_01_004 (III teritorijā). Ieplaku dibena augstuma atzīmei jāsniedzas līdz vidējam Lielupes līmenim vasaras mazūdens periodā, lai nodrošinātu pastāvīgu mitrumu vai atklātu ūdens laukumu.

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

C.1. Teritorijas robežzīmju izvietošana

Ir nepieciešama DL “Lielupes palienes pļavas” teritorijas robežzīmju izvietošana, paredzot ĪADT apzīmējošo zīmju (ozollapas) izvietojumu uz ceļiem, takām un citiem objektiem, kas šķērso DL robežu.

Priekšlikums robežzīmju uzstādīšanas vietām ir iekļauts DA plāna 3. pielikumā.

C.2. Informācijas stendu izvietošana un atjaunošana

Lai informētu teritorijas apmeklētājus par DL, tā dabas vērtībām, tūrisma un rekreācijas iespējām, DL teritorijas izmantošanas nosacījumiem, kā arī veicinātu izpratni par biotopu apsaimniekošanas pasākumiem un to nepieciešamību, ir nepieciešams izvietot papildus informācijas stendus gan DL teritorijā, gan DL pievienojamās teritorijās, kā arī nepieciešams atjaunot informācijas stendu pie Sieramuižas.

Priekšlikums informācijas stendu uzstādīšanas vietām ir iekļauts DA plāna 3. pielikumā.

Informācijas stendi ir jā sagatavo, ņemot vērā izmantojot DAP vienoto stilu (pieejams http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/)

C.3. Informatīvu slēpņu izveide

DL rekomendējams izveidot divus informatīvus slēpņus, kas paredzēti putnu un dzīvnieku vērošanai un fotografēšanai, netraucējot tos. Slēpņi veicinās sabiedrības izpratni par putnu aizsardzību un nozīmi, vienlaikus nodrošinot iespēju cilvēkiem baudīt dabas vērošanu un fotografēšanu.

D. Infrastruktūras uzturēšana un pilnveidošana

D.1. Esošās tūrisma infrastruktūras uzturēšana

2018. gadā Jelgavas valstspilsētas pašvaldības realizētā projekta Nr.5.4.1.1/17/A/004 “Pils salas infrastruktūras attīstība tūrisma un veselības aktivitāšu veicināšanai Jelgavā” ietvaros tika izbūvēts skatu tornis, labiekārtota atpūtas vieta, kā arī no skatu torņa sākas 3,2 km gara Veselības taka Pilssalas ziemeļu virzienā.

2024. gada jūlijā noslēdzās divu projektu – ERAF līdzfinansēto projekta “Pilssalas ielas degradētās teritorijas sakārtošana” un valsts investīciju projekta “Jelgavas Bērnu un jaunatnes sporta skolas infrastruktūras attīstība” – īstenošana daļā zemes vienības ar kadastra apzīmējumu 09000120017. DL neitrālajā zonā Pilssalā tika izbūvēts autostāvlaukums, rotaļu laukums, vingrošanas laukums, basketbola laukums, atpūtas vietas, velonovietnes, veloceliņi, tualete, kā arī mainīts piekļuves maršruts skatu tornim.

Jelgavas valstspilsētas pašvaldības atbildīgās personas regulāri apseko teritoriju un veic nepieciešamos apsaimniekošanas un uzturēšanas darbus – šādu pieeju teritorijas apsaimniekošanā nepieciešams turpināt arī turpmāk. Pēc nepieciešamības veicama infrastruktūras pilnveidošana.

Detalizēta informācija par esošās rekreācijas infrastruktūras novietojumu ir attēlota DA plāna 3. pielikumā.

D.2. Esošā gājēju ceļa pārbūve un jauna ceļa izbūve Pilssalā

Lai nodrošinātu DL “Lielupes palienes pļavas” I teritorijas apsaimniekošanu Pilssalā, periodiski nepieciešama automašīnu vai cita tehnikas, piemēram, traktoru, piekļuve teritorijai. Lai novērstu jaunu riepu risu veidošanos zālāju biotopos, nepieciešams nostiprināt esošo gājēju ceļu, kas ved no DL teritorijas ieejas līdz skatu tornim, kā arī ir nepieciešamas izbūvēt jaunu ceļu ar grants vai šķembu segumu no skatu torņa līdz SIA “Jelgavas ūdens” kanalizācijas vada apkopes infrastruktūrai. Gājēju piekļuvei jāpabeidz izbūvēt savienojums no stāvlaukumiem līdz pārbūvējamajam gājēju ceļam. Detalizēts autoceļa novietojums ir attēlots DA plāna 3. pielikumā.

D.3. Ganību apsaimniekošanas infrastruktūras izbūve un uzturēšana Pilssalā

Pie jaunizveidotās rekreācijas infrastruktūras (stāvlaukumi, gājēju ceļš, apstādījumi u.c.) paredzēts izveidot siena novietni Pilssalas zirgiem, apsaimniekotāja dzīvojamo treileri u.c. infrastruktūru, kurai jānodrošina teritorijas apsaimniekošanas vajadzības (skat. 3. pielikumu).

E. Izpēte un monitorings

E.1. Aizsargājamo biotopu un to apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings

DL “Lielupes palienes pļavas” aizsargājamo biotopu monitoringam jākalpo diviem primārajiem mērķiem:

- 1) jānodrošina dati teritorijas Natura 2000 datu bāzes (SDF) papildinājumiem;
- 2) jānodrošina dati Latvijas ziņojumam Eiropas Komisijai par ES Biotopu direktīvas pielikumos esošo sugu un biotopu stāvokli.

Monitoringam DL teritorijā ir jānodrošina informācijas ievākšana par biotopu aizņemtajām platībām teritorijā un biotopu kvalitāti, kas ietver arī biotopiem raksturīgo struktūru un procesu kvalitāti. Šo rādītāju izmaiņas būs iespējams novērtēt, salīdzinot jauniegūtos datus ar iepriekšējā perioda vērtējumu, kas iegūts aizsargājamo biotopu izpētē DL un kura dati ietverti Natura 2000 datu bāzē (SDF).

Monitoringa datus aizsargājamo biotopu platībās, kurām DA plānā nav paredzēti speciāli apsaimniekošanas pasākumi, paredzēts ievākt spēkā esošās Vides monitoringa programmas Natura 2000 teritoriju monitoringa ietvaros. Monitoringa ietvaros ievāktie dati par biotopu platību un kvalitātes izmaiņām izvērtējami ik pēc sešiem gadiem, gatavojot ziņojumu EK par sugu un biotopu aizsardzības stāvokli, kā arī izstrādājot nākamo DL “Lielupes palienes pļavas” DA plānu. Izvērtējumā analizējama DA plānā paredzēto un īstenoto pasākumu ietekme uz biotopu platībām, kvalitāti, ietekmējošiem procesiem un funkcijām. Kā prioritārie biotopi monitoringam teritorijā ir 6450 Palieņu zālāji un 6510 Mēreni mitras pļavas.

Veicot pasākumus biotopu aizsardzībai un apsaimniekošanai, nepieciešams paredzēt šo pasākumu ietekmes monitoringu, lai izvērtētu pasākumu atbilstību konkrētās teritorijas prasībām, kā arī sagatavotu ieteikumus apsaimniekošanas pasākumu veikšanai nākotnē. Monitorings veicams pēc LIFE integrētā projekta LatViaNature ietvaros izstrādātās metodikas².

² <https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2023/12/Zalaju-monitoringa-metode-v2-18122023.pdf> (ja pasākumu veikšanas laikā publicēta aktualizēta metodikas versija, tad jālieto tā).

E.2. Sugu monitorings esošo monitoringa programmu ietvaros

DL teritorijā līdz šim notikušas un turpināmas monitoringa aktivitātes dažādu plašāku monitoringa programmu ietvaros, t.sk. Biotopu Direktīvas II pielikuma sugu monitorings, putnu monitorings Natura 2000 teritorijās u.c. Dati, kuri šādu monitoringa programmu ietvaros tiks iegūti DA plāna darbības laikā, izmantojami nākošā DA plāna izstrādē, kā arī DA plāna darbības laikā var būt par pamatu aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu plānošanai un īstenošanai. Teritorijas nozīmīgākās sugas, kas būtu iekļaujamas valsts monitoringa programmu plānošanā, ir grieze un zirgskābeņu zilenītis.

E.3. Sugu dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings

Plānojot un īstenojot sugu dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumus, jāparedz esošā stāvokļa inventarizācija pirms pasākuma uzsākšanas un pasākuma rezultātu monitorings atbilstoši pasākuma un sugas specifikai. Monitoringā ievāktie dati jānodod DAP, lai būtu iespējams tos izmantot citu apsaimniekošanas pasākumu plānošanā un nākamā DA plāna izstrādē.

DA plānā paredzētie sugu dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumi vērsti uz mitrzemju putnu sugu (bridējputni, pļavu pīles, kaijveidīgie) un griezes piesaistīšanu konkrētās DL daļās, līdz ar to monitorings jāveic tajā DL daļā, kurā plānoti pasākumi, ievērojot ligzdojošo putnu monitoringa metodikā noteiktos uzskaišu laikus³, taču transektes plānojot tā, lai tās šķērsotu DL teritoriju pa garāko tās asi (II teritorijā jāplāno divas subparalēlas transektes). Noteikti jāveic nakts akustiskā uzskaitē griezes populācijas noskaidrošanai teritorijās, kur tiek plānoti dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumi. Uzskaiti pirms pasākumu veikšanas var neveikt, ja pasākumi plānoti mazāk nekā 5 gadus no plāna izstrādes laikā veiktajām uzskaitēm (t.i., līdz 2029. gadam ieskaitot).

E.4. Apmeklējumu skaita reģistrēšana

Kopš 2018. gada, lai novērtētu DL “Lielupes palienes pļavas” izveidotās rekreācijas infrastruktūras efektivitāti, pie skatu torņa Pilssalā tiek veikta teritorijas apmeklētāju skaita uzskaitē. Teritorijas apmeklētāju skaita monitorings ir jāturpina arī nākamā DA plāna darbības periodā.

E.5. Invazīvo augu sugu monitorings un to apkarošanas pasākumu rezultātu novērtējums

Veicot apsaimniekošanas pasākumus invazīvo sugu ierobežošanai, nepieciešams gan veikt monitoringu apsaimniekošanas sekmju novērtēšanai (vismaz 5 gadu periodā pēc pasākuma, lai pārliecinātos, ka pasākums bijis efektīvs), gan arī publicēt informāciju par veiksmīgiem un neveiksmīgiem apkarošanas paņēmieniem. Sugām, kurām līdz šim nav veikti plaši un koordinēti apkarošanas pasākumi (piemēram, puķu sprigane, Kanādas zeltgalvīte, daudziedu lupīna) īpaši svarīgi apkopot un izplatīt informāciju par apkarošanas sekmēm.

³ https://lob.lv/wp-content/uploads/2019/12/Metodika_LLPU_2018_finalfin_compressed.pdf

4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumā

Atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam, kas spēkā stājās 2020. gada 23. jūnijā, DL ietilpst Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada teritorijās. Saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 17. punktu, 2021. gada pašvaldību vēlēšanās ievēlētā novada dome izvērtē novadu veidojošo bijušo pašvaldību pieņemtos saistošos noteikumus un pieņem jaunus novada saistošos noteikumus. Līdz novada saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne ilgāk kā līdz 2022. gada 1. jūnijam, ir spēkā novadu veidojošo bijušo pašvaldību saistošie noteikumi, izņemot saistošos noteikumus par teritorijas plānojumu, kurus izstrādā līdz 2025. gada 31. decembrim. Tādējādi DL un paplašināmajā teritorijā teritorijas atļauto (plānoto) izmantošanu nosaka:

- Jelgavas pilsētas teritorijas plānojums 2009.-2021. gadam ar grozījumiem (apstiprināts ar Jelgavas pilsētas pašvaldības novada domes 2017. gada 23. novembra saistošajiem noteikumiem Nr. 17-23 “Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu un grafiskās daļas apstiprināšana”);
- Ozolnieku novada teritorijas plānojums 2020 (apstiprināts ar Ozolnieku novada domes 2020. gada 12. marta saistošajiem noteikumiem Nr. 5/2020 “Ozolnieku novada teritorijas plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”);
- Jelgavas novada teritorijas plānojums (apstiprināts ar Jelgavas novada domes 2011. gada 23. novembra saistošajiem noteikumiem Nr. 14 “Par Jelgavas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem”).

Uzsākot Jelgavas valstspilsētas un Jelgavas novada TP izstrādi, ir jāņem vērā DL “Lielupes palienes pļavas” DA plānā 2025. – 2037. gadam iekļautā informācija par teritorijas dabas vērtībām un rekomendējamiem apsaimniekošanas pasākumiem. Izstrādājot teritorijas plānojumu un TIAN, ir jāizvērtē IAIN projektā iekļautie nosacījumi un apsaimniekošanas pasākumi.

DL pievienojamai teritorijai Lielupes labajā krastā kā plānotā (atļautā) izmantošana ir noteikta publiskā apbūve, kura, atbilstoši Jelgavas pilsētas teritorijas plānojumam, noteikta, lai nodrošinātu gan komerciālu, gan nekomerciālu publiska rakstura iestāžu un objektu izvietojumu, paredzot atbilstošu infrastruktūru. DL pievienojamās teritorijas Driksas kreisajā krastā lielākajā daļā plānotā (atļautā) izmantošanā noteikta kā *Dabas un apstādījumu teritorija*, bet mazākās platībās – rūpnieciskās apbūves teritorijas un transporta infrastruktūras teritorijas.

Pēc IAIN apstiprināšanas un paplašināmo teritoriju pievienošanas DL, valstspilsētas teritorijas plānojumā jāatspoguļo jaunās DL robežas, precizētais funkcionālais zonējums un pieļaujamās teritorijas izmantošanas iespējas.

5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam un funkcionālajam zonējumam

5.1. Priekšlikums teritorijas zonējumam

Funkcionālais zonējums ir viens no instrumentiem, ar ko tiek nodrošināta ĪADT pārvaldība atbilstoši tās aizsardzības mērķiem. Teritorija tiek iedalīta funkcionālajās zonās, ņemot vērā prasības, kuras jau ilgstoši Latvijā ir iestrādātas normatīvajos aktos un tiek pielietotas praksē.

Pašreizējais DL “Lielupes palienes pļavas” funkcionālais zonējums noteikts 2008. gada 13. maija MK noteikumos Nr. 326 “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem DL “Lielupes palienes pļavas” ir noteiktas 2 funkcionālās zonas: dabas lieguma un neitrālā zonā, kā arī no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam Pilssalā (DL I teritorijā) ir noteikts sezonas liegums, ierobežojot pārvietošanos daļā Pilssalas teritorijas (skat. 1.5. attēlu DA plāna 1.1.4. nodaļā).

DA plāna izstrādes ietvaros tika apkopoti un iegūti aktuāli dati par dabas vērtībām un to ietekmējošiem faktoriem. Tāpat ir sagatavots priekšlikums DL robežu paplašināšanai, lai nodrošinātu kompensējošo pasākumu realizāciju transporta pārvada (tilta) izbūves pār Lielupi un Driksas upi Jelgavas pilsētā īstenošanu⁴. Izvērtējot spēkā esošo teritorijas zonu sadalījumu un pievienojamās teritorijas 55,77 ha platībā, tika secināts, ka divas zonas (dabas lieguma un neitrālā zona) var nodrošināt dabas vērtību aizsardzību, tāpēc jaunu funkcionālo zonu izveide nav nepieciešama.

DL teritorijas funkcionālajā zonējumā ir rekomendēts veikt izmaiņas zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 09000130198. Šajā teritorijā aptuveni 1 ha platībā atrodas mazdārziņu teritorijas, tāpēc teritorijas funkcionālajā zonējumā iepriekš tā tika iekļauta neitrālajā zonā. Veicot teritorijas apsekošanu 2024. gadā, tika secināts, ka pēc mazdārziņu likvidācijas teritorija ir sākusi aizaugt, bet pēdējos gados ir atsākta tās apsaimniekošana, to pļaujot, tādēļ tiek rekomendēts to iekļaut dabas lieguma zonā.

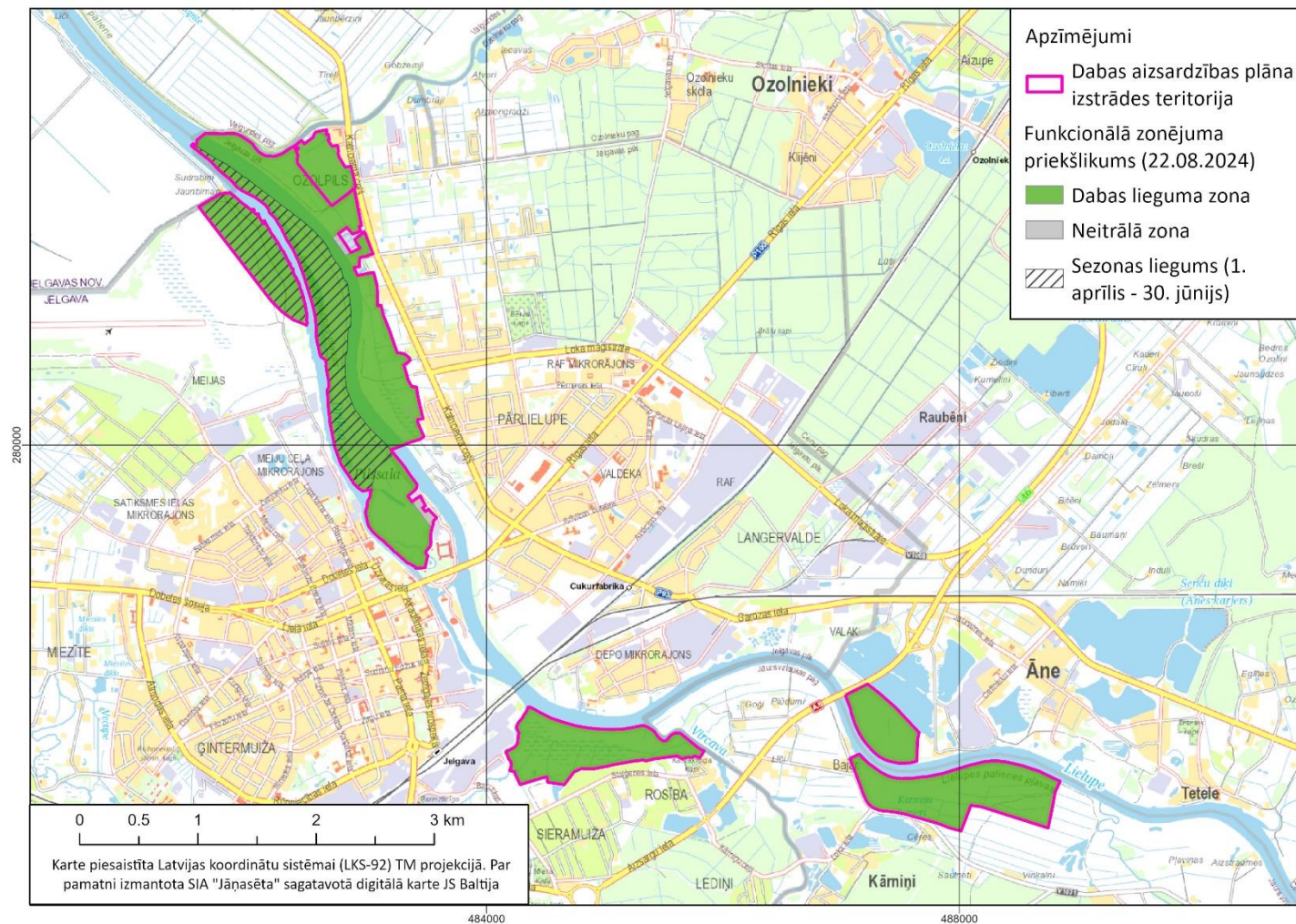
5.1. tabulā ir iekļauta platību statistika pa zonām, salīdzinot esošo zonējumu ar piedāvāto zonējumu.

DL pievienojamās teritorijas tiek rekomendēts iekļaut dabas lieguma zonā. Paplašināmajā teritorijā Lielupes kreisajā krastā pēc hidroloģiskā režīma uzlabojumu īstenošanas un putniem piemērotu dzīvotņu izveidošanas ir nepieciešams noteikt sezonas liegumu no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam (skat. 5.1. attēlu).

⁴ <https://www.vpvb.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti/transporta-parvada-tilta-izbuve-par-lielupi-un-driksas-upi-jelgavas-pilsetas-dome>

5.1. tabula. DL “Lielupes palienes pļavas” funkcionālo zonu platības

Funkcionālā zona	Esošais zonējums		Plānotais zonējums esošā DL teritorijā		Plānotais zonējums DL pievienojamās teritorijās	Kopējā DL teritorija platība	
	Platība, ha	Platība no DL, %	Platība, ha	Platība no DL, %	Platība, ha	Platība, ha	Platība no DL, %
Dabas lieguma zona	357,8	98,9	358,82	99,2	55,8	361,7	99
t.sk. sezonas liegums	71,8	19,9	71,8	19,9	38,1		26
Neitrālā zona	3,9	1,1	2,90	0,8	-	3,9	1

5.1. attēls. DL "Lielupes palienes pļavas" un DL pievienojamās teritorijās piedāvātais funkcionālais zonējums

5.2. Priekšlikumi teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem

DA plāna izstrādes ietvaros ir sagatavots priekšlikums jaunam IAIN projektam (skat. zemāk), kurā ir iekļauti nosacījumi no:

- spēkā esošajiem IAIN - 2008. gada 13. maija MK noteikumiem Nr. 326 “Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”);
- 2010. gada 16.marta MK noteikumiem Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”;
- no ekspertu ierosinājumiem.

IAIN projekts paredz paplašināmās teritorijas pievienošanu DL “Lielupes palienes pļavas”.

Pēc plāna gala redakcijas apstiprināšanas VARAM individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu precizēs VARAM juridiskais departaments, līdz ar to tas var atšķirties no dabas aizsardzības plānā iekļautās redakcijas. IAIN stāsies spēkā, pēc kad tos apstiprinās MK.

Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts ir pievienots atsevišķā failā kā 14. pielikums.

6. Izmantotie informācijas avoti

1. Aleksejevs «., Birzaks J. 2012. The current status of Coregonidae in lakes of Latvia. *Acta Biologica Universitatis Daugavpiliensis* 13(3): 3–13.
2. Aleksejevs E., Birzaks J. 2011. Long-term changes in the ichthyofauna of Latvia's inland waters. *Sc. Journal of Riga Techn. Univ. Environmental and Climate Technologies* 13 (7): 9–18.
3. Aleksejevs Ē., Birzaks J., 2020. Distribution of freshwater crayfish in Latvia. *Acta Biologica Universitatis Daugavpiliensis*, 20: 1 – 11.
4. Anonīms, 2023. "Apsaimniekošanas pasākumu veikšana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanai" (Nr. 5.4.3.0/20/I/001). Projekta īstenošanas izvērtējuma ziņojums. Rīga, Sigulda, 142 lpp.
5. Anonīms, 2023. Zālāju biotopu apsaimniekošanas un ekoloģiskās atjaunošanas efektivitātes monitoringa vadlīnijas: pamatmonitorings un detalizēts monitorings. I versija. Latvijas Universitāte un Dabas aizsardzības pārvalde, Rīga, 136 lpp.
6. Aquiloni, L., Brusconi, S., Cecchinelli, Tricario E., Mazza G., Paglianti A., Gherardi F. 2010. Biological control of invasive populations of crayfish: the European eel (*Anguilla anguilla*) as a predator of *Procambarus clarkii*. *Biol Invasions* **12**, 3817–3824 <https://doi.org/10.1007/s10530-010-9774-z>.
7. Balalaikins M., Bojāre A. (red.), 2023. Invazīvo sugu rokasgrāmata. Daugavpils, Daugavpils Universitātes Dabas izpētes un vides izglītības centrs, 292 lpp.
8. Birzaks J. 2013. Latvijas upju zivju sabiedrības un to noteicošie faktori. Latvijas universitāte, Rīga, 191 lpp.
9. Birzaks J., Nitcis M. 2023. The importance of Natura 2000 sites and their management for the conservation of freshwater fish, lamprey and crayfish in Latvia. *Acta Biol. Univ. Daugavp.*, 23(1): 41–57.
10. Birzaks J., Škute A. 2019. Alien crayfish species in Latvian inland waters. *Environmental and Experimental Biology*, 17: 21–25. DOI: 10.22364/eeb.17.05
Birzaks J. 2020. Climate change impact on Salmon (*Salmo salar*) and Sea Trout (*Salmo trutta*) in the Salaca River, Latvia. *Zoology and Ecology* 30(1): 17–26. <https://doi.org/10.35513/21658005.2020.1.3>.
11. Dabas aizsardzības pārvalde, 2017. Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018-2030.
12. Heino J., Virkkala R., Toivonen H. 2009. Climate change and freshwater biodiversity: detected patterns, future trends and adaptations in northern regions. *Biological Reviews* 84(1): 39–54. <https://doi.org/10.1111/j.1469-185X.2008.00060.x>.
13. Kalniņš M. 2017. Spāres (Odonata) Latvijā. Pētījumu vēsture, bibliogrāfija un izplatība no 18. gadsimta līdz 2016. gadam. – Sigulda, “Zaļā upe”.
14. Kārklīšs, A., 2016. Latvijas augšņu klasifikācijas taksonu atbilstība pasaules augšņu klasifikatoram. Zinātniski praktiskā konference „LĪDZSVAROTA LAUKSAIMNIECĪBA”, Jelgava.

15. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2021. Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.-2027. gadam;
16. Lārmanis V. (red.). 2014. Bioloģiski vērtīgo zālāju kartēšanas metodika. 2.izdevums. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda
17. Nikodemus, O. u.c. (zin. red.) Latvija. Zeme. Daba. Tauta. Valsts. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 47-55.
18. Ondzule R., 2017. Dabas lieguma "Lielupes palienes pļavas" 2. teritorijas revitalizācijas projekts. Diplomprojekts vides un ūdenssaimniecības profesionālā bakalaura studiju programmā. Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Jelgava, 94 lpp.
19. Palmer M.A., Lettenmaier D.P., LeRoy P.N., Postel S.L., Richter B., Warner R. 2009. Climate Change and River Ecosystems: Protection and Adaptation Options Environmental Management 44:1053–1068 DOI 10.1007/s00267-009-9329-1
20. Priedītis, N., 2017. Latvijas augi. Gandrs, Rīga.
21. Rakauskas V., Virbickas T., Steponenas A. 2021. Several decades of two invasive fish species (*Perccottus glenii*, *Pseudorasbora parva*) of European concern in Lithuanian inland waters; from first appearance to current state. Journal of Vertebrate Biology 70(4): 1–14. <https://doi.org/10.25225/jvb.21048>
22. Rūsiņa S. (red.) 2017. *Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 3. sējums. Dabiskās pļavas un ganības.* Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda, 432 lpp.
23. Settele J., Feldmann R., Reinhardt R. (eds) 2000. Die Tagfalter Deutschlands. Eugen Ulmer, Stuttgart
24. Skov C., Aarestrup K., Sivebæk F., Pedersen S., Vralstad T., Berg S. 2011. Non-indigenous signal crayfish *Pacifastacus leniusculus* are now common in Danish streams: preliminary status for national distribution and protective actions. Biological Invasions 13(6): 1269–1274.
25. Sniedze-Kretalova R., 2015. Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” I un II teritorijas 2015. gada zālāju inventarizācijas pārskats. Ietekmju un apsaimniekošanas novērtējums. Latvijas Dabas fonds. Rīga, 17.
26. Stinkulis, Ģ. 2018. Nogulumiežu stratigrāfiskais iedalījums, uzbūve, sastāvs un reģionālās atšķirības. Devona nogulumieži.
27. Strausz M., Fiedler K., Franzén M., Wiemers M. 2012. Habitat and host plant use of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar* in an urban environment. *Journal of Insect Conservation*. 16 (5): 709–721.
28. Urtāns A. V. (red.), 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. II Upes un ezeri. Dabas aizsardzības pārvalde. Sigulda. 208 lpp.
29. Zelčs, V. 2018. Upju ieleju sistēmas un nozīmīgākās upju ielejas. Lielupes ieleja. Nikodemus, O. u.c. (zin. red.) Latvija. Zeme. Daba. Tauta. Valsts. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 120-121.
30. Zelčs, V. 2018. Zemes virsmas lielformas. Zemienes. Nikodemus, O. u.c. (zin. red.) Latvija. Zeme. Daba. Tauta. Valsts. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 89-93.

Interneta informācijas avoti:

1. Dabas aizsardzības pārvalde. Pieejams: www.daba.gov.lv.
2. Dabas datu pārvaldības sistēma „Ozols”. Pieejama <http://ozols.daba.gov.lv/pub>.
3. Dabas datu novērojumu portāls „Dabasdati”. Pieejams <http://www.dabasdati.lv>.
4. Latvijas digitālais ainavu atlants. Pieejams: <https://experience.arcgis.com/experience/6c0b5c1cfaaa4bffb3c44b79158cd93c/>.
5. VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” . Pieejams: www.meteo.lv.
6. Meliorācijas kadastra informācijas sistēma. Pieejama: <https://www.melioracija.lv>.
7. Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR" www.bior.lv.
8. Putnu vērotāju interneta lapa. Pieejama: www.putni.lv.
9. Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas ziņu portāls, 2023. Jelgavas savvaļas zirgu pulks kļūst kuplāks. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/12.05.2023-jelgavas-savvalas-zirgu-pulks-klust-kuplaks.a508436/>.
10. Latvijas dabas fonds, 2016. Dabas lieguma “Lielupes palienes pļavas” Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopu atjaunošana. Pieejams: <https://www.ldf.lv/lv/projects/lielupes-palienes-plavas-zalaju-biotopu-atjaunosana>.

Nepublicētie materiāli:

- E. Nordmaņa sniegtā informācija par savvaļas zirgiem Pilssalā.
- A. Tomašūna sniegtā informācija par kultūrvēsturisko mantojumu Pilssalā.
- B. Strazdiņas sniegtā informācija par dabas liegumu “Lielupes palienes pļavas”.